

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 45

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΕ'—ΚΘ'

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Μετάφρασις - Σχόλια

ΑΛΕΞ. Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (ΟΜΙΛ. ΚΕ')

Θεολόγου

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (ΟΜΙΛ. ΚΣΤ'—ΚΘ')

Θεολόγου - Φιλολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΕ'	9	(113)*
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΣΤ'	31	(136)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΖ'	49	(156)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΗ'	70	(180)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΚΘ'	85	(198)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	113	

* Οἱ ἐντὸς περιγράφωνται ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἐκκλισιαίους ἀλλοίας τοῦ ποιήματος.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

220 ΔΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

«Ο ΝΩΕ ΔΕ ΗΤΟ ΕΞΑΚΟΣΙΩΝ ΕΤΩΝ ΟΤΑΝ ΒΑΛΕΒΕ ΜΕΦΑΝ
Ο ΕΠΑΚΑΤΕΣΜΟΣ ΕΒΑΝΘ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΗΝ»¹

Πάλιν ἐπιθυμῶ νὰ καταπισκῶ μετὰ τὴν ὑπόθεσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπέβησα προηγουμένως εἰς τὴν ἀγάπην σας, καὶ νὰ ἀναφέρω πάλιν τὴν ἱστορίαν, τὴν σχετικὴν μετὰ τὸν δικαίον Νῶε. Εἶναι δὲ μεγάλος ὁ πλοῦτος τῆς ἀρετῆς τοῦ δικαίου, καὶ πρέπει νὰ σῶς προσφέρωμεν ἀπὸ αὐτὸν μεγάλο κέρδος, ἀφοῦ ἐξετάσωμεν τὰ πάντα σιγα-σιγα καὶ ὅσον μᾶς ἐπιτρέπουν αἱ δυνάμεις μας. Ἐν τούτοις ἐντείνετε, παρακαλῶ, τὴν προσοχὴν σας, ὥστε νὰ μὴ σὰς διαφύγῃ κανένα ἀπὸ τὰ νοήματα, ποὺ ὑπάρχουν μέσα εἰς τὸ κείμενον. Κατ' ἀρχὴν δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσω εἰς τὴν ἀγάπην σας μέχρι ποίου σημείου ἐστειμάνησεν ἡ προηγουμένη διδασκαλία μας, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖον ἀφοῦ ἀρχίσωμεν πάλιν τὸν λόγον σήμερον, νὰ συνδέσωμεν² ἴτσι αὐτὰ, ποὺ θὰ εἴπωμεν τώρα, μετὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν λεχθῇ. Ἔτσι θὰ γίνωμεν εὐκολονόητα εἰς εἰς καὶ ὅσα λέγομεν τώρα. Πρῶτον λοιπὸν ἐτελείωσεν ἡ διδασκαλία μας: «Εἶπε», λέγει, «ὁ Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Νῶε: Εἰσελθε μετὰ τῆς οικογενείας σου εἰς τὴν κιβωτόν, διότι σὲ εὗρον δικαίον ἐνώπιόν μου εἰς τὴν γενεάν αὐτὴν ἀπὸ τὰ καθαρὰ δὲ ζῶα νὰ εἰσαγάγῃς μαζί σου ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη ἑξ ἑκάστου εἶδους, ὁ ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα δὲ ζῶα ἀνὰ δύο ζεύγη.³ Διότι μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας θὰ ἐπιφέρω κατακλυσμὸν εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερόνυχτα καὶ θὰ ἐξαφανίσω ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὅλην τὴν δημιουργίαν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησα, ἀπὸ ἀνθρώπου μέχρι ζώου. Ἐπράξε δὲ ὁ Νῶε ὅσα ὁ Κύριος διέταξε. ὁ Θεός.⁴ Εἰς αὐτὸ τὸ ση-

1. Γεν. 7, 6.

2. Ἡ σύνθεσις τοῦ νέου μετὰ τὰ προηγουμένα ἀποτελεῖ διὰ τὸν Χρυσόστομον βασικὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς παύει.

3. Ἐν τῷ κείμενῳ τοῦ Χρυσόστομου παραλείπεται ἡ φράσις «τῶν ὁ» ἀπὸ τῶν καὶ ἑλθόντων, ὅς καὶ ἐλλόκληρος ὁ θεὸς αἰχμαλωτίζει αὐτὸν.

4. Γεν. 7, 1-6.

μείον, αφού εφθασεν ὁ λόγος διεκόμεν τὴν διδασκαλίαν. Ἰσως δὲ θὰ ἐνθυμήσθε καὶ ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, ὅτι διεκόμεν, ὅταν εἴπομεν εἰς τὴν ἀγάπην σας τὴν αἰτίαν, ἕνα καὶ τῆς ὁποίας διέταξε νὰ εἰσαχθῶν εἰς τὴν κιβωτὸν ἀπὸ τὰ καθάρὰ μὲν ἀνὰ ἑπτὰ ζεύγη, ἀπὸ τὰ ἀκάθαρτα δὲ ἀνὰ δύο. Ἐλα λοιπὸν σήμερον νὰ ἀσχοληθῶμεν, μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώσθησαν ἀκολουθῶν. **Δ** καὶ νὰ ἴδωμεν τί μᾶς διηγείται ἡ Ἁγία Γραφή, μετὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν. Διότι τώρα, περισσώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν ὑπερβολικὰ μεγάλην φροντίδα, ὅτε, ἕνα καὶ τῆς περιόδου τῆς νηστείας,⁶ ἀπολαμβάνομεν συνεχῶς τῆς τόσο ἐυχάριστης συναντήσεώς σας, καὶ ἔχομεν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πολυφορίας, καὶ δυνατότητα νὰ προσέχωμεν μὲ ἀκριβείαν τὰ λεγόμενα, ἔχοντες τὴν σκέψιν εἰς κατὰστασιν ἐτοιμότητος. **Ε** Εἶναι ἀνάγκη, λοιπόν, νὰ εἰπωμεν ἀπὸ τοῦ ἤρχισεν σήμερον ἡ ἀνάγνωσις. «Ὁ Νῶε δὲ», λέγει, «ἦτο ἐξακοσίων ἐτῶν, ὅταν ὁ κατακλυσμὸς ἐπραγματοποιήθη ἐπάνω εἰς τὴν γῆν».

Προσέχετε, παρακαλῶ, νὰ μὴ προσπεράσωμεν τυχαίως τοὺς λόγους αὐτοὺς, διότι τὰ ὅλητα αὐτὰ λόγια ἔχουν μέσα τοὺς κρυμμένους κάποιοι πλοῦτον. Ἐάν δὲ θὰ ἐντέλωμεν τὴν προσοχήν μας, θὰ δυνηθῶμεν νὰ μάθωμεν καλῶς ἀπὸ αὐτὰ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν φιλονθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μεγάλην ἐντοσὴν τῆς ἀνθρωπίνης κακίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. «Ὁ Νῶε» λέγει, «ἦτο ἐξακοσίων ἐτῶν». Δὲν μᾶς ὁμιλεῖ τυχαίως διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τοῦ δικαίου, ὅτι μόνον διὰ νὰ μάθωμεν πόσων ἐτῶν ἦτο ὁ Νῶε, ²³¹ **Α** ἀλλ' ἐπειδὴ προηγουμένως μᾶς ὁμιλήσαν ἡ Ἁγία Γραφή, λέγουσα ὅτι «ὁ Νῶε ἦτο πεντακοσίων ἐτῶν». Μὲ τὴν γνωστοποίησιν δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν εἰς ἡμᾶς, τότε ὁμιλήσας διὰ τὴν μεγάλην ροπήν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν κακίαν καὶ διὰ τὸ ὅτι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σταθερῶς πρὸς τὰ πονηρὰ ἀπὸ τὴν νεότητά του. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Θεός, «Ἐάν θὰ πορευομένη τὸ πνεῦμά μου διὰ παντός εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, διότι εἶναι πλήρεις σαρκικῶν φρονιμάτων»,⁷ προλέγων εἰς αὐτοὺς τὴν ὑπερβολικὴν τὴν ἀγανάκτησιν. Ἐπειτα δὲ νὰ τοὺς δώσῃ ἀρκετὸν καιρὸν νὰ διορθωθῶν καὶ νὰ ἀποφύγουν νὰ λάθουν πέραν τῆς ἀγα-

6. Ἡ περίοδος τῆς νηστείας διὰ τὸν Χριστότομον εἶναι ἡτο χρόνος πνευματικῆς ἀσκητικότητος, ἀλλὰ περίοδος πνευματικῆς συναντήσεως καὶ μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

7. Παν. 5, 88.

7. Παν. 6, 3.

νακτῆσεως, λέγει: «Θὰ διαρκῇ δὲ ἡ ζωὴ των ἑκατὸν εἰκοσι ἑτῶν».⁸ Τοῦτο ἐλέγχθη ἀντὶ τοῦ «θα μακροθυμήσω ἀκόμη ὕστερα ἀπὸ τὰ πεντακόσια ἑτῶν». **Β** Δὲν ἔπαυσε δὲ πατὴρ ὁ δικαίος αὐτὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πεντακοσίων ἐτῶν τῆς ζωῆς του, διὰ τῆς φιλικῆς του συμπεριφορᾶς, νὰ καλῇ εἰς ὑπόμνησιν καὶ νὰ παρητρύνῃ ἄλλους, ὥστε νὰ ἀπομακρυνθῶν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ νὰ ζήσουν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅταν θὰ ἤθελον νὰ ἀκούσων. Παρὰ ταῦτα ὁμῶς λέγει: «καὶ τώρα ὑπόσχομαι νὰ μακροθυμήσω ἀκόμη ἑκατὸν εἰκοσι ἑτῶν, ὥστε, ἔάν θὰ χρησιμοποιοῦσιν, ὅπως πρέπει, τὸν ἐν τῷ μεταξύ χρόνον, καὶ τὴν κακίαν νὰ ἀποφύγουν καὶ τὴν ἀρετὴν νὰ δεχθῶν». Καὶ δὲν ἠρκεσθὲν μόνον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν των ἑκατὸν ἐτῶν. **Γ** Ἀλλὰ δίδει ἐντολήν εἰς τὸν δικαίον νὰ κατασκευάσῃ κιβωτὸν, ὥστε καὶ ἡ παρουσία τῆς κιβωτοῦ νὰ παρέχῃ εἰς αὐτοὺς νέαν ἰσχυρὴν ὑπόμνησιν καὶ κανόνα νὰ μὴ ἀγνοῇ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσῃ. Αὐτὴ δὲ ἡ τόσο μεγάλη φροντίς, ἡ καταβαλλομένη ἀπὸ τὸν Δικαίον ἐκεῖνον, ποὺ εφθασεν εἰς τὴν μεγαλυτέραν κορυφὴν τῆς τελειότητος, διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς κιβωτοῦ, ἦτο ἀρκετὴ νὰ δάσῃ εἰς ἀγωνίαν καὶ φόβον τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἐξευμενίσουν τὸν τόσο πρῶτον καὶ φιλόανθρωπον Θεοτόπον. Διότι, ἔάν ἐκεῖνοι οἱ εὐαρεστοί, τοὺς Νινευίτας ἐννοῶ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ θυμηθῶμε πάλιν τοὺς Νινευίτας, ὥστε διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ τὸνισθῇ περισσώτερον καὶ ἡ ὑπερβολικὴ κακία αὐτῶν καὶ ἡ μεγάλη εὐγνωμοσύνη ἐκεῖνων. **Δ** Διότι ὁ Κύριός μας κατὰ τὴν φοβεράν ἐκείνην ἡμέραν μῆς κρίσεως, δόξῃν εἰς τὸ μέσον τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἀδίκους δούλους, θγάξει ἔτσι τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, ὅταν θὰ ἀποδεχθῇ ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐπρωικλοῦσαν μὲ τὰ αὐτὰ χαρίσματα καὶ ἀπέλαυσον τῶν ἰσίων ἀγαθῶν, ὁμῶς δὲν ἐπέδειξαν τὴν ἴδιαν ἀρετὴν.⁹ Πολλὰκις δὲ κάνει συγκρίσεις μεταξὺ τῶν ἀνίστων, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ μεγαλυτέραν τὴν τιμωρίαν εἰς τοὺς ἔχοντες δειλὴν ἀσκητικὴν. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον λέγει: «Ἀνδρες Νινευίταις, θὰ ἀναστηθῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως μαζί με τὴν παροῦσαν γενεάν καὶ θὰ κατακρίνουν αὐτήν, διότι μετενόησαν

8. Παν. 6, 3.

9. Τὸ νόημα τοῦ ὁμιλητοῦ δὲν ἀλλοκληρύνεται. Ποιὸς ἐνδεῶς εἶπε διότι ὁ Χριστότομος ἐπέβηκε νὰ εἰπῇ κατὰ σημεσιώτερον, εἴτε διότι οἱ καταγράφοντες τὰς ὁμιλίας παρελείψαν καί, ἢ, ὅτι καὶ ἐν αὐτῷ ἐνδεῶς.

10. Ματθ. 23, 31-36.

μέ το κήρυγμα τοῦ Ἰωάν, ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχει περισσώτερα ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας ἀπὸ ἐκείνης τοῦ Ἰωάν.¹¹ Ἐ Δι' αὐτῶν διδάσκει ἐν συντομίᾳ, ὅτι οἱ ἄρθεροι, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπῆλθουσιν οὐδεμιᾶς ἰδιαιτέρας φροντίδος, δὲν ἤκουσαν προφητικῆς διδασκαλίας, δὲν ἀντίκρισαν ἀποκαλυπτικὰ σημεῖα, δὲν εἶδαν θαύματα, οἱ ὅποιοι ἤκουσαν τὴν διδασκαλίαν ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος διεσύνθη ἀπὸ τὸ ναυάγιον, καὶ ἡ ὅποια ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ εἰς αὐτοὺς μεγάλην ἀπόγνωση καὶ νὰ τοὺς δηγῇ εἰς ἀμηχανίαν, ὥστε καὶ νὰ ἀπορρίψουν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ὅμως οὐ μόνον δὲν περιεφρόνησαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Προφήτου, ¹² ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τῶν πρώτων ἡμερῶν ἀφοῦ ἐγκατελείφθησαν, ἐπέδειξαν τόσου ἐνταῖας καὶ ἀκριβοῦς μετάνοιαν, ὥστε νὰ ἀνυπερβῶσιν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δεσπότη.¹³ Αὐτοὶ λοιπὸν, λέγει, θὰ καταδικάσων¹⁴ αὐτὴν τὴν γενεάν, ἡ ὅποια ἀπῆλθε τῆς φροντίδος, ἡ ὅποια ἀνέστραψεν μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν προφητῶν, ἡ ὅποια ἐδέχθη καθημερινῶς ὑπερφυσικὰ σημεῖα καὶ θαύματα. Ἐπειτα, διὰ νὰ δείξῃ καὶ τὸ ὑπερβολικὸν μέγεθος τῆς ἀπιστίας αὐτῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον εὐγνωμοσύνην ἐκείνων, προσέθεσεν «ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωάν, ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχει μεγαλύτερα ἀποκάλυψις ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Ἰωάν». Ἐκείνοι μὲν, λέγει, ὅταν εἶδον ἕνα ἄσχημον ἄνθρωπον, τὸν Ἰωάν, καὶ τὸ κήρυγμά του ἐδίχθησαν καὶ τέλειον ἐπέδειξαν μετάνοιαν. Ὁ Αὐτοὶ ὅμως, βλέποντες πολὺ περισσώτερα ἀπὸ τὸν Ἰωάν, καὶ αὐτὸν τὸν Δημιουργὸν τοῦ σύμπαντος νὰ συναστρέφεται μαζί των καὶ καθημερινῶς νὰ πραγματοποιῇ τόσα καὶ τέτοια θαύματα, νὰ καθορίσῃ λεπτοῦς, νὰ ἀνασπῇ νεκροὺς, νὰ τελειοποιῇ τὰ ἀτελεῖ ζῶντες φύσεως, νὰ ἐκδικῇ τοὺς δαίμονας, νὰ θεραπεύῃ τὰ νοσήματα, νὰ παρέχῃ μὲ πολλὴν ἐξουσίαν τὴν συγκύρησιν τῶν ἀνοσιγνήτων, ὅμως δὲν ἐπέδειξαν οὔτε τὴν ἰδίαν πίστιν μετὰ τοὺς θαυμάσιους.

Ἀλλὰ, ὡς ἐπανελθόμεν εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, διὰ νὰ γνωρίσῃς καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀγνωμοσύνης αὐτῶν καὶ τὴν ἐπίπονον εὐγνωμοσύνην τῶν Νινευιτῶν. Ὁ ὅτι δηλαδὴ, ἐκείνοι μὲν, ὅν καὶ περιωρίστησαν εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν, δὲν ἐγκατέλειψαν ἔτι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας

11. Ματθ. 12, 41.

12. Ἰωάν. 8, 1-10.

13. Ὁ δὲ δίκαιος δὲν ἔχει γίνοντι κρίσις. δὲν θὰ ἀποφασίσουν περὶ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἡ δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ θὰ μαρτυρῇ περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἀποφασιστοῦ τοῦ Κυρίου. (1 Πέτρ. 1, 12).

των, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐσπευσαν πρὸς τὴν μετάνοιαν καὶ ἀπὸ τὰ σφάλματά των ἀπηλλάγησαν καὶ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἑκαμῶν ἁγίων τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου. Αὐτοὶ ἐδῶ ὅμως, ἂν καὶ ἔλαβον προθεσίαν ἑκατὸν εἰκοσι ἑτῶν διὰ νὰ μετανοήσουν, δὲν ἐκέρησαν ἐξ αὐτοῦ τίποτε περισσώτερον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, βλέπων τὴν ὑπερβολικὴν τους κακίαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἐξέκειλαν, ἐπέφερε ταχέως τὴν διαρθρωτικὴν τιμωρίαν εἰς αὐτοὺς, ἀφοῦ ἐξεδίωξε καὶ ἐξηράνισε τὴν πονηρίαν τῆς κακῆς ζωῆς αὐτῶν.¹⁴ Ὁ Διὰ τοῦτο λέγει: «Ὁ Νῶε δὲ ἦτο ἐξακοσίαν ἑτῶν, ὅταν ἐπαρασκευαστήντο ὁ κατακλυσμὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν». Προηγουμένως ἐμάθαμεν, ὅτι ἦτο πεντακοσίαν ἑτῶν, ὅταν ἐξεδηλώθη ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Δεσπότη καὶ ἡ προειδοποίησις τῆς τιμωρίας. Ὅταν βε εἶγεν ὁ κατακλυσμὸς, ἦτο ἐξακοσίαν ἑτῶν. Παρενεβλήθησαν ἐν τῷ μεταξὺ περὶ τοῦ ἑκατὸν ἑτῶν. Καὶ ὅμως αὐτοὶ οὐδὲν ὠφελήθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑκατὸν ἑτῶν, ὥστε καὶ ἂν ἐδιδάσκοντο πολλὰ ἐκ τῆς κατασκευασμένης ὑπὸ τοῦ Νῶε κιβωτοῦ. Ἰσως ὅμως θὰ θελήσῃ κάποιος νὰ μῇθῃ, διὰ ποίον λόγον ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῶν ἑκατὸν εἰκοσι ἑτῶν. Ἐ ἀφοῦ εἶπεν «ἑκατὸν εἰκοσι ἑτῶν θὰ διαρκέσῃ ἡ ζωὴ τους» καὶ ἀφοῦ ὑπεσχέθη ὅτι τὸσαν χρόνον θὰ μακροθυμήσῃ καὶ αὐτὸ δύνανται νὰ ἐρμηνεύθῃ ὡς μεγάλη ἀπόδειξις τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐπειδὴ εἶδον αὐτοὺς καθημερινῶς νὰ ὑποπίπτουν εἰς ἀσυγχώρητα ἁμαρτήματα καὶ οὐ μόνον νὰ μὴ κερδίσουν τίποτε ἀπὸ τὴν ἀπειρὸν μακροθυμίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ μεγαλύνουν τὴν πληγάν, διὰ τοῦτο ἐσυντόμισε τὸν χρόνον, διὰ νὰ μὴ καταστήσῃ αὐτοὺς ὑπευθύνους διὰ μεγαλύτεραν τιμωρίαν. Θὰ εἴπῃ κάποιος: «Καὶ ποῖα τιμωρία ἦτο μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν;» Ὑπάρχει, ἀγαπητέ, καὶ μεγαλύτερα, καὶ φοβερότερα, καὶ διαρκές. Εἶναι ἡ τιμωρία τῆς μελλούσης ζωῆς. Τὸ ὅτι ὅμως δὲν θὰ διαφύγουν ἐκείνην τὴν τιμωρίαν, ὅσοι θὰ δοκιμασθοῦν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν.¹⁵ Ἀ ἀλλὰ θὰ ὑποστούν ἐλαφρότερον τιμωρίαν, ἐξ αἰτίας αὐτῶν ποὺ συνέβησαν ἐδῶ, μετρίτζοντες τὸ μέγεθος τῶν ἁνοσιγνήτων τῆς μελλούσης ζωῆς, ἔκουε τὸν Χριστὸν ὅταν ὁμιλῇ καὶ θεωρῇ δυστυχισμένην τὴν Βηθσαιδᾶ. «Ἀλλοίμονον», λέγει, «εἰς ἐσέ, χωρὶς ἐμὲ». Ἀλλοίμονον εἰς ἐσέ, Βηθσαιδᾶ, διότι ἐάν ἐγίνοντο εἰς τὰ Σάδομα¹⁶ τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ἐγίνοντο εἰς ἐσέ, θὰ εἶχον μετα-

14. Α' Κορ. 5, 7-8.

15. Ὡς τὴν τι. Δ. γράφεται: «χωρὶς ἐμὲ».

16. Εἰς τὴν Β. Δ. γράφεται: «ἐν Τύρῃ καὶ Σιδῶνι».

νοήσει πρό πολλοῦ, με σάκκον καὶ σκόνην.¹⁷ Διὰ τοῦτο σὺς λέγω ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ εἶναι ἐλαφρότερα ἡ τιμωρία διὰ τὰ Σάδομα καὶ τὰ Γόμορρα παρὰ δι' ἐσὰς.¹⁸

Βλέπεις, ἀγαπητέ, πῶς εἶδε με τὴν λέξιν ἀδικετήρων, ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐδῶ ἐτιμωρήθησαν τόσοι σκληρὰ καὶ οἱ ὅποιοι ὑπέμειναν τὸν ἀγνωστον καὶ πρωτοφανῆ ἐκείνου ἐμπρησμόν, θὰ ὑποστοῦν καὶ ἐκεῖ κάποιον τιμωρίαν, ἢ ἡ ὅποια ὅμως θὰ εἶναι ἐλαφρότερα, διότι ἐδῶ προκαταβολικῶς ἐλαβον πείραν τῆς τόσοι μεγάλης ἀγανακτήσεως; Ὡς ἀγαθός, λοιπόν, καὶ φιλόανθρωπος Κύριος, θέλων τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, ἐσυντόμωσε τὸν χρόνον, τὸν ὅποιον ὑπέσχετο νὰ μακροθυμήσῃ, διὰ νὰ μὴ καταστήσουν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὑπευθύνους μεγαλύτερας τιμωρίας, πράττοντες μεγαλύτερα ἁμαρτήματα. Διότι, ὅπως, συμβαίνει νὰ ἀντακλή τὰς ἀποφάσεις του δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐκφράζουν τὴν εὐγνωμοσύνην τους πρὸς τὸν Θεόν, ἔνθα καὶ τῆς φιλοανθρωπίας του, καὶ ὅταν μεταβάλλωνται τοὺς δέχεται καὶ τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν ἐπιτεκμηνην τιμωρίαν, ἔτσι πάλιν ἀντακλεῖ τὰς ὑποσχέσεις του, ὅταν ὑπόσχεται νὰ προσφέρῃ ἢ ἀγαθὰ ἢ προθεσμίαν μετανόας, ἐπ' ὅσον θὰ ἴδῃ αὐτοὺς νὰ εἶναι ἀνάξιοι τῆς εὐεργεσίας. Διὰ τοῦτο καὶ διὰ τοῦ προφήτου ἔλεγε: «Θὰ ἀναγγέλω τελικὰ εἰς τὰς βασιλείας καὶ τὰ ἔθνη, τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν. Ἐάν θὰ μετανόησιν, θὰ μετανόησιν καὶ ἐγὼ δι' ὅσα εἶπον νὰ πράξω εἰς αὐτούς».¹⁹ Καὶ πάλιν, «Εἰς τὰ ἔθνη καὶ τὰς βασιλείας θὰ ἐμυλίσω τελικὰ διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν. Καὶ ἐάν θὰ ἁμαρτήσιν, θὰ ἀλλάξω γνώμην καὶ ἐγὼ, δι' ὅσα ὑπεσχήθην νὰ πράξω εἰς αὐτούς».²⁰ Εἶδες, πῶς λαμβάνει τὰς ἀφορμὰς ἀπὸ ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν φιλοανθρωπίαν καὶ διὰ τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύει πρὸς ἡμᾶς; Διὰ τοῦτο λοιπόν καὶ τώρα συντομίζει τὸν χρόνον τῆς μακροθυμίας, ἐπεὶ δὲν ἐχρησιμοποίησαν, ὅπως ἔπρεπε, τὴν παράτασιν τοῦ χρόνου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε πρὸς ἐκεῖνους, ποὺ εἶναι ἀναίσθητοι καὶ δὲν ἀποδέχονται τὴν σωτηρίαν, ἡ ὁποία πορεύεται διὰ τῆς μετανόας: «ὦ καταφρο-

νοῦς τὸν πλοῦτον τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς μακροθυμίας, ἀγνοῶν ὅτι ἡ χρηστότης τοῦ Θεοῦ σὲ ὀδηγεῖ εἰς μετάνοιαν; Μὴ τὴν σκληρότητά σου δὲ καὶ τὴν ἀμετανόητον καρδίαν συγκεντρώνεις διὰ τὸν ἑαυτοῦ σου ὄργην κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ;»²¹ Εἶδες, πῶς μᾶς εἶδον με σαφένεια καὶ ὁ θαυμάσιος αὐτὸς διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὅτι ὅσοι δὲν χρησιμοποιοῦν, ὅπως πρέπει, τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἡ ὁποία ἐχρηγήθη εἰς ἡμᾶς πρὸς μετάνοιαν, καθιστοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ὑπευθύνους διὰ μεγαλύτερον καταδικὴν καὶ τιμωρίαν; Διὰ τοῦτο καὶ τώρα ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς δηλώνει εἰς ἡμᾶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἔτων τοῦ δικαίου, σχεδὸν ἀπολαγόμενος καὶ δεκνὺν τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησε τὸν κατακλυσμόν πρὸς τῆς συμπληρώσεως τῶν ἔτων (τῆς μακροθυμίας), καὶ λέγει: «Ὁ Νῶε δὲ ἦτο ἐξακοσίαι ἔτων». Διότι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀλλάξουν ζωὴν εἰς τὸ δίδαγμα τῶν ἑκατὸ ἔτων, τὶ θὰ ἐκέρδιζον περισσότερον ἀπὸ τὰ εἰκοσι ἔτη, παρὰ νὰ προσθέσουν περισσότερας ἁμαρτίας; Δεκνύων δὲ τὴν ἀπερίγραπτον φιλοανθρωπίαν αὐτοῦ²² ὁ καὶ τὴν ὑπερβολικὴν του ἀγάπην, δὲν παρέλεγε νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτοὺς πρὸς ἑπτὰ ἡμερῶν τὴν συμφορὰν τοῦ κατακλυσμοῦ. Τοῦτο δὲ, διὰ νὰ δείξουν κάποιαν ἀλλαγὴν, ὅσω καὶ περὶ ζῶντες ἀπὸ τὴν συντομίαν τοῦ χρόνου.

Παρατήρησε δὲ τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Κυρίου καὶ πῶς ἐρρόθυμισε κατὰ διαφορετικὸν τρόπον τὴν νόσον²³ αὐτῶν, ὡς πρότειε ὁ ἀρκτοῦς ἱατρός. Ἐπειδὴ ἦσαν ἀθεράπευτα τὰ τραύματα αὐτῶν, τοὺς ἔδωκε τόσοι μεγάλην προθυμίαν, ἐπιθυμῶν νὰ ἀντακλέσῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀγανακτήσεως αὐτοῦ, ἐάν διὰ τοῦ μήκους τοῦ χρόνου θὰ συνηθάνοντο τὴν κατὰστασιν των καὶ θὰ μετανουόουν. Εἶναι συνήθεια εἰς τὸν Θεόν νὰ προλέγῃ τὰς τιμωρίας, ποὺ πρόκειται νὰ ἐπιβάλῃ, ἢ με τὸν σκοπὸν νὰ μὴ τὰς ἐπιβάλῃ, ἐπειδὴ φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Ὡστε, ἐάν ἤθελε νὰ τὰς ἐπιβάλῃ, δὲν θὰ τὰς προέλεγε. Ἐπιτήδεες ὅμως τὰς προλέγει, ὥστε ἡμεῖς, ἀφοῦ μάθωμεν αὐτάς καὶ ἀφοῦ σωφρονισθώμεν ἀπὸ τὸν φόβον, νὰ μεταβάλωμεν τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐκυρώσωμεν τὰς ἀποφάσεις του. Διότι τίποτε δὲν εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν τόσοι πολύ, ὅσον ἡ ἰδική μας ἐπι-

17. Οἱ μετανουόντες θεωροῦν αὐτοὺς εἰς τὴν περιβολὴν καὶ ἄρκετον ἔσθραν εἰς τὴν καρδίαν, εἰς ἀνάξιν τούτους.

18. Ματθ. 11, 21-23. Λουκ. 10, 13-14.

19. 1η Κορ. 13, 7-8.

20. 1η Κορ. 13, 9-10.

21. Ρωμ. 8, 4-5.

22. Ἰεροσὺ τὴν ἑρπεταίαν τῆς νόσου.

στροφή και ἡ ἐπιπόρευς ἀπὸ τὴν κοκίαν εἰς τὴν ἀρετήν.²³ Παρατήρησε, λοιπόν, πῶς ἀμειβόδευσε τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν, μὲ τὴν προσφορὰν ἀρχικῶς τόσοσιν μεγάλης χρονικῆς προβεσμίας, διὰ νὰ μετανοήσουν. Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτοὺς νὰ εἶναι ἀναίσθητοι καὶ τίποτε νὰ μὴ ὠφελοῦνται ἀπὸ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, C καὶ ἐνῶ ἔφθασαν, ὡς λέγει ὁ λόγος, εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ κατακλισμοῦ, προλόγει αὐτὸν πρὸς ἐπὶ τὰς ἡμερῶν καὶ οὐκ πρὸς τριῶν, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς Νινευίτας. Τολμῶ δὲ νὰ εἶπω, ὅτι συνέβη αὐτῷ, ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν υπερβολικὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, διότι καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν ἐπὶ τὰς ἡμερῶν θὰ διέφευγον τὴν δοκιμασίαν τοῦ κατακλισμοῦ, ἐὰν θὰ ἤθελον νὰ δείξουν πραγματικὴν μετάνοιαν. Ἐπειδὴ λοιπόν, οὕτως ἡ μεγάλη παράτασις τοῦ χρόνου, οὕτως ἡ συντόμευσις αὐτοῦ, ἠδυνήθη νὰ ἀναγκάσῃ τὴν κοκίαν αὐτῶν, ἐπέφερε τὸν κατακλισμὸν κατὰ τὸ ἐξακοσιοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ Νῶε. Π ὁ Νῶε δὲ, λέγει, ἦτο ἐξακοσίαν ἐτῶν, ὅταν ἐγένεν ὁ κατακλισμὸς ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Εἰσατε, ἀγαπητοί, πόσον ὄχιον ἀφορμὴ, διὰ νὰ ὠφεληθῶμεν, ἡ γνώσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τοῦ δικαίου, καὶ τὸ πόσον ἐτῶν ἦτο, ὅταν ἐγένεν ὁ κατακλισμὸς; Ἐλα, λοιπόν, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ οὗτοι ἐλέγχσαν ἀκολουθῶν. Διότι, ὅταν ἤρχισεν ὁ κατακλισμὸς, λέγει: «Καὶ εἰσηλθὲν ὁ Νῶε μὲ τοὺς υἱοὺς τοῦ, τὴν σύγγενον τοῦ καὶ τὰς συζύγους τῶν υἱῶν τοῦ εἰς τὴν κιβωτὸν, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλισμοῦ. Μαζὶ μὲ τὸν Νῶε εἰσηλθον εἰς τὴν κιβωτὸν ἀπὸ ὅλα τὰ καθαρά καὶ ἀκάθαρτα πτηνὰ²⁴ καὶ ἀπὸ τὰ ἐρπετὰ ἀνά ἑν ζεύγος, ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν, ὅπως διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Εἰ δὲν προσέθεσε τυχαίως τὸ «ὅπως διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε», ἀλλὰ διὰ νὰ αὐξήσῃ πάλιν τὸν ἔπαινον τοῦ δικαίου, τονίζω, ὅτι τὰ πάντα ἐπαρξεν ἔτσι, καθὼς διέταξεν ὁ Δεσπότης, καὶ οὐκ ἐν παρέλειψε τίποτε ἀπὸ οὗτοι ἐλέγχσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐκείνους. «Καὶ συνέβη εἰς τὸ τέλος τῆς ἑβδόμης ἡμέρας», ὡς ὑπεσχέθη, λέγει, ὁ Κύριος, «καὶ ὁ κατακλισμὸς ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν γῆν, κατὰ τὸ ἐξακοσιοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε καὶ μόλις τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην²⁵ τοῦ δευτέρου μηνός». Πα-

23. Λογ. 10, 7.

24. Περὶ τῆς ἐκείνου διόκληρον τῆς ἐκ τῶν ἐτῶν 7, 9.

25. Κατὰ τοὺς ἀπολογισμοὺς τοῦ βιβλίου τοῦ Νῶε, ὁ κατακλισμὸς ἐγένετο τὴν 17^{ην} τοῦ μηνός (κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῆς 12. Σατωδία). Κατὰ τὴν ἀπομνημόσυτον τὴν 17^{ην} τοῦ μηνός (κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῆς 12. Σατωδία).

26. «Ὁ Νῶε ἔζησεν ὅσον ἑξήκοντα ἔτη, καὶ ὅσον ἔζησεν

ρατήρησε τὴν ἀκρίθειαν τῆς Γραφῆς. Δὲν μᾶς ἀνέφερε μόνον τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὅποιον ἐγένεν ὁ κατακλισμὸς, 215 Α ἀλλὰ ἐφονέυσε καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν. Ἐπειτα, διὰ νὰ σωφρονίσῃ περισσότερο τοὺς μεταγενεστέρους μὲ τὴν διήγησιν καὶ διὰ νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον ἐξ ὧσιν συνέδραναν, λέγει: «Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐξέσπασαν ὅλοι οἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου²⁷ καὶ ἤνοιξαν οἱ καταρράκται²⁸ τοῦ οὐρανοῦ. Ἐπιπτε δὲ ἡ ὄροχ' εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σαράντων ἡμερῶν²⁹». Παρατήρησε μὲ πόσιν συγκινητικὴν ὁμιλίαν καὶ τώρα ἡ Ἀγία Γραφή. Τὰ πάντα διηγείτο σύμφωνα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν. Β Δὲν ἔννοε, ὅτι ὑπάρχουν καταρράκται εἰς τὸν οὐρανόν. Προσπαθεῖ νὰ μεταβιβάσῃ εἰς ἡμᾶς ὅλα τὰ νοήματα διὰ τῶν γνωστῶν γλωσσικῶν ὄρων.³⁰ Ἀπλῶς θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Κύριος διέταξε μόνον, καὶ ἀμέσως ἡ φύσις τῶν ὕδατων ἐπειβάρχησεν εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ δημιουργοῦ καὶ κατέκλυσε ὅλον τὸν κόσμον, ἔφθον συνέρριυσεν ἀπὸ πόσον κατεύθυνσιν. Τὸ ὅτι δὲ διήρκεσεν ὁ κατακλισμὸς σαράντα ἡμερῶν³¹, καὶ τοῦτο εἶναι πάλιν μέγα δαίμονος τῆς φιλανθρωπίας Αὐτοῦ. Διότι ἐπεθύμει, ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ, ἔστω καὶ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν νὰ ἀποφύγουν τὴν πλήρη καταστροφὴν, ἐὰν σωφρονισθῶν, ἐλέγοντες μὲ τὰ μάτια τοὺς καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν ὁμογενῶν, καὶ τὴν πικρὰν ἐλπίδα, ἡ ὅποια πρόκειται νὰ καταλάβῃ τοὺς ἰδίους.³² C Διότι ἦτο φυσικὸν κατὰ τὴν πρώτην μὲν ἡμέραν νὰ κατακλυσθῇ κατὰ τρόπον ἀφανῆ, ἕνα μόνον μέρος τῆς γῆς. Κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν νὰ γίνῃ «ἄποια νέα προσθήκη. Ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν τρίτην, καὶ οὕτω καθέξῃς. Δι' αὐτὸ λοιπὸν παρέτεινε τὴν διάρκειαν τοῦ κατακλισμοῦ εἰς σαράντα ἡμέρας καὶ νύκτας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρξῃ δι' αὐτοὺς καμμία πρόφασις ἀπολογίας. Διότι, ἐὰν ἤθελε καὶ διέτασσε, ἠδύνατο νὰ κατακλύσῃ τὰ πάντα

27. Μάρκ. 16, 7. καὶ τὸ πάλιν, καὶ ὅσον ἔζησεν τὸν Ὀκτώβριον. Ἀρχαῖοι ἔπαινον εἶναι τὸ πάλιν, κατὰ αὐτὸν, κατὰ τὰς παρασκευὰς ἐργασιῶν, πρὸς τὴν ἐκείνου. Ἐπομένως ὁ κατακλισμὸς ἐγένετο τὴν 17^{ην} τοῦ μηνός. (Ἰωάν. 1, 10).

28. Δευτ. 33, 13.

29. Διὰ τὴν ὁμιλίαν ἡ ἐκείνη τῆς κατασκευῆς ἐφονέυσε.

30. Ἐνθ' ἀκολουθεῖ τὴν κατὰ γράμματα ἱστορικὴν ἀναμνηστικὴν μέθοδον διηγήσεως τῆς Ἀντισημιτικῆς ἀρχαίας ὁ ἱουδαϊσμός, ὅπως συχνὰ ἀναμνησθεὶς διὰ τῆς ἀλληγορίας ἄλλα νοήματα ἐκπέμπει τῶν γλωσσικῶν ὄρων, διὰ τὸν ὅποιον ἡ Γραφή προσπαθεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἐννοήματα τὰ περὶ τῆς θείας πραγματικότητος. (Ἀλεξανδρινὴ μέθοδος Ἑρμηνείας).

31. Ἐὰν τὸν ἀμειβόμενον δὲν τὸν σωφρονίσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, τοῦλάχιστον πρέπει νὰ τὸν συνιτῇ ὁ φόβος τῆς δικαίας τιμωρίας.

διά μας. "Ομοίως ἐχρησιμοποίησε τὴν τόσον μεγάλην χρονικὴν διάρκειαν ἐπιδεικνύων τὴν φιλανθρωπίαν Του. "Ἐπειτα λέγει: «καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέραν»³¹ ὁ Νῶε με τοὺς υἱοὺς τοῦ Σὴμ, Χάμ καὶ Ἰάφεθ καὶ τὴν σύζυγόν του καὶ τὰς τρεῖς συζύγους τῶν υἱῶν τοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν κιβωτὸν. Μαζὶ τοῦ εἰσῆλθόντος καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀγρίων θηρίων,³² ὁ δὲ πῶς ἀκριβῶς διέταξεν Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Νῶε. "Ὅταν, λέγει, ἤρχισεν ὁ κατακλυσμὸς, σύμφωνα με τὴν διαταγὴν τοῦ Δεσπότη, ὁ Νῶε εἰσῆλθεν εἰς τὴν κιβωτὸν μαζὶ με τοὺς υἱοὺς του, τὴν σύζυγόν του καὶ τὰς συζύγους τῶν υἱῶν του καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀγρίων θηρίων. «Τότε», λέγει, «ὁ Κύριος ἐκλείσεν ἀπ' ἐξω τὴν κιβωτὸν του».

Παρατήρησε καὶ ἐδῶ τὴν συγκατάθεσιν τῶν λόγων. "Ἐκλείσεν ὁ Θεὸς ἀπ' ἐξω τὴν κιβωτὸν αὐτοῦ, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἐτοποθέτησε τὸν δίκαιον εἰς μεγάλην ἀσφάλειαν. Διὰ τοῦτο δὲ προσέθεσε τὸ «ἐξώθεν» εἰς τὸ «ἐκλείσεν», ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν δίκαιον νὰ ἐλθῇ τὴν πραγματοποιουμένην πανωλερίαν καὶ ὑποφέρει καὶ αὐτὸς μεγαλύτεραν συντριβὴν. Ἐξαιτίας ἐστὶ καὶ ἀναλογιστέος μετὰ τὸν νοῦν τοῦ τὴν τρομερὰν ἐκείνην θαλασσοταραχὴν καὶ φέρων εἰς τὴν σκέψιν τοῦ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸν κοινὸν θάνατον ὅλων τῶν ὁλόγων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κτηνῶν καὶ τὸν ἀφανισμόν, ὃς ἐλέγαμεν, ὁλοκλήρου τῆς γῆς, ὑψίστου σύγχυσιν καὶ ταραχὴν. Διότι, ἐστὶ καὶ ἂν ἦσαν κακοὶ οἱ καταστρεφόμενοι, ὅμως αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων συνθίβουσιν νὰ ἐπιδεικνύουν μεγάλην συμπάθειαν, ὅταν θὰ ἴδουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ τιμωροῦνται. Θὰ εὐρῆς δὲ κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς προφίτας νὰ κἀνουν ἐντόνους παρακλήσεις ὑπὲρ αὐτῶν, ³³ ὡς ὅπως ἐπράξεν ὁ πατριάρχης³⁴ εἰς τὰ Σόδομα, ὅπως ὅλοι οἱ προφῆται ἐπαιττοῦν διαρκῶς.³⁵ Διότι ὁ μὲν ἕνας ἐλέγειν: «Ἀλλοίμονον, Κύριε, ἐὼς καταστρέφεις τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ Ἰσραὴλ!» Ἄλλος δὲ λέγει: «Θὰ κάμῃς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν τὰ ψάρια τῆς θαλάσσης, ὥστε νὰ μὴ ἔχουν ἀρχηγόν»·³⁶ Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ δίκαιος αὐτός, καὶ χωρὶς νὰ ἐλθῇ, ἠσθάνετο ταραχὴν εἰς τὸ λαγκὸν καὶ σύγχυσιν εἰς τὴν σκέψιν, καὶ διὰ νὰ μὴ τοῦ δημιουργήσῃ μεγαλυτέ-

31. Ἐξαιτίας ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν διέταξεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε.

32. Παραλείπεται ἡ λεπτομερὴς ἀποδείξις τῶν ὅσων ἐλεγχθῶσαν ἀνωτέρω καὶ ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τοὺς Ὁ.

33. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀδὰμ (Γέν. 18, 26).

34. Ἰζακὸς 2, 8.

35. Ἀβελ. 1, 14.

ραν συντριβὴν ἢ ὅψιν καὶ τὸ θέαμα τῆς καταστροφῆς, ἐκλείπει αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, ὥσων εἰς δεσμητήριον, ὥστε οὔτε νὰ βλέπῃ τὰ συμβαίνοντα, οὔτε νὰ κυριευθῇ ἀπὸ δειλίαν. Ἦτο δὲ φυσικὸν νὰ καταληφθῇ ἀπὸ ἀγωνίας, μήπως καὶ αὐτὸς καταποντισθῇ, ὅταν θὰ ἐδῶκε τὴν πλημμύραν τῶν ὁδάτων. Ἐνδιαφερόμενος, λοιπόν, εἰς αὐτὸν ὁ φιλόανθρωπος Θεός, δὲν ἐπιτρέπει οὔτε νὰ ἴδῃ τὴν τρικυμίαν τῶν ὁδάτων, καὶ τὴν γινομένην καταστροφὴν καὶ τὴν πανωλερίαν τῆς οἰκουμένης. Ἐγὼ, δέ, ὅταν ἀκεφθῶ τὴν διαγωγὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ μέσα εἰς τὴν κιβωτὸν, ἐκπλήσσομαι καὶ θαυμάζω. Πάλιν ὅμως ἀποδίδω τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐάν δὲν ὑπῆρχεν ἐκείνη νὰ τοῦ δυναμῶνῃ τὴν σκέψιν καὶ νὰ κάμνῃ τὰ δύσκολα εὐκόλως, λέγε μου, πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ νὰ εἶναι κλεισμένος εἰς αὐτὴν ἔτσι, ὥσων εἰς κάποια φυλακὴν καὶ σκοτεινὸν δεσμητήριον; Ὁ Λέγε μου, πῶς ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν ταραχὴν τῶν κυμάτων; Διότι, ἰδὼ οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουν ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς καὶ κατὰ ἓνα τρόπον ἐμφυβάλλουν διὰ τὴν σωτηρίαν των, ὅταν θὰ ἴδουν τὴν ὁρμητικότητα τῶν κυμάτων, καὶ ἐνῷ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὸ πλοῖον, καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἱστίον καὶ βιάσονται τὸν κυβερνήτην νὰ κάθῃται εἰς τὸ τιμόνι καὶ μετὰ τὴν ναυτικὴν τέχνην τοῦ νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰ ρεύματα τῶν ἀνέμων, τί δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὸν δίκαιον αὐτόν; Διότι, ὡς εἶπον πρὸς δαλίγου, εὐρισκόμενος εἰς τὴν κιβωτὸν, ὥσων νὰ ἦτο εἰς δεσμητήριον, ἐπλανάτο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἴδῃ οὔτε τὸν οὐρανόν. Οὔτε πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν ἠδύνατο νὰ στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμούς, ὁ ἀλλὰ ἦτο περιωρισμένος ἐντὸς τῆς κιβωτοῦ, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἴδῃ τίποτε, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ δώρῃ εἰς αὐτὸν κάποιαν παρηγορίαν. Διότι, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ταξιδεύουν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅταν ἐξοστᾶσιν ἢ τρικυμία, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνωχθῶσι ψυχικῶς κάπως, ὅταν στρέφουν τὰ βλέμματά τους συχνὰ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν βλέπουν μίαν θουνοκαρυφὴν, καὶ ὅταν παρατηροῦν ἀπὸ μακρὰν κάποιαν πόλιν. Ἐάν δὲ ἤβλειεν εἶναι μεγάλη καὶ ἀνυπόφορη ἢ κακουχία, μέσα εἰς δέκα ἢ κατὰ τι περισσότερας ἡμέρας, λησμονοῦν ὅλας ἐκείνας τὰς θλίψεις, ἀφοῦ ριφθῶν ἐξω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀφοῦ ἀναπαυθῶν δαλίγον, ὁπότερα ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐκείνας κακουχίας καὶ τοὺς κινδύνους. Ἐ. Ἐδῶ ὅμως τίποτε παρόμοιον δὲν συνέβαινε. Ἀλλὰ ἐπὶ δολιχέρων ἔτος κατοικοῦσιν εἰς τὸ νῆον καὶ παρόδοξον δεσμητήριον, χωρὶς νὰ δύναται οὔτε ἀέρα νὰ ἀναπνεύσῃ. Διότι, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπνεύσῃ, ἐπ' ὅσον ἡ

κιβωτός ἦτο ἀπὸ παντοῦ κλεισμένη· λέγε μου, πῶς ἀνέ-
ξε· πῶς διετηρήθη; Διότι καὶ ἐὰν εἶχον κατασκευασθῇ τὰ
σώματά τους ἀπὸ σιδήρου ἢ ἀδάμαντα, πῶς ἡδυνήθησαν
νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ ἀπολαμβάνουν οὔτε ἀέρα, οὔτε ἀνε-
μον, ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐκ φύσεως ἔχουν κατασκευασθῇ νὰ
ἔχουν μεγάλην ἀνάγκην, ὥστε τὰ ἀνθρώπινα σώματα νὰ ἀ-
ναγκάζουν τὸν ἀέρα; Καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἤδύνατο νὰ παρα-
τηρήσουν τὴν θέαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν ποικίλιαν τῶν ἀν-
θῶν τῆς γῆς; 237 Α Πῶς δὲν ἐτυφλώθησαν δέ, ἐφ' ὅσον ἐ-
ζούσαν ἐπὶ τόσον καιρὸν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν; Καὶ ἐ-
ὰν θὰ βελήσωμεν νὰ κατανοήσωμεν αὐτὰ μὲ τὴν ἀνθρωπί-
νην λογικὴν καὶ τοῦτο πρέπει νὰ κατανοήσωμεν δηλοῦν ἅ-
πὸ τοῦ ἐπισημασθέντος πᾶσιμο νερό, καθ' ὃν χρόνον ἐξού-
σαν μέσα εἰς τὴν κιβωτόν; Καὶ διὰ νὰ ἀφήσω αὐτά, πῶς ἡ-
δυνήθη νὰ ἀνεχθῇ ὁ δικαίος αὐτός μὲ τοὺς υἱοὺς του καὶ
τὰς συζύγους των τὴν συμβίωσιν μὲ τὰ ἄλογα ζῷα, τὰ ἄ-
γρια θηρία καὶ τὰ ὑπόλοιπα κτήνη; Πῶς ὑπέφερε τὴν δυσ-
ασμίαν; πῶς ἠνείχετο τὴν συγκοπήσασιν μὲ αὐτά; Καὶ δια-
τί λέγω ὅλα αὐτά; Πῶς ἡδυνήθησαν νὰ ἀντέξουν τὰ ἄλο-
γα αὐτὰ ζῷα καὶ νὰ μὴ καταστραφούν, ὅταν ἦσαν φυλακι-
σμένα εἰς ἓνα τόπον ἐπὶ τόσον μακρὸν χρονικὸν διάστημα,
χωρὶς νὰ δύνασται, οὔτε νὰ κινηθῶν, οὔτε τὸν ἀέρα νὰ ἀ-
πολαύσων; Β Γνωρίζετε δὲ πολὺ καλὰ, ὅτι καὶ τὴν ἰσχυρὴν
μας φύσιν καὶ τὴν φύσιν τῶν ζώων δὲν ἐμποδίζει τίποτε νὰ
φθαῖ καὶ νὰ καταστραφῇ, ὅταν εἴμεθα διαρκῶς καὶ μαζί
κλεισμένοι εἰς ἓνα τόπον, ὥστε καὶ οἱ ἀπολαμβάνωμεν τοῦ
ἀέρος καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ἔλα-
βε τὴν δύναμιν ὁ δικαίος αὐτός καὶ ὅλοι οἱ αὐρισκόμενοι εἰς
τὴν κιβωτόν, διὰ νὰ βιωπορήσων τὸσον χρόνον; Ἀπὸ τοῦ
θεοῦ ἁλλοῦ, παρὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁ-
ποία δύναται νὰ κατορθώσῃ τὰ πάντα. Διότι αὐτὸ τὸ φαι-
νόμενον τῆς κιβωτοῦ, νὰ περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, χωρὶς
νὰ ἔχῃ κυβερνήτην, καὶ νὰ μὴ καταποντίζεται ἀπὸ τὴν τό-
σῃ ὀρμῇ τῶν ὁδῶν, C δὲν εἶναι ἔργον τῆς θείας ἐνε-
ργείας; Δὲν δύνασαι δὲ νὰ εἰπῇς, ὅτι εἶχε τὸ σχῆμα τοῦ
πλοίου, καὶ ὅτι ἦτο δυνατὸν μὲ κάποιαν τεχνικὴν ἐνέργειαν
νὰ κατευθύνῃ τὴν πορείαν αὐτῆς. Ἡ κιβωτός ἦτο ἀπὸ παν-
τοῦ κλεισμένη. Καὶ ἐνεκα τοῦ θελήματος τοῦ Δημιουργοῦ,
ὅχι μόνον τίποτε δὲν βλάψεν αὐτὴν ἡ ἀρνητικὴ κίνησις
τῶν ὁδῶν, ἀλλὰ ἀντιθέτως, ἀφοῦ ἐπλάεν ἀπάνω ἀπὸ τὸ

38. Εἶναι ἐντολὴς ἡ κεκολληθεὶς τοῦ ἱεροῦ Πατρὸς εἰς τὴν πρὸναιον
τοῦ Θεοῦ.

ὑδατα, παρέιχε μεγάλην ἀσφάλειαν εἰς αὐτούς, τοῦ κατοι-
κοῦσαν μέσα εἰς αὐτήν. Ὅταν, λοιπὸν, ὁ Θεὸς θὰ πραγμα-
τοποιήσῃ κατὰ ἀγαπήν, μὴ ἐπιθυμῇς νὰ ἐξετάζῃς τὰ ἔρ-
γα τοῦ Θεοῦ μὲ τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπίνης λογικῆς. Διότι
αὐτὰ ὑπερβαίνουν τὴν διανοητικὴν μας ικανότητα, D καὶ
δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια νὰ φθάσῃ καὶ νὰ
κατανόησιν τὴν οὐσίαν³⁸ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο ὅταν ἀκούωμεν ἡμεῖς ὅτι διάταξεν ὁ Θεός,
πρέπει νὰ πειθαρχοῦμεν καὶ νὰ ἀκολουθοῦμεν τὰς ἐντολάς
Του. Διότι, ἐφ' ὅσον εἶναι δημιουργὸς τῆς φύσεως, μεταρ-
ρυθμίζει καὶ μετασχηματίζει τὰ πάντα, ὅπως φαίνεται κα-
λὸν εἰς αὐτόν. «Καὶ ἔκλεισεν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἀπ' ἐξω τὴν
κιβωτόν αὐτοῦ». Ἦτο μεγάλη ἡ ἀρετὴ τοῦ δικαίου αὐτοῦ
καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς πίστεώς Του. Διότι αὐτὴ κυρίως τὸν κα-
τέστησεν ἱκανὸν νὰ κατασκευάσῃ τὴν κιβωτόν, καὶ νὰ ὑπο-
φέρῃ τὴν στενωχρίαν καὶ τὴν συναστροφὴν μὲ τὰ ἄγρια
θηρία καὶ ὅλα τὰ ἄλογα ζῷα. Εἰ διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος
Παῦλος τοῖς μὲγαλοφώνως, ὅταν τὸν ἐνθυμῇται καὶ ὅταν
τὸν ἐγκωμιάζῃ ὡς νηστήν: «Διὰ τῆς πίστεως ὁ Νῶε, ἀφοῦ
εἰσπορεύθη ἀπὸ τὸν Θεόν, δι' ὅσα ἀκόμη δὲν ἦσαν ὁρατά,
ἐφοβήθη καὶ κατεσκεύασε τὴν κιβωτόν πρὸς σωτηρίαν τοῦ
οἴκου αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ ἔ-
γινε κληρονόμος τῆς διὰ πίστεως δικαιοσύνης».³⁹ Εἶδες, πῶς
προσπορευσεύσεν αὐτόν ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, ὡς κα-
ποια ἀσφαλὴς ἔγκυρα; ὥστε καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς κιβω-
τοῦ νὰ κατορθώσῃ καὶ τὴν παραμονὴν ἐντὸς αὐτῆς νὰ ὑ-
πομείνῃ; Αὐτὴ θεοβίως ἐγένετο ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας του.
«Δι' αὐτῆς», λέγει, «κατέκρινε τὸν κόσμον καὶ ἔγινε κληρο-
νόμος τῆς διὰ πίστεως δικαιοσύνης». Τοῦτο, ὅχι διότι ὁ
Νῶε ἔκρινε τὸν κόσμον, ³⁸ Α ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Κύριος ἐπιβά-
λει τὴν τιμωρίαν διὰ συγκρίσεως, διότι (οἱ ἄνθρωποι τοῦ
κόσμου), ἂν καὶ ἐδίδχθησαν τὰς ἴδιαις ἐνέργειαις μὲ τὸν δι-
καίον, ὁμῶς δὲν ἠκολούθησαν τὴν ἰδίαν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς

37. Ὅλα τὰ ἐνδοσκοπεύετα μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων προσαρτῶμεν νὰ
κατανοήσωμεν τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ εἶναι κατώτερα τοῦ Τ-
περιστασιῶν. Ἐκείναι ἐπὶ αὐτὴν τὴν θέαν περικυκλωμέναι. Δ' αὐτὸς ὁ
Μέγιστος ὁ Ἀληθεύσατος λέγει: «Ὅταν ὅσον ἀνθρώπινος ἡ λογικὴ
νὰ εἶναι, νὰ εἶναι ὁ Θεοπρόσωπος» (M.P.G. 74, 28 B). Ὡς ὁ Θεοπρόσωπος δὲ
νὰ εἶναι τὴν ἀντικειμένην τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν μέγιστον ἀνθρώπινον
καρποφύλον του. (Κ. Πικαπέρος. Π. Ὁλοκλήρης Θεολογία, σ. 68).

38. Ὡς τὸν Θεὸν εἰς λόγους τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ νοηθῇ
ἡ οὐσία αὐτοῦ. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ αὐτῶν.

39. Ἐβρ. 11, 7.

40. Ἐβρ. 6, 19.

θωτόν αὐτοῦ. Καὶ ἔγινεν ὁ κατακλυσμός ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, σαράντα ἡμερόνυχτα συνεχῶς, καὶ ἐπέπλεεν εἰς τὰ ὕδατα ἡ κιβωτός. Παρατήρησε πάλιν, πῶς αὐξάνει τὸν φόβον μετὰ τὴν διήγησιν καὶ παριστάνει ἀνάγλυφα τὰ γεγονότα. Β Διότι λέγει: «ὁ κατακλυσμός ἐγίνεν ἐπὶ σαράντα ἡμερόνυχτα, καὶ ἐπαλλαττασιάζοιτο τὸ ὕδωρ ὑπερβολικὰ καὶ ἐσφίκεται εἰς τὴν ἐπιφανείαν τοῦ τὴν κιβωτόν, ἡ ὅποια ὤψωθη ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν. Καὶ ἐκυριαρχοῦσε τὸ ὕδωρ, καὶ ἤρξανεν ὑπερβολικὰ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ἡ κιβωτός ἐπλεεν ἐπάνω εἰς τὸ ὕδωρ. Τὸ ὕδωρ δὲ ἀκυριαρχοῦσε καὶ εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς γῆς».

Παρατήρησε, με πόσῃν ἀκριβείᾳ μᾶς θυγεῖται τὴν μεγάλην ἀρρητικότητα τῶν ὁσίων, καὶ ὅτι καθημερινῶς ἤρξανεν ἡ πλημύρα αὐτῶν. Διότι λέγει, ὅτι «τὰ ὕδατα ἐπεκρατοῦσαν κυριολεκτικῶς καὶ ἐσκέπασαν ὅλα τὰ ὄρη, τὰ ὅποια ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν αὐρανόν. Ο Δέκα πέντε» πῆχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλότερων ὀρέων ὤψωθη τὸ ὕδωρ καὶ ἐσκέπασεν αὐτά». Ἐπομένως ἐυλόγως ἐκφράττεισιν ὁ φιλόσοφος Κύριος νὰ κλεισθῇ ἡ κιβωτός, ὥστε νὰ μὴ θλήτῃ ὁ δίκαιος αὐτὰ ποῦ εἰσίνοντα. Διότι, ἐὰν τρομάζωμεν ἡμεῖς καὶ ἐκρίνομεθα εἰς ἀμηχανίαν, ὅταν ἀκούωμεν μόνον τὴν διήγησιν τῆς Γραφῆς, ὑστερα ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ μετὰ ἀπὸ τόσας γενεάς, τί ἦτο φυσικόν νὰ πάθῃ ἐκεῖνος ὁ δίκαιος, ἐὰν θὰ ἐβλεπε μετὰ τὰ μάτια του τὴν ἀνυπόφορην ἐκείνην κόλασιν; Πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντίξῃ ἔστω καὶ ὀλίγον; Δὲν θὰ ἀπέθνησκεν ὁμῶς μετὰ τὴν πρώτην ματιά, ὁ ἀφροῦ θὰ ἐλιποψυχοῦσε, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν θέαν τῶν τόσων συμφορῶν; Διότι ἀγαπητέ, λάβε ὑπ' ὄψιν σου, παρακαλῶ, πῶς καὶ ἡμεῖς σήμερον, ὅταν γίνῃ μία σύντομος καταρακτικὴ δροχὴ, ἀγωνιζόμεν, φοβούμεθα διὰ τὰ πάντα καὶ ἀπογοητευόμεθα, κατὰ τὸ κοινὸς λεγόμενον, καὶ διὰ τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν μας. Τί ἦτο, λοιπόν, φυσικόν νὰ πάθῃ τότε ὁ δίκαιος Νῶε, ὅταν ἐβλεπε τὰ ὕδατα νὰ ἀνεβαίνουν εἰς τόσον ὕψος; «Διότι», λέγει, «τὸ ὕδωρ ὤψωθη δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ἀπὸ τὴν ὑψηλότερην οὐνοκαρφην». Παρακαλῶ, νὰ ἐνθυμηθῇς εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀγαπητέ, τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, ὅταν εἴπῃ: «Τὰ πνεῦμά μου δὲν θὰ παραμείνῃ αἰωνίως εἰς τοὺς ἀνθρώ-

ποιὸν τῆς κιβωτός. Ἐρχετο νὰ τὴν κλείσῃ κάποιος ἄνθρωπος. Ἡ πρῆξις τοῦ Θεοῦ μετρίσκει τὴν φροντίδα αὐτοῦ διὰ τὸν Νῶε.

48. Πῶς ἐπελογισθῆκεν ἀπὸ τὸν Νῶε οἱ 15 πῆχεις, ἐὰν ὅσον ἦτο εἰς τὴν ἐπιφανείαν τῶν ὁσίων; Ἰσως ἔργιστε βεβαίως, (ἴ. Παναγιώτου-Λας).

ποις αὐτοῦς, διότι εἶναι πλήρεις σαρκικῶν φρονημάτων». Καὶ πάλιν: «Ἦτο δὲ ἡ γῆ διεφθαρμένη καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀδικίαν. Ε Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἡ γῆ ἦτο διεφθαρμένη, διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶχον διαφθεῖρει τὴν ζωὴν τους».

Ἐπειδὴ λοιπόν ἡ οἰκουμένη εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ὁλοκληρωτικῆν κάθαρσιν, ἔπρεπε αὐτὴ νὰ ἀποκαθάρῃ ὁλόκληρον τὴν ἀκαθαρσίαν, νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλην τὴν ῥύμην τῆς προηγουμένης κακίας καὶ νὰ μὴ ἀπομείνῃ οὔτε ἕνα τῆς κακίας. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ ἕνα εἶδος ἀναπλάσεως τῶν στοιχείων τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως ἀκριβῶς ὁ δρισταρὸς τεχνίτης, ὅταν θὰ λάβῃ ἕνα σκεῦος πεπαικωμένον καὶ ἐφθαρμένον ἀπὸ τὸν χρόνον καὶ τὴν σκωρίαν, ἀφροῦ τὸ ὅλον εἰς τὴν φωτιάν καὶ ἀφροῦ τὸ προετοιμάσῃ νὰ ἀποδόσῃ ὁλόκληρον τὴν σκωρίαν, 240 Ἀ τὸ ἀναμορφώνει καὶ τὸ ἀνακατασκευάζει καὶ τὸ ἐπινοεῖ εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἀμαρτανίου. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐνήργησε καὶ ὁ Κύριός μας. Ἀφροῦ ἐκαθάρισε τότε διὰ τοῦ κατακλυσμοῦ ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ, κατὰ ἕνα τρόπον, ἀφροῦ τὴν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην φθοράν, τὴν ἔκαμε λαμπρότερον. Τὴν λαμπρότητα τοῦ προσώπου αὐτῆς εἰδείξεν εἰς ἡμᾶς ἀνωθεν καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ παραμείνῃ οὔτε ἕνα ἡμέρας ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἀσχήμιαν. «Ἀνυψώθη», λέγει, «τὸ ὕδωρ δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων». Β Δὲν μᾶς τὰ διηγείται τυχαίως αὐτὰ ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι δὲν κατεποντίσθησαν εἰς τὰ ὕδατα μόνον οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἐρπετά, ἀλλὰ κατεποντίσθησαν καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅσα ζῶα εἶχον τὴν κατοικίαν τους εἰς τὰ ὄρη, δηλαδὴ τὰ θύρια θηρία καὶ τὰ ὅλα ἔλαγχά ζῶα. διὰ τοῦτο λέγει: «Καὶ ἀνυψώθησαν τὰ ὕδατα δεκαπέντε πῆχεις ἐπάνω ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων», διὰ νὰ πληροφωρήσῃς ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Κυρίου ἐπραγματοποιήθη. Διότι εἴπαυεν ὅτι, μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας θὰ ἐπιφέρω κατακλυσμὸν ἐπάνω

50. Γέν. 6, 3.

51. Γέν. 6, 11-13.

52. Α' Κορ. 5, 7. Ἐξο. 12, 10.

53. Ἰωάν. 3, 1-10.

54. Πῶς ἐπὶ τὴν κάθαρσιν διὰ τοῦ ὕδατος εἶπεν νὰ ποιεῖ ἡ παντοκράτωρ κάθαρσις τῆς κτίσεως. Πρὸς. καὶ Ψαλμ. 150, 9: «ρεταίς με καθάρσας καὶ καθαρῶσά με, πλεονεξ με καὶ ὅσοι χρέα λαμπρύνει με».

55. Ματθ. 5, 19, 24, 25. Λουκ. 16, 17. Ψαλμ. 118, 80-90. Ἦρ. 40, 6.

εἰς τὴν γῆν καὶ θά καταστρέψω ἀπὸ τοῦ πρόσωπον τῆς γῆς ὅλην τὴν δημιουργίαν τὴν ὅποιον ἐδημιούργησα, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων μέχρι τοῦ κτήνους καὶ ἀπὸ τὰ ἐρπετὰ μέχρι τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ.⁵⁶ Δὲν διηγείται, λοιπὸν, αὐτὰ ἡ Ἁγία Γραφή διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ἀπλῶς τὸ θάρος, εἰς τὸ ὁποῖον βόθασαν τὰ ὕδατα. Ὁ ἀλλὰ διὰ νὰ διηγηθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν καλῶς μαζί με αὐτό, ὅτι δὲν ἀπέχευε ἐντελῶς τίποτε, οὔτε ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, οὔτε ἀπὸ τὰ ἀγρία θηρία, οὔτε ἀπὸ τὰ κατοικίδια ζῶα, ἀλλὰ καταστράφησαν ὅλα μαζί με τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐφ' ὅσον δὲ αὐτὸν ἐδημιούργηθησαν ὅλα αὐτά, ἦτο φυσικὸν νὰ συμμετέχουν καὶ αὐτὰ εἰς τὴν καταστροφὴν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ ἀνθρώπος. Ἐπειτα, ἐφ' ὅσον μᾶς ἀνέφερον εἰς τοῖον ὕψος ἐφάσκειν ἡ στάθμη τῶν ὁδῶν καὶ ὅτι ὑπερέβη κατὰ δεκαπέντε πηχέας τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, ἀκολουθεῖσα τὴν τακτικὴν τῆς ἀκριβολογίας τῆς λέγει πάλιν. «Καὶ κατεστράφη κάθε ὑπαρξίς ἡ ὅποια ἐκ νεῦτο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Ὡ καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ, καὶ ἀπὸ τὰ ἀγρία θηρία, καὶ ὅλα τὰ ἐρπετὰ, τὰ ὅποια ἐκυροντο ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ὅλα οἱ ἀνθρώποι. Ὅλα ὅσα ἦσαν ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ὅλα ὅσα εἶχον πνοὴν ζωῆς ἀπέθανον». Δὲν εἶνα πικρὰ ἡ πλήροφρος ὅτι ἀπέθανον ὅλα, ὅσα εὐρίσκοντο ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν. Ἐλέχθη, δὲ νὰ σὲ διδάξῃ ὅτι, ὅλοι μὲν καταστράφησαν δυνάμει δὲ μόνον ὁ δικαίος, μετ' ὅλους ὅσοι εὐρίσκοντο μέσα εἰς τὴν κιβωτὸν. Διότι ἐκείνοι, σύμφωνα μετ' τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ⁵⁷ ἄφ' οὗ προηγουμένως ἐγκατέλειψαν τὴν ξηρὰν εἰσῆλθον εἰς τὴν κιβωτὸν. «Καὶ καταστράφηεν ὁ Θεὸς ὅλας τὰς ὑπαρξίς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἕως τῶν κατοικίδιων ζώων, τῶν ἐρπετῶν τῆς γῆς καὶ τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ὅλα ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ τῆς γῆς». Ἐ. Παράτηρησε, τὴν διδάσκει καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές τὴν πανωλεθρίαν, πού ἐλαβε χάριον, καὶ ὅτι κανεὶς ἀπὸ τὰ ἐμψυχα ὄντα δὲν ἐξέφυγε τὴν καταστροφὴν, ἀλλὰ ὅλα ἐπύλησαν εἰς τὰ ὕδατα, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ τὸ γένος τῶν ἀλόγων ζώων. «Καὶ ἀπέρχοντο λέγει, αἰεὶς τὴν ζωὴν μόνον ὁ Νῶε καὶ ὅσοι ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτὸν. Τὸ νερὸ ἀνῆλθετο (καὶ ἐκάλυπτε) τὴν γῆν ἐπὶ ἑκατὸν πενήντα⁵⁸ ἡμέρας». Ἐπὶ τούτοις

56. Γεν. 7:4
57. Γεν. 6:21
58. Ἦς τὰς 100 ἡμέρας περιεβόλονται καὶ αὐτοὶ τοῦ κατακλι-

ἡμέρας, λέγει, παρέμειναν ἀνυψούμενοι τὸ νερὸ. Ἐδὼ πρὸς σπάθηρε, παρακαλῶ, καὶ πάλιν νὰ κατανοήσῃς τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ δικαίου καὶ τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ ἀνδρείου. Ἦ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ, φέρων κατὰ ἓνα τρόπον εἰς τὸν νοῦν του καὶ παρατηρῶν μετ' αὐτὴν σκέψιν τοῦ τὰ ἀνθρώπινα σώματα.²⁴ Α καὶ τὰ σώματα τῶν καθάρων καὶ ἀκαθάρτων ζώων νὰ ἔχουν θανατωθῇ μετ' αὐτὸν ἰδὸν τρόπον, νὰ εἶναι ἀνακατωμένα ὅλα μαζί καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ καμμία διαφορά. Καὶ μαζί με αὐτό πάλιν, ὅταν θὰ σκέπτεται τὴν προσωπικὴν τοῦ κατὰστασιν τὴν ἀπομόνωσιν, τὴν ἐρήμιν, τὴν γεμάτην ἀπὸ πόνου ζωὴν του, χωρὶς νὰ ἔχῃ οὐδεμίαν παρηγορίαν ἀπὸ πόνου ζωῆς του, οὔτε ἀπὸ τὴν συνάντησιν προσώπων, οὔτε ἀπὸ τὴν θέαν τῆς φύσεως, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβῶς ἐπὶ πόσον χρόνον ἐπρόκειτο νὰ ὑπαιμένη τὴν ζωὴν μέσα εἰς ἐκεῖνο τὸ διεσπασμένον, «Ὅσον χρόνον δὲ ἤκούετο ὁ θαυμάσιος κτύπος τῶν ὁδῶν, αὐτὰ καθ' ἡμέραν ἔκανε νὰ αὐξάνῃ ὁ φόβος εἰς αὐτὸν. Ὡς δὲ τί καλοῦν, ἦτο φυσικὸν, νὰ ἐλπίσῃ αὐτός, ὅταν ἐβλεπε τὰ νερά νὰ ἀκολουθεῖν σταθερὰ τὴν πορείαν τους ἐπὶ ἑκατὸν πενήντα ἡμέρας, νὰ ἀνέρχονται εἰς μέγα ὕψος καὶ οὐδὲ ἐλάττωστον νὰ υποχωροῦν. Καὶ διὰ τὸ, ὅλα αὐτὰ τὰ ὑπέφερε μετ' ἀναισθησίας. Δὲν ἐσπενόχευετο ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του εἰς τὴν κιβωτὸν, ἐφ' ὅσον ἐγνωρίζε τὴν σοφὴν προνοητικότητα τοῦ Κυρίου, καὶ ὅτι, τὰ πάντα κάνει καὶ μετὰ θαλλὰ συμφωνίως πρὸς τὸ θέλημα Του. Ἄνω εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς φύσεως. Ταῦτα ἵσχυι ἡ θεία χάρις, ἡ ὅποια περ ἐβαλεν αὐτῷ τοῦ ἐδυνάμειν τὴν προθυμίαν καὶ τοῦ ἐδιδόν ἀρετὴν παρηγορίαν καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ καμνηθῇ τὸ φρόνημα του, οὔτε νὰ σκίθῃ κατὰ ἀναιδέως καὶ ἀναισθηρίαν. Ὡς δὲ δὲ προηγουμένως προσέφερον, ὅτι ἐξηργάτο ἀπὸ αὐτὸν, δηλαδὴ τὴν ἀκριβὴς τῆς ἀρετῆς, τὴν μεγάλην δικαιοσύνην καὶ τὴν ὑπερβολικὴν πίστιν, διὰ ταῦτα εἰς τὸ ἔβη παρ' ἑαυτοῦ μετ' ἀφθονίαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡ ὑπομονὴ ἢ αὐδρεία, ἡ θυσιαστικὴ νὰ ἀντιμετωπίζῃ ὅλας τὰς καταστάσεις μετ' ἀσφάλειαν καὶ ἀνέχετα νὰ κατοική μετὰ εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ νὰ μὴ δεχθῇ ἀπὸ ἐξ' ἑαυτοῦ καμνίσαν καὶ νὰ μὴ καταστραφῇ οὔτε νὰ ἐκκαλεσθῇ νὰ ζῇ μαζί με τὰ ἄλογα ζῶα.

Ὡς δὲ, λοιπὸν τὸν δικαίον νὰ μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς. Ὡς δὲ ἀνιόντες νὰ προσφέρωμεν ὅτι ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ εἰμεθα ἕξω καὶ δεχθῶμεν τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ δὲ (ὁ Θεός) ἀναμένει τὴν ἰδικὴν μας πρωτοδο-

ἀπολαμβάνουν, ὅσα ἐπιδικαίουν τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ ὑπερνικήσῃ αὐτὴ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ ἤμπορούσε νὰ καταρτίσῃ κανεὶς. Ἐ. Διότ. καὶ ἂν θὰ φθάσῃ εἰς τὴν μεγαλυντίαν δύνατίν τελεσιότητα, καὶ τότεν θὰ ὑστερή. Πῶσον κατόρθωμο δύναται νὰ παρουσιάσῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ ὅποιον νὰ εἶναι τόσον μεγάλο, ὥστε ὁ ὄγκων του νὰ εἶναι ἀντάξιός τῆς φιλοτιμίας τοῦ Κυρίου. Ὁ Παῦλος ἔλεγε. «Καθημερινῶς πεθαίνομεν»⁶⁵ καὶ πάλιν «Ἐκατίσασα περισσότερον ἀπὸ ὅλους».⁶⁶ Ἐάν, λοιπόν, ὁ Παῦλος μὲ τὴν τόσον μεγάλην προσωπικότητα ἔλεγεν ὅτι. «Δὲν εἶναι ἄξια νὰ συγκριθοῦν τὰ παθήματα τῆς παρουσίας ζωῆς πρὸς τὴν θόξαν, ἣ ὅποια πρόκειται νὰ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς», τι δύναμεθα νὰ ἀπαυλῶμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ υποδληθῶμεν οὔτε εἰς τὸν παροικικὸν κόπον χάριν τῆς ἀρετῆς ἀλλὰ πάντοτε ἐπιθυκομένον τὸν ἀνετον θῶον.⁶⁷ Ἀ καὶ ἔνα μόνον προσέχουμεν, τὸ πῶς δηλαδὴ νὰ μὴ δοκ μᾶσωμεν, καθόλου τὰ λυπηρά, ἂν καὶ γνωρίζωμεν καλῶς ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτυχωμεν δι' ἄλλου τρόπου τὴν ἀνέσιν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ὅαν δὲν ἀγαπήσωμεν προηγούμενως ἐδῶ τὴν ζωὴν τῆς ἀσκήσεως.⁶⁸ Διότ. μὲ τὰς θλίψεις αὐτὰς γινόμεθα ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν καὶ ἡ παραμικρὰ δοκιμασία τῆς παρουσίας ζωῆς χαρίζεται εἰς ἡμᾶς μεγάλην παρηγορίαν ἐκεῖ, μόνον ἔάν ἐπιθυμῶμεν νὰ ζῶμεν συμφωνοῦν μετὰ τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου διδασκάλου τῆς οἰκουμένης. Πρέπει, νὰ κατανοήσῃς, ἀγαπῆτέ, ὅτι τὰ γεγονότα τῆς παρουσίας ζωῆς, ἔστω καὶ ἂν εἶναι λυπηρά, ὅμως εἶναι, πρόσκαιρα. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως, τὰ ὅποια θὰ μᾶς δοθῶν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, εἶναι ἀθάνατα καὶ αἰώνια. Ἐ. Δ. ὅτι λέγει ὁ Παῦλος. «Ἐκεῖνα, τὰ ὅποια βλέπονται εἶναι πρόσκαιρα, ἐκεῖνα ὅμως, τὰ ὅποια δὲν βλέπονται, εἶναι αἰώνια»⁶⁹.

Ἄς ὑποφύρωμεν, λοιπόν, μὲ γενναιοφυγίαν τὰς προσκαίρους δοκιμασίας καὶ ἄς μὴ καμπτωμεθα ἀπὸ τὸν κόπον δὲ τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ ἀπολαυσώμεν τῶν αἰώνιων καὶ ἀφθάρτων ἀγαθῶν. Αὐτῶν εἶθε νὰ ἐπιτυχωμεν ὅλοι ἡμεῖς διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡμεῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον πνεῦμα ἀμήνη. ἡ δόξα, ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας. Γένοιτο.

65. Α' Κορ. 15, 31.

66. Α' Κορ. 15, 30.

67. Β' Τιμ. 2, 5.

68. Β Κορ. 4, 18.

ΟΜ. ΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΚΤΗ

«ΚΑΙ ΕΝΘΡΩΓΗΘΗ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΝΕΚΕ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΘΗΡΙΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΕΤΗΝΗ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΕΡΓΗΤΑ, ΟΙΙ ΗΚΑΣ ΜΑΖΙ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΙΒΩΤΟΝ ΚΑΙ ΕΞΕΤΕΛΑΝ (ΘΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΩΝ ΚΑΙ ΗΕΧ.ΣΕ ΝΑ ΥΠΟΙΣΤΗ ΤΟ ΚΑΜΡ» (Λυ 8 1)

Μεγάλη καὶ ἀπεριόριστος ἀποδεικνύεται, μὲ αὐτὰ τοῦ προσφάτως ἀνεγνωσάμεν, ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγαθότητός Του, τὴν ὅποιαν ἐπέδεικνυε, ὅχι μόνον πρὸς τὸ λογικὸν αὐτὸ ζῶον, τὸν ἄνθρωπον λέγω, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀλόγων ζῶων. Διότι, μὲ τὸ νὰ εἶναι Δημιουργὸς ὅλων, ἐπικτείνει τὴν ἀγαθότητά Του εἰς ὅλα τὰ θῆρ οὐροήματα, δὲ νὰ μᾶς δεξίη μὲ ὅλα πόσον προνοεῖ διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ὅτι, ἔπραξε ὅλα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δὲ τὴν σωτηρίαν μας. Καὶ ἂν ἐολάκη λοιπόν, καὶ ἂν τιμωρῇ, μὲ τὴν αὐτὴν ἀγαθότητά Του πράττει καὶ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα. Διότ. δὲν ἐπιφέρει, μὲ πάθος καὶ ὀργὴν τὰς τιμωρίας, ἀλλὰ θέλει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κακίαν, ὥστε νὰ μὴ προχωρήσῃ αὐτὴ πρὸς τὴν ἑπείθῃ καὶ τώρα ὅπως ἠκούσατε, ἔκαμε κατακλύσασθιν ὅχι δὲ τίποτε ἄλλο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀφρόντιζε δ' αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι εἶχον παραδοθῇ εἰς τὴν κακίαν. Ἐ. Καὶ ποῖα ἡ φροντίς τοῦ Θεοῦ, θὰ εἴπῃ κανεὶς, μὲ τὸ νὰ καταστραφῶν ὅλα εἰς τὰ ὅσατα. Μὴ ἐκφράζωμαι μὲ ἀπερισκαψίαν, ἀνθρώπε μου, ἀλλὰ νὰ δέχομαι μὲ εὐγνωμοσύνην τὰς ἐπεργείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε θὰ γνωρίσῃς πόσον φροντίδος κατ' ἐξοχὴν εἶναι, καὶ, αὐτὸ ἀπὸ θεῖς. Διότ., τὸ νὰ ἀπολλάσῃς ἀπὸ τὴν κακίαν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἁμαρτάνουν ὁθεραποσῶν καὶ μεγαλύνουν καθημερινῶς τὰ τραύματά τους καὶ προκαλοῦν ἀνίσταται πληγὰς, δὲν εἶναι ἀπόδειξίς, μεγαλίας φροντίδος. Ἐ. ἄλλου καὶ ὁ πρόπος αὐτοῦ τῆς τιμωρίας δὲν εἶναι πλήρης φιλοφροσύνης; Καθ' ὅσον αὐτοὶ τοῦ πράττειν νὰ ἀποθάνουν καὶ ἀνευ κατακλύσμου, τὸ νὰ ἀποτελεῖ ὥσπου τὴν ζωὴν των ἔτσι χωρὶς λύπην, ἀπὸ ἑλλης τιμωρίας, ²⁴⁴ Α καὶ οὔτε καν νὰ ἀσθενήσῃν τὸ γεγονός, ἀλλὰ νὰ τιμωρηθῶν χωρὶς ἀ-

γωνίαν και πόνο, δεν ήτο απόδειξις μεγάλης σφαιρας και αγαθότητος, Έξ άλλου, εάν εξετάση κανείς με αγαθήν διάθεσιν και αυτό πάλιν το γεγονός, θα ίδη ότι δεν εύρηγε τήθησαν μόνον αὐτοὶ τοῦ ἐτιμωρήθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ εἰς τὸ μέλλον ἀπὸγονοί των ἀπεκόμισαν ἐκ τούτου δύο μεγάλα ἀγαθὰ, (τὸ νὰ μὴ περιπέσων δηλαδὴ εἰς τὰ αὐτὰ ἀμαρτήματα καὶ νὰ γίνων φρονιμώτεροι· ἐξ αἰτίας αὐτῶν τὰ ὅποια συνέβησαν) Πρῶτον εὐγνωμοσύνην λό τὸν δὲν ὤφειλον νὰ ὁμολογήσων εἰς τὸν Θεόν δι' αὐτά, ἢ ὅτι δηλαδὴ καὶ μετὰ τὴν τιμωρίαν ἐκείνην καὶ μετὰ τὸν φόβον μήπως πάθουν τὰ ἴδια ἔγινον φρονιμώτεροι, οἱ μετέπειτα ἄνθρωποι, καὶ ὅτι κατέστρεψεν ὁ Θεὸς τὴν ζυγὴν τῶν κακῶν καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν παρέμεινεν εἰς αὐτοὺς κανεὶς διδάσκαλος τῆς κακίας καὶ πονηρίας. Εἶδες πῶς καὶ οἱ ποιναὶ καὶ αἱ τιμωρίαι τοῦ Θεοῦ εἶναι μᾶλλον κώργεσαι καὶ ἀποδεκνύουσιν κατ' ἐξοχὴν τὴν πρόνοιάν Του πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καὶ εἰς κανεὶς θελήσῃ νὰ ἀπαριθμήσῃ ὅλα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θὰ εὕρῃ ὅτι ὅλαι τὰς τιμωρίας ἐπιφέρει εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν Ἐπεὶ δὴ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐξομώξῃ ἀπὸ τὸν παράδεισον, ὅταν παρῇ τὴν ἐντολήν, ὅχι διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸν εὐεργετήσῃ. C Καὶ ποία εἶναι ἡ εὐεργεσία, θὰ εἴπῃ κανεὶς, μὴ τὸ νὰ στερηθῇ τὴν ζωὴν τοῦ παραδείσου, Μὴ προσέχῃς ἀπλῶς τὰ συμβαίνοντα, ἀγαπήτε μου, οὐτε νὰ ἐξετάζης συμπνευματικῶς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ παρατηρήσῃς τὸ βάθος τῆς πολλῆς ἀγαθότητος Του, καὶ θὰ εὕρῃς ὅτι ὅλα ἐκ μέρους Του γίνοντα διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν Διότι εἶπέ μου, εἰς ὃν ὁ Ἀδὰμ ἀπῆλθε τὰ ἴδια καὶ μετὰ τὴν παράδεισον τοῦ δὲν θὰ παρῇ, Διότι εἰς μολοντὶ ἔλαβε τόσας ὑποσχέσεις ἀπὸ τὸν Θεόν, ἐνέδωκε εἰς τὴν ἀπίστην τοῦ ὄψεως καὶ ἐνέπερεν εἰς τὴν ἐνέδραν τοῦ διαδόλου, τὴν ὅποιον δ' αὐτοῦ τοῦ ὄψεως ἐστῆσαν ὁ δὲν θαλὸς ἐμπνεύσας εἰς αὐτοὺς (τοὺς πρωτοπλάστους) τὴν ἐλπίδα τῆς ἰσότητος D καὶ ὁδηγήσας τοὺς αὐτοὺς εἰς τὴν ἀμαρ

1 Ἡ δὲ καὶ τοῦ κατασκευαστοῦ τῆς πόλεως τοῦ ἀνθρώπου γένους ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἀπὸν Πατέρα, εἶναι πολὺ μικρὴ, ὅν οὐκ ἔχει, πρὸς ἄλλα εἶδη τῆς πόλεως, ἐν ἀνταποκρίσει μετὰ τὴν ψυχικὴν δοκίμιαν καὶ ἀνταπόκρισιν συμπεριφορῶν.

2 Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, κανεὶς εἶναι φρονιμώτερος. Ο Χάμ μετ' αὐτοὺς δέχεται τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοπολογίας καὶ τῆς τιμωρίας τοῦ πατρὸς Του. Τὸ σφάλμα ἔχεις ἐκτετατὴν αὐτὸς ἀνθρώπος, οἱ ὅποιοι συγκινῶνται πρὸς στήθεα καὶ διδάσκοντες ἐπὶ δαίμων διὰ τὴν θεοὺν τιμωρίαν.

τιαν τῆς θρώσεως τοῦ ἀπηγορευμένου καρποῦ, εἰς καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ παρέμεινεν εἰς τὴν ἴδιαν τιμωρικὴν θέσιν καὶ ζωὴν, πῶς δὲν θα ἐθεώρε περισσώτερον πιστευτὸν τὸν πονηρὸν ἐκεῖνον δαψίνα ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν τῶν ὄλων καὶ δὲν θὰ τὸν ἐθεώρε ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τοῦ ἀδίου, Καθ' ὅσον αὐτὸς εἶναι ὁ ἀνθρώπος ὅταν ἀμαρτάνῃ καὶ δὲν ἀναχωρεῖται, ἀλλ' ἐνεργεῖ ἐλευθέρως προχωρῶν περαιτέρω καταλήγει εἰς τὸν κρημνὸν Ἐξ άλλου δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος ὁνομαζομένη, νὰ σὺς ἀποδείξω, ὅτι διὰ νὰ ἐπιβίβῃ τὴν φιλανθρωπίαν Του, διέταξε αὐτὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν παράδεισον καὶ τοῦ ἐπέβαλε τὴν ποινήν τοῦ θανάτου. E Διὰ μὲν τῆς ἐκδιώξεως καὶ τῆς τοποθετήσεως πλησίον τοῦ παραδείσου νὰ κατιστήσῃ αὐτὸν φρονιμώτερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλέστερον καὶ νὰ τοῦ διδάσκῃ μετὰ τὰ ἔργα τὴν πανουργίαν τοῦ διαδόλου. Τὴν ποινήν δὲ τοῦ θανάτου δὲ αὐτοῦ ἐπέβαλε πάλιν, διὰ νὰ μὴ ἀμαρτάνῃ λοιπὸν ἀνάγκας ἐξαρτωμένος καὶ ὑποκειμένος πλεονεξίαν εἰς τὴν ἀμαρτίαν ἐνεκα τῆς παρακοῆς. Δὲν σοὺ φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀποδείξεις τῆς μεγίστης φιλανθρωπίας, καὶ ἡ ἐκδιώξις δηλαδὴ ἀπὸ τὸν παράδεισον καὶ ἡ τιμωρία μετὰ τὴν ποινήν τοῦ θανάτου; Ἐγὼ δὲ καὶ κατὰ ἄλλο νὰ προσθέσω 245 A Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Ὅτι τοῦ ἐδημιούργησε καὶ αὐτὴν τὴν θλίψιν μετὰ ὅσα συνέβησαν εἰς ἐκεῖνον ὅχι διὰ νὰ εὐεργετήσῃ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ ἀποδίδων εἰς τὸν σωφρονισμὸν καὶ τὴν μετέπειτα ἀνθρώπων. Διότι εἰς παρά τὸ ὅτι συνέβησαν ταῦτα δυσώρεστα εἰς τὸν Ἀδὰμ, ὁ γεννηθεὶς ἐξ αὐτοῦ, ὁ Κάϊν λέγων, μολοντὶ ἐβλάπτεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πατρὸς τὴν ἐκδιώξιν ἀπὸ τὸν παράδεισον τὴν ἐκπτώσιν ἀπὸ τὴν ἀνέκφοστον ἐκείνην δόξαν, τὰ μετὰ τῆς κατάρσεως ἐκείνης πάλιν ἔλεγε, «ὦ εἰσα», καὶ εἰς τὴν γῆν θὰ καταλήξῃς, ὅτε τοιοῦτοτρόπως ἐσφραγίσθη, ἀλλὰ περιέπεσαν εἰς μεγαλύτερα κακά, εἰς δὲν ἐβλάπτεν αὐτὰ τοῦ συνέβησαν εἰς τὸν πατέρα, εἰς πᾶσαν σημεῖον τρέλλας δὲν θὰ ἐβλάπτε, Καὶ τὸ ἀξιοθαύμαστον λοιπὸν εἶναι, ὅτι τιμωρῶν καὶ αὐτὸν πάλιν διέταξε τοῦ αὐτοῦ ἀμαρτήματα B καὶ ἐμώλυε τὴν δεξιὰν μετὰ τὴν κατηραμένην φόνον, ἀνέμειξε μετὰ φιλανθρωπίας τὴν τιμωρίαν. Μόθῃ λοιπὸν ἐξ ὁσῶν συνέβησαν εἰς ἐκεῖνον τὸ μέγεθος τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ. Ὅταν μὲν ὁδοῖε τὸν Θεὸν καὶ συμπεριεφέρθη περιφρονητικῶς, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ προσφέρῃ τὴν θυσίαν, μετὰ τὸ νὰ μὴ διακρίνῃ ὁρθῶς ἀλλὰ νὰ προσκέρῃ ἄνευ προ

σοχής και διακριτικότητας την θυσίαν δὲν εἶπε τιποτὶ πρὸς αὐτὸν αὐστηρῶς καὶ δυσάρεστον, ἀν καὶ δὲν ἦτο τυχαία ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ πάρα πολλὴ μεγάλη Διότι, ἐὰν ἐκείναι, οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ τιμωροῦν τοὺς συνανθρώπους των, παραχωροῦν εἰς αὐτοὺς τὰ πρῶτα καὶ τὰ πλέον ἐξαρετα πράγματα C καὶ ἐν ἀφέροντα, νὰ προσφέρουν ἄκεια, τὰ ὅποια φαίνονται εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶναι ἀπὸ ἑλα ἀξιολογώτεροι, δὲν ἐπιβάλλεται. εἰς τὸν ἄνθρωπον προσφέροντα θυσίαν εἰς τὸν Θεόν, νὰ προσφέρῃ τὰ πολιτικώτερα καὶ ἐπιλεκτά, "Ἄν καὶ ἡμάρτησε λο πόν αὐτός τῶσον πολὺ καὶ εἰδεῖ τὴν περικρόνησιν, δὲν τοῦ ἐξήτησεν εὐθυνην οὐτε τὸν ἐτιμώρησε διὰ τὰς πράξεις του, ἀλλὰ ὥσαν νὰ ὤμιλε φίλος πρὸς φίλον μὲ πᾶσαν ἡμέροτητα τοιοῦτοτρόπως συνωμίλησε λέγων, ἡμάρτησες ἡσυχάσας⁴ Μόνον τὴν ἁμαρτίαν τοῦ ὑπέθεσε καὶ τὸν συνεβούλευε νὰ μὴ προχωρήσῃ περαιτέρω D. Ἐκεῖνος ὅμως ὅχι μόνον δὲν ὠφελήθη ἀπὸ τὴν τῶσπιν ἀνεξικακίαν, ἀλλὰ προσέθηκε εἰς τὰ προηγουμένα καὶ μεγαλύτερα κακά καὶ ὤψευσε εἰς τὴν σφανὴν τοῦ ἀδελφοῦ. Ὁ Θεὸς ὅμως καὶ εἰς αὐτὴν ἀκάμῃ τὴν περιπτώσιν ἐπιδεικνύει εἰς αὐτὸν μεγάλην ἀνοχήν, μὲ τὸ νὰ πληροφρήτῃ προηγουμένως καὶ νὰ τοῦ παρέχῃ εὐκαιρίαν ἀπολογίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀναισχυντίαν⁵ του, τότε τὸν τιμῶρε δὲ νὰ τὸν σωφρονίσῃ, τιμωρίαν συνδεμένην μετὰ τῆς θείας ἀγάπης. Βλέπετε πῶς, ὅταν μὲν ἡμάρτησεν εἰς Αὐτόν, καὶ ὅχι τὴν τυχαίαν ἁμαρτίαν, ἄφησε αὐτὸν ἐλευθέρον, βίαι δὲ ὥπλωσε τὴν δεξιάν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, τότε ἐδέχθη καὶ τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν κατηγορίαν. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τώρα E καὶ νὰ μετανοήσῃ τὸν Κύριον ἡμῶν. Τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτήματα νὰ παραβλέπωμεν καὶ νὰ συγχωρῶμεν αὐτοὺς, ποὺ ἁμαρτάνουν πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν ὅμως τὰ ἁμαρτήματα ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, τότε νὰ ἅπα τῶμεν εὐθύναν. Ἄλλ' ἀγνοῶ ὅμως διατὶ ἡμεῖς πράττωμεν ὅπως τὰ ἀντίθετα καὶ διὰ τὰ μὲν ἁμαρτήματα ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, οὐδ' ὅπως ἐνδιαφερόμεθα νὰ ἐλέγχωμεν, ἀν δὲ κάποια τυχαία ἁμαρτία γίνῃ εἰς ἡμᾶς, τότε τοῦ ἀνορθοῦ αὐτοῦ νὰ γινώμεθα σκληροὶ ἐξετάσαι καὶ κατηγοροῖ, μὴ γνωρίζοντες

4. Τὸν 4, 7

5. Ἀν-η κυρίως ἐγγίνεται εἰς τὸ φέθος, τὰ ὅποια μετανεύρεται δὲ Κῆτον λέγοντες πρὸς τὸν Θεόν ὅτι δὲν εἶναι φρενὸς καὶ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ τὸν ἔχει φρενέσει.

ὅτι τοιοῦτο τρόπος ἐξαργύζωμεν περισσότερον ἐναντίον μας τὸν φιλόανθρωπον Θεόν. 246 A. Τὸ ὅτι θεοδικῶς ὑπάρχει συνήθεια εἰς τὸν Θεόν τὰ μὲν πρὸς Αὐτὸν ἁμαρτήματα νὰ παραβλέπῃ πολλῶς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς πλῆσιον νὰ ἐλέγῃ καὶ τιμωρῇ μὲ πολλὴν αὐστηρότητα, ἔκρινε τοῦ μακάριον Παύλου ποὺ λέγει. "Ἐὰν κάποιος ἔχῃ γυναῖκα ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συγκοτανεὺ νὰ μὲν μαζί του, ἕως μὴ τὴν ἐγκαταλεῖψῃ. Καὶ ἐὰν κάποια γυναῖκα ἔχῃ ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συγκοτανεὺ νὰ μὲν μαζί της, ἕως μὴ τὸν ἐγκαταλεῖψῃ." Εἶδες πόση εἶναι ἡ συγκοτάδασις, Καὶ ἐὰν εἶναι, λέγει, εἰδωλολάτρης, καὶ ὢν ἄπιστος, ἀποδέχεται ὅμως τὴν συγκοτακίαν, ἕως μὴ τὸν ἐγκαταλεῖψῃ. Καὶ πάλιν καὶ ἐὰν ἡ γυναῖκα εἶναι ἐθνική, καὶ ὢν ἄπιστος, ἐπιθυμῶμεν ὅμως νὰ συγκοτῇ, ἕως μὴ τὴν ἀπομακρυνῇ. Ἀδελφὶ ποῦ γνωρίζεις λέγει, γυναῖκα, "ὡς σωσῇς τὸν ἄνδρα σου B. Ποῦ γνωρίζεις ἄνδρα, "ὡς σωσῇς τὴν γυναῖκα σου". Βλέπετε πῶς δὲν ἐμπόδιζε τὸν ἄπιστον εἰς τὸν Θεόν ἢ τὴν ἄπιστον νὰ παραμῆνῃ εἰς τὸν νόμον τοῦ συγκοτακίου. Ἄκουσε δὲ πάλιν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ εἰς τοὺς μαθητάς. "Διότι οὕτως λέγω, ὅτι καθὲς ἕνας τοῦ θὰ χωρῇ τὴν σύζυγόν του ἕκτος ἐνεκα πορνείας τὴν ἀναγκάζει νὰ διατηρῇ μο χεῖρα⁶ Ὑπερβολικὴ εἶναι ἡ φιλοανθρωπία καὶ ὢν ἄπιστος εἶναι, λέγει, ἡ ἐθνική καὶ συγκοταίνεται νὰ μὲν ἐκράτῃ τὴν ἄν ὅμως ἁμαρτήσῃ εἰς αὐτὴν καὶ λαμονήσῃ τὰς συμφωνίας τοῦ γάμου καὶ προτ' ἢ τὸν σύνδεσμον μὲ ἄλλους, σὺ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἐκδιώγῃ καὶ νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ. Αὐτὰ δὲ ἀναλογιζόμενοι ἔ. ἕως φροντίζομεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀνταποδίδωμεν εἰς τὸν Θεόν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Τὸ καὶ ὅπως ἀκριδῶς ἡμεῖς κατοδεύεται νὰ παραβλέπῃ τὰ πρὸς Αὐτὸν ἁμαρτήματα, τὰ δὲ πρὸς ἡμᾶς νὰ ἐξετάσῃ καὶ τιμωρῇ μὲ πολλὴν αὐστηρότητα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ πράττωμεν καὶ ἡμεῖς. Καὶ τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτήματα τῶν συνανθρώπων μας νὰ συγχωρῶμεν, βία δὲ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν νὰ ἐξετάζωμεν καὶ ἐλέγχωμεν μὲ πολὺ ἐνδ' ἀφῆρον καὶ προθυμίαν. Τοῦτο καὶ ἡμᾶς ὠφελεῖ τὰ μέγιστα καὶ προσέκεινται ὅχι μὲν ὡφελῆσαν εἰς αὐτοὺς ποὺ δέχονται τὴν διόρθωσιν. Ἰσως πολὺ ἔπρεπε νάμιν σήμερον τὴν εἰσαγγελίαν⁷

6. A. Κορ. 7, 12-13

7. A. Κορ. 7, 13

8. Ματθ. 5, 28

9. Ὁ πρὸς Ἰεροσόλυμοις συνέβησε πικρὰ καὶ νὰ γινῇ ὑποψία, μαρτυρῶντες οἱς τὰς ἐκκλησίας του. Ἐξετάσαντες δὲ ἀπονοούμενοι τὸν τρόπον τὸν καὶ σχετικῶς δι' ἡμᾶς, ἄλλος τοὺς ἀναλαμβάνοντας ὑπὲρ τοῦ μέλους, τὰν

Και τὸ νὰ κάμω, Δὲν τὸ ἐπραξα μὲ τὴν θέλησιν μου, ἀλλὰ ἔπε δὴ παρὰσφύρησιν ἀπὸ τὴν συνέχῃ αὐτοῦ λόγου. **Δ** Ἐπεὶ δὴ δηλαδὴ ὁ λόγος ἐστράφη περὶ τὸν κατακλυσμένον, ἐβεβρωσάμεν ἀναγκαίως νὰ δεῖξωμεν εἰς τὴν ἀγάπην σας, ὅτι καὶ αἱ τιμωρῖαι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶναι μᾶλλον φιλοφρονώμεναι παρὰ τιμωρῖαι. ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος ὁ κατακλυσιμὸς Ἰωάν, δηλαδὴ ὁ λόστραγος πατήρ, ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ τὰ πάντα ἀπὸ φροντίδας πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Διὰ τὰ μάθετε δὲ τὸ μέγεθος τῆς φιλοφρονήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ αὐτὰ πού προσηγήθησαν καὶ ἀπὸ αὐτὰ πού ἀνεγκύσμεν σήμερον ἄς ἀκούσωμεν αὐτὰ τὰ λόγια τῆς θείας Γραφῆς. Ἀφοῦ μᾶς ἐδίδαξε χθὲς **Ε** ὁ μακάριος Μωϋσῆς λέγων, ὅτι «καὶ ἐνεθυμήθη τὸ ὕδωρ ἑπάνω εἰς τὴν γῆν ἔπειτα πεντήκοντα ἡμέρας»¹⁰ (διότι μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν τὴν διδασκαλίαν), σήμερον λέγει, «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ ὅλα τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ κτήνη καὶ ὅλα τὰ πτηνὰ καὶ ὅλα τὰ ἐρπετὰ πού ἦσαν μαζί του εἰς τὴν κιβωτὸν».

Ζ Πρόσεχε δὲ πάλιν τὴν συγκατάθεσιν τῆς θείας Γραφῆς «καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεός», λέγει. Ὡς ἐννοούμεν τὰ λεγόμενα ἀγαπητοί κατὰ τὸν ἀρμόζοντα περὶ τοῦ τοῦ τρέπον καὶ ὡς μὴ λαμβάνωμεν ὑπὸ τῆς τὴν ἀκαταλλήλότητά των λέξεων, αἱ ὁποῖαι χρησὶ μοποιοῦνται χάριν τῆς διδασκαλίας τῆς φύσεως μας. Διότι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀντιγραπτόν θείαν φύσιν **Α** δὲν ἀρμόζει τὸ ρῆμα ὅσον ὁ μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν ἰδὴν κῆν μας ἀδυναμίαν. ἔχει λεχθῇ καταλλήλως¹¹ «Ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε», λέγει. Ἐπεὶ δὴ δηλαδὴ μᾶς ἀνέφερε εἰς αὐτὰ πού ἤδη ἐλέχθησαν, ὅπως ἀκριβῶς προηγουμένως εἰς δέξομεν τὴν ἀγάπην σας, ὅτι τεσσαράκοντα ἡμερονυκτίαι διήρκεσεν ἡ καταρρακτωδὴς βροχή, καὶ ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας παρέμεινε τὸ ὕδωρ ἔπειτα τοῦ αὐτοῦ σημείου, εἰς ὅπως δακρύοντες πῆχυν ὑπεράνω των ὁρίων καὶ ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἔγνοντο αὐτὰ ὁ δὲ καὶ ὡς ἐδείκνυτο εἰς τὴν κιβωτὸν, μὴ δυνάμενος αὐτὸς τὸν αἶρα νὰ ἀνσπινύσῃ εὐδαιμονομένον μετ' αὐτοῦ καὶ ὅλων των ἀλόγων ζώων, δι' αὐτὸ λέγει, «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Τί σημαίνει, «ἐνεθυμήθη», Ἐλυπήθη, λέγει, ὁ Θεὸς τὸν δικαίον πού ἔζη εἰς τὴν κ.β.τὸν, **Β** τὸν εὐαπταλγνήσθη

προηγ. ὡν. = M P G 51, 181.

¹⁰ Γεν. 7, 24.

¹¹ Γεν. 8, 1.

¹² Ἐν Ἁγ. Γραφῇ ἡμεῖς τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ἐκτρέφεται ποικίλως περὶ τοῦ Θεοῦ ἀνθρωποπαθῶς.

πού εἶχε διαθέσει εἰς τάσιν στενοχωρίαν καὶ εὐρισκίτο εἰς ἀδ' ἐξοδὸν καὶ δὲν ἐγνωρίζε ποτε θὰ σταματήσουν τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἰσχυρίαν. Ἰσχυροὶ δὲ, παροικαῖα, πῶς συνελαγζέτο μετὰ τὰ τεσσαράκοντα ἡμερονυκτίαι, κατὰ τὰ ὅποια ἐπιπτε ἡ βροχὴ βλέπων νὰ παραμένουν τὰ ὕδατα εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος ἔπειτα ἑκατὸν πενήκοντα ἡμέρας, χωρὶς ὅλου νὰ ὑποχωροῦν. Καὶ το δυσκολώτερον λαπὸν ἦτο, ὅτι δὲν ἤδυνάτο νὰ ἴδῃ δ' αὐτὸν ὀφθαλμῶν τὰ συμβάντα, ἀλλὰ ὑπέφερε περισσότερο καὶ ἐσκέπτετο καθημερινῶς τὰ φοβερώτερα, μὲ τὰ νὰ εἶναι κλεισμένος ἀπὸ παντοῦ καὶ νὰ μὴ δύναται, ἀπὸ κάποιου νὰ ἀντληθῇ, τὰ δαίνα πού τὸν καταλάβαιν. **Ε** Εγὼ ἀληθῶς ἀπορῶ πῶς δὲν καταβλήθη ἀπὸ τὴν λύπην, σκεπτόμενος καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν ἀπομόνωσιν τοῦ καὶ τὴν δυσκόλῃν ἔκτασιν ζωῆς. Ἀλλὰ ἡ αἰσθάνειν τῶν καλῶν εἰς αὐτὸν ἦτο ἡ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις, ὅτι τῆς ὁποίας καὶ ὑπέμνησεν καὶ ὑπέφερε τὰ πάντα μετὰ γενναϊότητα καὶ εἰς συνηθάνετο τιποτέ ἀπὸ τὰ φοβερά, ζῶν καὶ συντηρούμενος μετὰ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν. Ἐπεὶ δὴ λοιπὸν προσέφερε δακρυόεντα ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐπέδεξε ὑπομονὴν καὶ πίστιν πλῆρην, μὲ τὸ νὰ φαίη πολὺ καρτερικὸς, βλέπε τὴν πολλὴν πρὸς αὐτὸν φιλοφρονήσιν τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ «Καὶ ἐνεθυμήθη λέγει, ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Δὲν εἶπεν ἀσκόπως, «Καὶ ἐνεθυμήθη». **Δ** Ἐπεὶ δὴ ἡμῶς ἐφάρκωσεν εἰς ἡμᾶς, προηγουμένως ἡ θεία Γραφὴ τὸν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ λόγον πρὸς τὸν δικαίον, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν, «Εἰσελθε εἰς τὴν κιβωτὸν, διότι σὲ μόνον εὐρήκα δικαίον εἰς τὴν γενεάν αὐτῆν»¹³ δι' αὐτὸ τώρα λέγει «Καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεὸς τὸν Νῶε». Δηλαδὴ ἐνεθυμήθη τὸν λόγον, τὸν ὅποιον εἶπε περὶ αὐτοῦ καὶ δὲν παρημέλησεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὸν δίκαιον, ἀλλὰ ἐπέταξε τὸσον μόνον νὰ δοκιμασθῇ μέχρις ὅτου ἤδυνάτο νὰ ὑπομῇ καὶ τότε λαπὸν προσέφερε τὴν εὐεργεσίαν Του. Διότι ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως μας, ἔδωκεν ἐπιτρέψῃ νὰ περὶ πείσωμεν εἰς κάποιαν δοκιμασίαν (πειρασμόν), μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἀφῆκε ἡμᾶς ἀσθενήτους, ὥστε οἱ γνωρίζῃ ὅτι δυνάμεθα νὰ ὑποφέρωμεν, ὥστε καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ χορηγήσῃ ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβὴν τῆς ὑπομονῆς καὶ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν δίκην Του φιλοφρονήσιν. Το οὐτοτρόπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος «Εἶνα ἀξιώματος ὁ Θεὸς καὶ δὲν θα σὰς ἀφήσῃ νὰ δοκιμασθῇτε ὑπεράνω τῶν δυνάμευν σας, ἀλλὰ μᾶς μὲ τὴν δοκιμασίαν θὰ δώσῃ καὶ τὴν διεξοδὸν, ὅτι νὰ δυνήσῃτε νὰ

πείλως τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.²² Δὲν προσέθεσεν ἡ θεὰ Γραφή τὸ «ἕως βίου», ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ εἶναι χαρακτηριστικὸν αὐτὸ τῆς θείας Γραφῆς. Καὶ εἰς πολλὰ μέρη αὐτῆς θὰ εὕρῃ κανένας αὐτὴν τὴν συνήθειαν καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ συναντήσῃ πολλὰ τοιαῦτα καὶ νὰ τὰ ἐξετάσῃ. Διὰ νὰ μὴ γίνεσθε ὁμοίως περισσώτερον ἀκηροὶ, μανθάνοντες διὰ ἀπὸ ἡμᾶς, ἀγήμενοι εἰς ἡμᾶς τὴν ἐρευναν τῆς βίαις Γραφῆς καὶ τὴν ἐξιούρσιν τῶν σημείων θείων, εἰς τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦται ἡ ἰδιωματικὴ αὐτῆς ἐκφράσις.²³ Τέλος ὁμοῦς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν ἡμεῖς ὅτι τὴν αὐτίαν, διὰ τὴν ὅποιαν δὲν ἐπέστρεψε τὸ πτηνόν.²⁴ Ἰσως ἐπειδὴ ἐτελεύτησεν τὰ ὕδατα καὶ τὰ πτηνὸν ἦτο ἄκαθαρτον, νὰ συνήψῃ τὰ ἀνθρώπων σώματα καὶ τὰ σωματὰ τῶν ἀλόγων ζώων καὶ νὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον δὲ αὐτὸ τροφήν, καὶ παρέμεινε. Τοῦτο δὲ ἀπετέλει διὰ τὸν δίκαιον ὅχι ἀσήμενον ἀπὸδεξιῶν τῆς καλῆς ἐλπίδος. Διότι, ἐάν δὲν συνέβαινεν αὐτὸ οὔτε εὗρισκε κάποιον μικρὸν ἀνακούφιον, δὲ ἐπέστρεψε. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἀπὸ ἐξῶ λοιπὸν ἔχων τὴν καλὴν ἐλπίδα ὁ δίκαιος ἀποστέλλει τὴν περιστέραν, πτηνὸν ἡμερὸν τὸ ὅποσον ἀγαπᾷ τὴν συνήθη κατοικίαν του καὶ ἐπιθεῖ καὶ πολλὴν εὐγνωμοσύνην καὶ δὲν ἀνέχεται νὰ τρέφεται μὲ τιποτένιο παρὰ μόνον μὲ σπέρματα καὶ ὅσον ἀνῆκε εἰς τὴν τάξιν τῶν καθαρῶν.²⁵ Ὁ «καὶ ἀπόστειλε τὴν περιστέραν ἀκαλουθῶς λέγει, διὰ νὰ ἴδῃ εἴ ἂν ἔπαυσε τὸ ὕδωρ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εὗρε ἢ περιστέρᾳ τῶν ζώων διὰ νὰ πατήσῃ, ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, διότι τὸ ὕδωρ ἐξήκολούθη νὰ καλυπτῇ τὴν γῆν ἐπ' ἐφάνειαν τῆς γῆς.²⁶ Ἀξίζει τὸν κόπον οὐδὲν νὰ ἐρευνῶμεν πῶς ἐνῶ εἶπεν ἀναγέρων ἡ Ἁγία Γραφή ὅτι ἐφανερύθησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, τώρα λέγει, ὅτι ἐπειδὴ δὲν εὗρε ἢ περιστέρᾳ ἀνάγκη εἰς ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτὸν, ὅτι τὸ ὕδωρ ἐξήκολούθη νὰ καλυπτῇ τὴν γῆν ἐπ' ἐφάνειαν τῆς γῆς. Ὅσον ἀναγνώσκωμεν μὲ προσοχὴν τὸ λεγόμενον καὶ θὰ γνωρίσωμεν τὴν αὐτίαν. Δὲν εἶπε ἀπλῶς «ἐπειδὴ δὲν εὗρε ἀνάγκη εἶναι» ἀλλὰ προσέθεσεν, ἢ «εἰς τοὺς πόδας τῆς», δὲ νὰ δ-

²² Γεν. 8, 7.

²³ Ὡς εἰς τὰ χωρία, Ματθ. 1, 25-28. 20 Ψαλμ. 71, 7-89, 3 κλπ.

²⁴ Κατὰ τὴν ἰδιωματικὴν ὁμοίαν ἢ παρὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ εἰς τὴν πειρασμὸν ὡς θεία (Λευτ. 9, 17-18, 6, 8) καὶ ἐξελικτικῶς τῆς αἰχμῆς τῆς πίστεως καὶ ἐξουσίας. Εὐα. 7, 17. Ματθ. 10, 16.

²⁵ Γεν. 8, 8-9.

ἐξῆς ἡμᾶς, ὅτι ἂν καὶ ἐτελεύτησεν σχεδὸν τὰ ὕδατα καὶ ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, ὁμοῦς ἀκόμη ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων καὶ αὐτὰ αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ἦσαν βορβορώδεις, ἢ νεκρὰ ἀπὸ τελευτωμένη λασπη. Μὴ δυναθεῖσα λοιπὸν κάποιον νὰ σταθῇ ἢ περιστέρᾳ καὶ νὰ εὕρῃ κατάλληλον τροφήν ἐπέστρεψε, διὰ νὰ διδάξῃ μὲ τὴν ἐπιστροφήν της τὸν δίκαιον ὅτι εἶναι ἀκόμη πολλὴ ἡ ὁρμή τῶν ὑδάτων. «Καὶ ὅπου ἠπλώσε τὴν χεῖρα, λέγει, τὴν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τὴν ἔφερε πλοῖον τοῦ εἰς τὴν κιβωτὸν.²⁷ Εἶδες πόση εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ πτηνοῦ. Πῶς ἐπιστρέψασα ἐδίδασκε μὲ τὴν παρουσίαν της τὸν δίκαιον, ὅτι πρέπει νὰ δεῖξῃ ἀκόμη κάποιον μὲ κρὸν ὑπομονῆς. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐπεμμεν, λέγει, μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας ἐπέστειλε πάλιν τὴν περιστέραν ἐκ τῆς κιβωτοῦ. Καὶ ἐπέστρεψε πρὸς αὐτὸν ἢ περιστέρᾳ τὴν ἐπιστροφήν καὶ ἐκράτε εἰς τὸ ράμφος τῆς μὲ κρὸν κλάδον ἐλαίας.²⁸ Δὲν εὗρισκεται ἐξῶ ἀσκόπως καὶ ματαιῶς τὸ «κατὰ τὴν ἐσπέραν», ἀλλὰ δὲ νὰ μάθωμεν, ὅτι ἀφ' οὗ ἐτάφη ὁλοκληρῶς τὴν ἡμέραν καὶ εὗρε κάποιον κατάλληλον τροφήν, ἐπανήλθε κατὰ τὴν ἐσπέραν φέρουσα ἐπὶ τοῦ ράμφους τῆς μικρὸν κλάδον ἐλαίας. Διότι τοῦτον εἶναι τὸ πτηνόν, ἡμερὸν καὶ πάντοτε ἐπιζητεῖ τὴν συνήθη κατοικίαν του. Ὁ δὲ αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐπέστρεψε καὶ προσέφερε μὲ τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας πολλὴν παρηγορίαν εἰς τὸν δίκαιον. Ἀλλ' ἴσως θὰ εἴποι κανείς. Καὶ ἀπὸ τοῦ εὗρε τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας,²⁹ ὅσον συνέβαινεν μὲ τὴν αἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ νὰ εὗρεθῇ καὶ ἀφ' οὗ τὸν λόγον ἢ περιστέρᾳ εἰς τὸ ράμφος τῆς ἐπανήλθε πάλιν πρὸς τὸν δίκαιον. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ δένδρον εἶναι ἀειθαλές καὶ φυσικὸν δὲ τὸν ὑπεχώρησαν τὰ ὕδατα, νὰ ἔχῃ ἀκόμη τὸ δένδρον τὸ φύλλον, αὐτοῦ. «Καὶ ἐπεμμεν, λέγει, ἄλλας ἐπὶ ἡμέρας ἀκόμη καὶ ἀπέστειλε πάλιν τὴν περιστέραν, ὅτι δὲν ἐπέστρεψεν ὁμοῦς πλέον εἰς αὐτόν.³⁰ Βλέπε πῶς ἐλάμβανε ἀπὸ ἐλαίας ὁ δίκαιος φρενὴν παρηγορίαν. Ὅπως δηλοῦνται, ὅταν ἐπανήλθε καὶ ἔφερε εἰς τὸ ράμφος τὸν μὲ κρὸν κλάδον ἐλαίας, ἀπεκόμισε καλὰς ἐλπίδας, το αὐτοτρόπως καὶ τώρα τὸ νὰ ἐξέλθῃ χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν πρὸς τὸν αὐτὸν τὴν μεγίστην ἀπόδεξιν, ὅτι αὐτὴ εὗρε πολλὴν ἄνεσιν καὶ

²⁶ Γεν. 8, 9.

²⁷ Γεν. 8, 10-11.

²⁸ ἢ ἐλαίας εἶναι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ μνημονεύμενον δένδρον. Ἡ ἱεραρχία τῆς ἐλαίας ἐκτεταμένη ἐστὶν καὶ ἡ ἱστορία αὐτῆς κατὰ ἀντικειμενικὴν ἢ ἐν τῇ ἐλπίδι ἐκτεταμένη ἐστὶν.

²⁹ Γεν. 8, 12.

8τ. τα ὄντα υποχώρησαν πανταλῶς καὶ 8τ. αὐτὰ εἶναι
 ἀληθῆς, ἄκουσε τὰ ἑπόμενα «Καὶ συνέβη, λέγει, κατὰ τὴν
 ἐξακοστοῦτον πρώτον ἔτος τῆς ζωῆς τοῦ Νῶε, τὴν πρώτῃν
 τοῦ πρώτου μῆνός, **Δ** ἡ ἐξή εξακοντὸν στή το ὄντων τοῦ κα-
 πακλωμοῦ ἀπὸ τῆν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Καὶ ἀφῆρτους ἡ
 Νῶε τὴν στεγνὴν τῆς γῆς, καὶ οὐκ, τὴν ὅταν εἰχε κατασκευά-
 σει, καὶ εἶπεν 8τ. τὸ ὄντων εἶχεν ἐκλείψει, ἀπὸ τῆν ἐπιφάνει-
 αν τῆς γῆς».³¹

5. Νὰ μὲν ἀκολουθήσῃς παλιν εἰδὼς, ὅτι καὶ θαυμάσιον ἐστὶν καὶ ἐκπληκτικόν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ τὴν φανερὰν τοῦ Θεοῦ Ὁ ὅτι, εἰπέ μοι, πῶς δὲν ἔμεινε τυφλὸς καὶ ἐν ἔκθεσιν τὰς αἰσθήσεως, ὅταν ᾔλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ ἀπὸ τῶν χρόνων μὲν τὸν ἄερα καὶ ἔσχατος τὸ ἐλάναι καὶ τοὺς καὶ εἶδε τὸν οὐρανόν, Ὁ ὅτι γινώσκεις, γνωρίζετε καλῶς, ὅτι τοῦτο πρὸ παντὸς συνεβλήθη καὶ πάσχοντι ἰδιωτῶν, ἐάν θελήσῃσιν καὶ ἀνεύσῃσιν ἑαυτοὺς τὴν λαμπρὴν τοῦ φωτός, ἀφοῦ μὲν οὖν ἐλαχίστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς σκοτεινότητα καὶ ὀφθαλμοὺς τῶν ποταμῶν. Ἐ ἄλλὰ ὁ δικαίος αὐτοὺς ἐπὶ ἐν ἐλπίδι ἔλθοντος καὶ τοσούτων κινήσας ἐν εἰς τὴν κ. καὶ τὸν, ὡς ἀνὰ εἰς τὸ σκοτὸς καὶ τυφλὸς ἀπεισιμὰς ἑαυτοὺς τὴν λαμπρὴν τοῦ φωτός οὐδὲν τοῦ αὐτῶν ὕψους. Ὁ ὅτι ἴσως ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ τὴν ὑπομονὴν τὴν ὅπου ἀντεβίβει, ἡ ὅπου ἔκρινεν σκοτεινὰς τὰς αἰσθήσεως καὶ τοὺς σωματικὰς καὶ ἐκωτῆρας τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν. Ἐκὰ κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἐβδόμην ἡμέραν τοῦ δευτέρου μηνὸς ἐξηράνθη ἡ γῆ.²⁹ Δὲν χρὴ ποτε εἰ ἀποκρίσας τὴν πόσιν ἀκριβῆσαι ἡ θεὰ Γραφίη, ἀλλὰ ὅτι ἐν αὐτῇ μὲν συντελεσθῆναι ἀκριβῶς ὁ χρόνος, ἀκριβῶς κατὰ τὸν ὅπου ἐβ ἔχθη ἡ ἵππου καὶ τοῦ δ. καὶ καὶ ἐν εἰς ὁ ἐξαγινώσκων διὰ τὴν ἀποκρίσιν.³⁰

“Επειδή έπειθε εκάθαρσθαι ὅλη ἡ κτ σ ὥσάν ἀπὸ κά-
πο ἀν ῥυπαροῦ καὶ, ὡς ἀπέβαλε τὴν ὅλην ἀκαθαρσίαν, ^{23f}
Ἀ τὴν ὅπου ἀν ἐδόμησ’ ὠργησεν εἰς αὐτὴν ἡ κακία τῶν ἀνθρώ-
πων, καὶ, ἔχοντες χαρίζομενοι τὸ πρόσωπόν της, τότε λοιπὸν

30. Feb 8 13.

[illegible]

32 Feb 8, 14

[illegible]

διατάζει, τὸν δίκαιον νὰ ἐξελεθῇ ἀπὸ τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἔκλειψιν φυλῆς, καὶ λέγει, «Εἴτε· Κύριος ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Νῶε ἐξέλεθ' ἀπὸ τὴν κιβωτὸν σου, καὶ ἡ γυναῖκά σου, καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου ἐξάγονται ἐξ ἡμῶν καὶ δὴλα τὰ θῆρια πού ἦσαν εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ κάθε ζωντανὴν ὑπαρξ' ἀπὸ τὰ πτηνὰ ἕως τὰ κτήνη, καὶ κάθε ἔρπεντον πού ὤρεται εἰς τὴν γῆν, καὶ αὐθόνοσε καὶ πληθυνθεὶς εἰς ὅλην τὴν γῆν· ἢ Ἀρσένες τὴν ἀσθενότητα τοῦ Θεοῦ, πῶς παρηγορεῖ· Β' με ὅλοι τὸν δίκαιον ἔπειθε δι' ἡλιαθρὴ διάστασιν αὐτὸν νὰ ἐξελεθῇ τῆς κιβωτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν υἱῶν του, καὶ δὴλα τὰ θῆρια, διὰ τὰ μὴ ποῦ παρενῆλθον καὶ αὐτὰ πάλιν πολλὴν λυπητὴν καὶ τὸν πληρωσὴν ἄγωνος καὶ μετὰ τὸ ἀναλογίζεσθαι, ὅτι, θα εὐχριστῇ εἰς ἔργον καὶ κοτακτικὸν μόνος εἰς τούτοις πᾶσι τοῖς γέγονε καὶ εὐφροσύνεται ὅλους, ἀπὸ τοῦ εἶπε· ἐξελεθε ἀπὸ τὴν κιβωτὸν καὶ ἐξάγοντες ὅλα, καὶ οὐκ ὄντα, ἀρσένους· «Καὶ αὐθόνοσε καὶ πληθυνθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς». Βλέπε πῶς λοιμβαίνει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πάλιν ὁ δίκαιος αὐτὸς ἐκείνῃ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν, τὴν ὁποίαν, ἡλιαθρὰ δ' Ἀβδὴμ πρὸ τῆς παρασάστατος· Διὰ τῆως ὅταν ἐξέλθῃ λαγυρῇ ἐκ' αὐτοῦ ἤκουσε, ὁ ἐμελιόγησε ἐξ αὐτοῦς ὁ Θεὸς ὅλην τὴν ἀνθρώπων καὶ πληθυνθεὶς καὶ ἐξουσιόσαστε ὅλης τῆς γῆς». τοιοῦτον πᾶσι καὶ αὐτὸς τῶρο αὐθόνοσε καὶ πληθυνθεὶς εἰς ὅλην τὴν γῆν. Ὁ τῶς ἡλιαθρὸς ἐκείνος ἐγενε ἀρχὴ καὶ πῶς ὅλων τῶν γεγονότων πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἔτα καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς ὡς νῆατο κάποιοι ζῶντα καὶ ἀρχὴ καὶ, οὐκ ὄντων τῶν νεκροῦστων μετὰ τὸν κατακλυσμὸν. Καὶ ἀπὸ ἐξού τοῦ ἀποκτεῖν ἡ συγκολλησις (τῆς κοινωνίας) τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλη ἡ κτίσις ἐπανοστήσῃ τὴν ὥρα ὅσπῃτα πάλιν τὸ νὰ ἀρχίσῃ καὶ ἡ γῆ νὰ καρποφορῇ καὶ δὴλα τὰ ἄλλα ἐκὰς ἐκπνευσθηρῶνται δὲ αὐτὴ ὑπάρσιναι πρὸ ἀνθρώπων· «καὶ ἐξέλθῃς λέγει, ὁ Νῶε καὶ ἡ γυναῖκά του, καὶ οἱ υἱοὶ του καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν του μετὰ τοῦ Ν καὶ δὴλα τὰ θῆρ καὶ δὴλα τὰ κτήνη, καὶ κάθε πτηνόν, καὶ κάθε ἔρπεντον πού κινεῖται εἰς τὴν γῆν κατὰ τὸ γένος τῶν ἐξεληθόν ἀπὸ τὴν κιβωτὸν». Κατὰ τὴν παρασάστιν, λέγει τοῦ Θεοῦ ἀφοῦ ἔλασε τὴν ἀλλογίαν πού ἔλαγε, ἀλυθόνοσε καὶ πληθυνθεὶς», ἐξελεθὲν ἀπὸ τὴν κιβωτὸν μετὰ τὰ ἄλλα. Καὶ τῶν λοιπῶν εἰς ὅλην τὴν γῆν ὁ δίκαιος μόνος

980, Rev. 8, 15-17

94. Page 1 28

35. Feb. 8. 18 19

δ' ἄρα μετὰ τῆς γυναικός καὶ τῶν τέκνων του καὶ τὰς γυναικάς αὐτῶν. Καὶ ἀφοῦ ἐξηλάθη, ἐπιδικάσκει ἀμέσως τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ ἀπαδίδει τὰς εὐχαριστίας εἰς τὸν Κυρίον του καὶ διὰ τὰ παρελθόντα καὶ διὰ τὰ μέλλοντα. Ἀλλ' ἐάν σὰς φαίνεται καλόν, ἔσθ' ἂν μὴ μακαρολογώμεν, ἀλλ' φυλάξωμεν διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὰ σχετικά μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην του δικαίου, ἀφοῦ σταματήσωμεν μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου τὸν λόγον καὶ παρακαλέσωμεν τὴν ἀγάπην σας, νὰ περιφέρῃ συνεχῶς εἰς τὴν δυνάμειν αὐτοῦ τὸν μακάριον καὶ νὰ ἐξετάσῃ καλῶς μὲ ἀκριβείαν τὴν ὁρισιότητα τῆς ἀρετῆς του, ὥστε νὰ γινώσκῃ μὴτ' αὐτῆς, τοῦ Διότητος, παρακαλῶ πάσας εἶνα ὁ πλουτοῦς τῆς ἀρετῆς του, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἠδυνήθημεν ἕως τώρα νὰ βωσώμεν τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν του, ἀν καὶ δ' ἔχομεθα σήμερον καὶ τόσας ἡμέρας τὰ σχετικά μὲ αὐτόν. Καὶ τὸ 252 ἂν λέγω νὰ βωσώμεν τέλος. Ὅσα καὶ ἐν ἱπτάμεν, δὲν δύναμεθα νὰ πλησιάσωμεν ἄλλα καὶ ἐν ἡμέρᾳ δυνήθημεν νὰ εἴπωμεν πολλὰ καὶ ἀντὶ μετὰ ἀπὸ ἡμᾶς, αὐτὸ τοιοῦτοτρόπως εἶνα, δυνατὸν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος. Τόσον μεγάλον πρῶγμα εἶναι ἡ ἀρετὴ. Εάν λοιπὸν θελήσωμεν, θὰ δυνήθῃ αὐτός νὰ νοσήτῃ τὴν δὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ νὰ ἀδύνηθῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐπίδοξιν τῆς ἀρετῆς. Διότι, ἐάν ὁ δικαίος αὐτός ἡ δυνήθῃ νὰ φθάσῃ εἰς τόσον ὕψος ἀρετῆς, μοιῶνται συννεστρέφει μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εὐρὴν κάποιον μὲ τοὺς αὐτοὺς τρόπους καὶ συνήθειας ποιοῦν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅτι οὐδὲ τόσα ἐμπόδια ἔχομεν καὶ ὁδὸν ἀφ' ἧς διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀρετῆς. Ἐξ αὐτοῦ μὴ μοῦ ἀναφέρεται μόνον τὴν ζωὴν τῶν πεντοκοσίων ἐτῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν περιεπαίετο καὶ ἐχλυσάζετο ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὴν παραμικρὴν εἰς τὴν κιβωτὸν. Διότι ὁ χρόνος ἐκεῖνος μοῦ φαίνεται, ὅτι εἶνα ἰσοδύναμος δόξαν τοῦ προηγουμένου κακοῦ. Ἡ μακάριος ἐκεῖ ὁ δικαίος νὰ ὑπομένῃ τόσῃν θλίψειν, ἐξοσκώμενος εἰς τόσῃν στενοχωρίαν χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ, καὶ νὰ ἀνέχεται τὴν συγκρατοῦσάν με τὰ θηρία καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, καὶ νὰ δύνῃ μὲ δόξα τὴν σταθερότητα τῆς γνώμης του καὶ τὸ ἀπαρσάλευτον τῆς διαθεσεώς του καὶ

88. Ὁ Κύριος ἐνεκεν τῆς ἀρετῆς τοῦ ἡρώου καὶ τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ ἁγίου, ἐκ μέρους τῶν κακῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῆς ἐποχῆς, τοῦ Παύλου προσφάτως ἀπεκαταστάσθαι ὅτε ἦρχε τὴν κατεργασίαν τῆς κιβωτοῦ (5000) ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς ἱστορίας. αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἐποχὴ κατὰ τὸν ἐποχὸν τὸν φέρει τὰ ὅτι νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὸ κατὰ τὸν ἐποχὸν κατεργασίαν ἀντιπαραστήσειν ἅλα τὰ ἔργα τῆς προηγουμένης ἐποχῆς.

τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέφερε δόξα μὲ εὐκολίαν καὶ ἀνεσιν. Ὁ δ' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ προσέφερε δόξα ὅσα ἐξηρτῶντο ἀπὸ αὐτὸν ἀπὸ τῆς πλοῦς οὐ παρόχως καὶ τὰ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἀν καὶ ἐστὶν χωρεῖτο πολὺ κατὰ τὴν παρεμνησιν εἰς τὴν κιβωτόν, ὅμως ἀπέφυγε τὴν φθορὰν ταραχὴν καὶ τὴν πανωλεσίαν ἐκείνην. Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν στενοχωρίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἀνυπόφορον φιλακὴν ἀπήλασε καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνάσιν καὶ ἤξανετο τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ εὐλογίας, καὶ μὲ τὰ ἔργα πάλιν ἐξέφραξε τὴν εὐγνωμοσύνην του. Θὰ εὐρὴς δὲ σὶ παντὸς αὐτὸς κάμει τὴν ἀρχὴν. Ὅπως ἀκριβῶς ἐπὶ τῇ ἐπίδοξίᾳ τὴν ἀρετὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν προηγουμένην ζωὴν του καὶ εὐοκώμενος ἐκτὸς τῆς κακίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Ὁ δὲν ἐπιμνησθῇ μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐνὶ δόξῃ ἐπὶ τῇ ἐπίδοξίᾳ πολλῇ καὶ ἡνέχθη εὐχαριστίας τὴν κατοκίαν εἰς τὴν κιβωτόν. Ἡκολούθησαν πάλιν ὁ πλουτοῦς οὐδὲν ἄλλο καὶ διώκει τοῦ Θεοῦ. Αφοῦ δὲ ἐξηλάθη τῆς κιβωτοῦ καὶ ἀπεκατεστάθη εἰς τὴν προτέραν ζωὴν, ἀμέσως ἀξιοῦται τῆς εὐλογίας καὶ ἀπὸ τῆς τὴν εὐγνωμοσύνην του καὶ εὐχαριστίας τὸν Θεόν. κατὰ τὴν δύναμιν του, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀξιοῦται, πάλιν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ μεγαλυνεῖν δωρεὰν. Καθ' ὅσον ὑπάρχει αὐτὴ ἡ συνήθεια εἰς τὸν Θεόν. Ἐάν προσφέρωμεν μὴ καὶ ἀνάξια, ὅπως οὐδὲ ποτε ὅμως τὰ προσφέρωμεν ἀπὸ καρδίας ἢ φιλανθρώπου τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς εἶναι ἀπειρος. Καὶ δὲ νὰ μάθῃ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀκατελείας τὴν ὑπερβολὴν καὶ τοῦ Κυρίου σου τὴν γενναίωσιν πρόσδεξαι, παρακαλῶ ἐδῶ καὶ ἐν ἀκόμῃ θελήσωμεν νὰ προσφέρωμεν κατὰ τὴν προσηγορίαν θὰ δυνήθωμεν νὰ κάμωμεν πέραν τῆς εὐχαριστίας μας διὰ τῶν λόγων. Αἱ ἐκ μέρους ὅμως τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίαι ἐκπληρούμεν εἰς ἡμᾶς μὲ τὰ ἔργα. Ἡ λοιπὸν θὰ ἐξισωνοῦντο τὰ ἔργα καὶ οἱ λόγοι. Διότι, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀνένδεξις ὁ Κύριός μας, 255 ἂν οὐδὲν ἔχει ἀνάγκη τῶν ἰσχυρῶν μας, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς λόγους μας μόνον. Ἀποκτεῖ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν διὰ τῶν λόγων εὐχαριστίαν μας, ὅχι διότι ὁ Θεὸς ἔχει ἀνάγκη αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ νοθεύσῃ ἡμᾶς νὰ ἐμεθα εὐγνωμονεῖς καὶ νὰ ἀντιπαραστήσωμεν. Ἐκείνον, ὁ ὅποιος μᾶς χορηγεῖ τὰ ἀνάσθαι. Δ' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ὅταν ἔγραψε, ἔλεγε, «νὰ γίνεσθε εὐγνωμονεῖς». Διότι τῇσδε δὲν ἐπὶ τῇ ἐποχῇ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Θεός, παρὰ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν τῆς εὐγνωμοσύνης. Ἀς μὴ

γινώμεθα λοιπόν ἀγνώμονες, οὔτε νὰ ἀδιαφοροῦμεν νὰ ἐκφράζωμεν τὴν διὰ τῶν λόγων εὐχαριστίαν μας πρὸς τὸν Θεόν, ἐνῷ οἱ ἴδιοι εὐεργετοῦμεθα μὲ τὰ ἔργα. Ἐξ ἑλλοῦ τὸ κέρδος καταλύγει πάλιν εἰς ἡμᾶς. Ἐὰν δηλαδὴ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν δὲ τὰς προηγούμενας πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας Του, παρέχομεν ἑἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὸ δικαίωμα καὶ τὸ βάρος νὰ ἐλπίσῃ καὶ διὰ τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ. Σὰς παρακαλῶ μόνον νὰ ἀναλογιζώμεθα κάθε ἡμέραν καὶ κάθε ὥραν, εἰς εἶνα δύνατον, ὅτι τὰς κοινὰς μόνον εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἔχει, χαρίζει εἰς ὅλην τὴν φύσιν ὁ ὅλην-σουργός τῶν ὅλων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς, τὰς ὁποίας παρέχει ἰδιαιτέρως καὶ πρὸς κάθε ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ διὰ τὸ λέγει αὐτὰς, τὰς ὁποίας παρέχει, διὰ πέρας καὶ πρὸς τὸν κάθε ἕνα. Πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν καὶ δι' αὐτὰς τὰς εὐεργεσίας, ποῦ παρέχει εἰς ἡμᾶς χωρὶς νὰ τὸ γινώσκωμεν. Διότι ἐπειδὴ φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν μας, παρέχει, εἰς ἡμᾶς πολλές εὐεργεσίας καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν ἡμᾶς, καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους μας σώζει πολλές φορές καὶ ἄλλας εὐεργεσίας. Ὁ ἀποθησαυρίζει πρὸς χάριν μας. Διότι εἶνα πηγὴ φύλας-θρηπίας καὶ οὐδέποτε παύει νὰ παρέχῃ τὰ ἀπὸ ἐκεῖ νάμα-τα εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ἄν λοιπὸν ἀναλογιζώμεθα αὐτὰ, καὶ φροντίζωμεν νὰ ἐκφράζωμεν τὰς εὐχαριστίας μας εἰς τὸν Θεόν καὶ διὰ τὰς προηγούμενας εὐεργεσίας Του καὶ δι' αὐ-τὰς ποὺ θὰ ἐπακολουθήσουν προετοιμαζόμεν τὸ αὐτοτρό-πως τοὺς ἑαυτοὺς μας ὥστε νὰ μὴ φανώμεν ἀναξιοὶ τῶν εὐεργεσιῶν Του, θὰ δυνήσωμεν νὰ ἐπιδειξώμεν καὶ ἀρίστην ζωὴν καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν πειρὰν τῆς κακίας. Διότι ἡ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν θὰ μᾶς δόσῃ καλῶς τὴν ἐ-νόητον ζωὴν καὶ θὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ ποτε νὰ περὶσσεύωμεν εἰς ἀδιαφορίαν καὶ ληροσύνην καὶ νὰ βραβεύωμεν πρὸς τὴν κακίαν. Ὁ καθ' ὅσον ἡ υψέλιος καὶ ἄγρυπνος ψυχὴ ἔχει μόνον τότε ἐπιδεικνύει εὐγνωμοσύνην, ὅταν ἔρχονται εὐνοϊκῶς τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπακολουθήσῃ κά-ποια ἀντίθετος περιστάσις τῶν πραγμάτων καὶ τότε ἐξ ἴ-σου εὐχαριστεῖ, χωρὶς νὰ ἀποῦν ἀπὸ τὴν δυσάρεστον ἐξε-λιξὶν καὶ μεταβολὴν τῶν πραγμάτων. Ἄντιθέτως δι' αὐτῆς ἐκδυναμούμεθα μάλλον περισσότερον, ἀναλογιζομένη τὴν δι-πειρὰν φιλοφρονῶσαν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δύναται μὲ τὸ νὰ εἶναι, πλούσιος καὶ φειδωλὸς καὶ μὲ ἀντίθετα πράγματα νὰ ἐπιδείξῃ τὴν φιλοφροντίαν Του, ἔστω καὶ ἂν ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀκριβὴν σηματοῖαν καὶ τὸν σκο-πὸν των.

6. Ε. Τοιοῦτοτρόπως λοιπόν, ἀποῦ ἀφάρησιν διὰ τὰ πράγματα τῆς ζωῆς μας νὰ ἔρχονται ὅπως θέλουσι,²⁸ ἡμεῖς δι' ἐν μόνον νὰ φροντίζωμεν ὡς κύριον ἔργον μας, τὸ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν συνεχῶς δι' ὅλα. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχομεν γινε λογικοὶ καὶ δαφείωμεν τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶσι, διὰ νὰ ἀπαριθμῶμεν τοὺς ἐπαίνους καὶ τοὺς ὕ-μνους καὶ τὰ συνεχεῖς δοξολογίας εἰς τὸν ὅλην-σουργὸν τῶν ὅλων. Δι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἐνεφύσησε τὴν ζωοποιὸν δύναμιν καὶ μᾶς ἔχασε τὴν γλῶσσαν, ὥστε σιναισθανόμενοι τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας Του, καὶ τὴν κυριαρχίαν Του ἀνα-γνωρίζωμεν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπιδεικνύωμεν καὶ εὐχα-ριστοῦμεν κατὰ δύναμιν τὸν Θεόν.²⁹ Ἄ Δι' ἐὰν οἱ ἀν-θρώποι, οἱ ὁποῖοι εἶναι τῆς αὐτῆς με ἡμᾶς φύσεως, ὅταν παλλακίς μᾶς προσφέρουν κάποιαν μικράν καὶ ἀναξίαν ἐλ-εργσίαν, ἀπαύουν τὴν εὐχαριστίαν δ' αὐτὰ παύ μᾶς ἐν-ηργετήσαν, ὅχι χάριν τῆς εὐγνωμοσύνης μας, ἀλλὰ διὰ νὰ φαίνωται αὐτοὶ ἐκ τούτου περισσότερον ἐνδοξοί, πολὺ περισσότερον πρέπει ἡμεῖς νὰ πράττωμεν τοῦτο μὲ μεγα-λυτέραν προθυμίαν προκειμένοι περὶ τὸν φιλόφροναν Θε-όν, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ γινῇ τοῦτο μόνον δὲ τὴν ὠφέλε-σιν μας. Ὅπως δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους ἡ γινόμενη εὐχα-ριστία πρὸς τοὺς εὐεργέτας, ἐκείνους κάμνει ἐνδοξοτέρους τοιοῦτοτρόπως καὶ, ὅταν πράττωμεν τοῦτο διὰ τὸν φι-λόφροναν Θεόν κάμνομεν ἐνδοξοτέρους τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ὁ θεὸς δὲ ὁ Θεὸς νὰ γινῇ τοῦτο, ὅχι δὲ ὅτι ἔχει ἐν-νάγκην τῶν ἱστικῶν μας ἑπαύων, ἀλλὰ διὰ νὰ περιέλθῃ πᾶ-σι εἰς ἡμᾶς τὸ κέρδος καὶ γινώμεν ἅς οἱ μεγαλυτέρας συμ-ταρασάσεως. Ἄν καὶ βεβαίως θὲν δυνάμεθα νὰ πράξω-μεν τοῦτο ἀξίως ποτε. Διότι, πῶς εἶνα δύνατον ἔχοντες τόσον ἀσθενὴ φύσιν, καὶ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύ-σιν, οὔτε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσωματοὶ καὶ ἀόρατοι δυνάμεις καὶ αἱ Ἀρχαὶ καὶ αἱ Ἐξουσίαι καὶ τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σερα-φείμ³⁰ θὰ διηγοῦν νὰ προσφέρουν, ἔστω εὐχὰν στοῦν, τὴν κατ' ἀξίαν δοξολογίαν. Ἀλλ' ὅμως θὰ ἴπτο δίκαν νὰ προ-σφέρωμεν τὴν κατὰ δύναμιν εὐχαριστίαν καὶ συνεχῶς νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν. C καὶ, μὲ τοὺς ἐπαινετικούς λόγους καὶ μὲ τὴν ἀρίστην ζωὴν μας, διότι, αὐτὴ ἡ δοξολογία μᾶ-λιστα θὰ γινῇ καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν λαμπρότεραι, ὅταν ἀποδι-

28. Ἐπειδὴ ὁ θεὸς Πατὴρ διδόντες τὴν πλήρη ἀμνηστίαν εἰς ἐπὶ βασιλείαν πόσιν.

29. Μετὰ τὴν ἀναστάσιν καὶ τοῦ θανάτου, Ἐκκλησίαι, Ἀγγέλοι, ἀποστόλοι καὶ ἄλλοι ἀγαπῶντες τέληματα.

δομεν με μωρίας γλώσσας τοὺς ὁμνους εἰς τὸν Θεόν. Καθ' ὅσον ὁ ἐνάρετος προβαθθεῖ καθεὶ ἐναι ποῦ τὸν προσέχε., νὰ δοξάζῃ τὸν Θεόν. Καὶ ἡ ἑκ μεραὺς αὐτῶν δοξολογία παρέχει πολλὴν καὶ ἀπεριου τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτόν, ὁ ὅποιος ἐν νε αἰτία αὐτῆς. Τ λοιπὸν θὰ εἴπω περὶ σσότερον ἀξίον μοκαρισμοῦ ἀπὸ ἡμᾶς, ἐὰν πράξειτα νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν ὅχι μόνον αἱ ἱδιοὶ με τὴν γλώσσαν μας, ἀλλὰ καὶ δι' οὓς τοὺς συνανθρωποὺς μας νὰ παρακινῶμεν εἰς ἔπαινον καὶ δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε νὰ δυνάμεθα με μωρικὰ στόματα νὰ δοξάζωμεν τὸν Δημιουργόν. Διότι τί ποτε, ἀγαπητέ, δὲν ὑπάρχει ἴσον πρὸς τὴν ἐνάρετον ζωὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κυρὸς ἔλεγε· «Ἄς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἐμ πρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ δοξάζουν τὸν Πατέρα σας τὸν οὐράνιον».⁴⁰ Εἶδες κατὰ ποῖον τρόπον, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν φαῖν τὸ φῶς ἀπομακρύνει τὸ σκότος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν φαῖν ἡ ἀρετὴ καὶ τὴν κακίαν ἐκδιώκει καὶ ἀφοῦ διαλύσῃ τὸ σκότος τῆς πλάνης παρακινεῖ εἰς δοξολογίαν τὸν νοῦν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προσδίδουν εἰς αὐτῶν. Εἰ Ἄς φροντῶμεν λοιπὸν τὸν τοιοῦτοτρόπως νὰ λάμψουν τὰ ἔργα μας, διὰ νὰ δοξάζεται ὁ Κύριός μας. Ἐλεγε δὲ αὐτὰ ὁ Χριστὸς, ὅχι διὰ νὰ κἀμινώμεν κατὰ πρὸς ἐπιθεξιν, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ δωσμέν ποτε εἰς κάποιον ἀφορμὴν βλασφημίας συμπεριφερόμενοι με ἀκριβῶς καὶ συμφωνῶς πρὸς τὸ θέλημα Του καὶ με τὴν ὁ ἀπορρίψιν τῶν καλῶν ἔργων προετοιμαζόμενοι καὶ αὐτοὺς. οἱ ὅποιοι προσδίδουν εἰς ἡμᾶς νὰ δοξάζουν τὸν Θεόν τῶν δλων. Διότι τότε, τότε θὰ προσεγκωσόμεν μεγαλύτερον τὴν εὐνοίαν Του καὶ θὰ δυνήσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τιμωρίαν καὶ θὰ ἀξιώσωμεν τῶν ἀπορρητῶν ἀγαθῶν με τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 235 Ἀ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκε ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

40. Ματθ. 5. 16.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΚΟΣΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

•ΚΑΙ ΕΚΡΙΞΕΝ Ο ΚΥΡΟΣ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΜΙΣ ΜΕΦΕΡΑΙΝ ΝΥΝΗΜΟΣΙ-
ΝΗΣ ΠΡΟΣ ΤὸΝ ΚΥΡΙΟΝ ΚΑΙ ΕΛΗΦΕ Αὐτ' ΟΛΑ ΤΑ ΛΑΘΑΡΑ ΚΥΝΗΝ
ΚΑΙ Αὐτ' ΟΛΑ ΤΑ ΛΑΘΑΡΑ ΠΤΗΝΑ, ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΦΕΡΕ ΜΕΣΙΑΝ ΟΛΟ
«ΑΥΤΩΜΑΤΟΣ» Γεν 8, 30)

Εἶπατε χθὲς τὴν ἀγαθότητα τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Β πῶς ἐξηγοῦν τὸν δίκαιον ἀπὸ τὴν κινδυνὸν καὶ τὸν ἡλεσθε-
ρῶσαν ἀπὸ τὴν ἐκεῖ παρακινῶν καὶ τὸν ἀπὸρρίψαν ἀπὸ
τὴν φοβερὰν ἐκείνην καὶ παράδοξον φιλικὴν καὶ ἀνταπε-
δωσας τὰς ἀμοιβὰς τῆς ἀρετῆς εἰπὼν πρὸς αὐτόν· «Αὐξά-
νωσθε καὶ πληθυνέσθε».¹ Ἄς πληροφορηθῶμεν σημεῖον πε-
ρὶ τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς γέμετης ἀπὸ εὐχα-
ριστίας ψυχῆς του, βὰ τῆς ὁποίας προσείλκυσε πάλιν τὴν
εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ διὰ περισσοτέρας καὶ μεγαλυτέρας δω-
ρεάς. Καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ἐνεργεῖ ὁ Θεός. Ὅταν ἴδῃ
ὅτι εὐνωμονοῦμεν Αὐτόν διὰ τὰ προηγουμένα, παραχω-
ρεῖ περισσοτέρας δωρεάς. Ἄς φροντῶμεν λοιπὸν καὶ ἡ-
μεῖς νὰ εὐχαριστῶμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὸν Θεόν καὶ διὰ
τὰς προηγουμένας εὐεργεσίας Του, C ὥστε νὰ ἀξιώσωμεν
καὶ τῶν μεγαλυτέρων. Ἄς μὴ λησιμονήσωμεν δὲ ποτε τὰς
εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐν ναι εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ ἅς
ἐνθυμώμεθα αὐτὰς συνεχῶς, ὥστε παρακινουμένοι ἀπὸ τὴν
ἐνθυμῶσιν τῶν συνεχῶς νὰ εὐχαριστῶμεν Αὐτόν, ὅν καὶ
εἶναι τὸσον πολλοὶ, ὥστε ἡ ἀκρότης μας δὲν ἐπαρκῇ νὰ κα-
ταμετρήσῃ τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν Του. Διότι πῶς
θὰ ἀναλογισθῇ κανεὶς αὐτὰ ποῦ ἤδη ἔχουν γίνῃ εἰς ἡμᾶς,
αὐτὰ ποῦ μᾶς ὑπεσχέθη, αὐτὰ ποῦ γίνονται καθημερινῶς.
Τὸ ὅτι μᾶς ἐδημιούργησεν ἐκ τοῦ μηθένος, τὸ ὅτι μᾶς ἐχά-
ρισε καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν, D τὸ ὅτι μᾶς ἐδημιούργησε λογι-
κοὺς, τὸ ὅτι μᾶς ἐδώρισε αὐτόν τὸν ἀέρα νὰ ἀναπνέωμεν,
τὸ ὅτι ἐδημιούργησεν ὅλην τὴν κτίσιν χάριν τοῦ ἀνθρώπου,
τὸ ὅτι Αὐτὸς μὲν ἠθέλησεν ὁ ἀνθρώπος νὰ ἀπολαύῃ ἀ-
πὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ζωὴν τοῦ παραδείσου καὶ νὰ ἐξῇ ἀνώδυ-

1 Γεν 8. 17

νον και ἀκαταπάνητον θ.ον και τίποτε ὀλιγώτερον νά μὴ ἔχη ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους και ἀπὸ τὰς δαίμονας ἀκένους θυνάμεν, ἂν και ἔχη σῶμα, ἀλλὰ και νά εἶναι ἀνώτερος τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν. Ἔπε τοι, ἐπειδὴ παρεσυρθὴ ἕνεκα τῆς ροβήμας τοῦ ὑπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ διαδόλου, τὴν ὅποιαν παρῶσαι οὐτως διὰ τοῦ θφους, οὕτε εἰς αὐτὴν τὴν περι- τῶσαι ἐγκατέλειπε τὸν ἁμαρτωλὸν και παρὰ τὴν ἀδοξί- τητον, Ε. ἀλλὰ και με αὐτὰς τὰς τιμωρίας, καθὼς ἀκριβῶς ἐλέγομεν καὶ ἄλλες ἐπέδεξε τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ φιλον- θρωπίας και προσέθεσεν εἰς αὐτὸν πολλὰ ἄλλα και ἀναριθ- μητα εἰδὴ εὐεργεσιῶν. Καὶ με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου λα πόν, ὅταν ᾗδάνετο τὸ ἀνθρώπινον γένος και ἀπέελε με πρὸς τὴν κακίαν ἐπειδὴ ἔδωκεν ὅτι τὰ τραύματα καθίσταν- το ἀθεράπευτα. Ἰσθὼν σε ὥραν κάποιαν πονηρὰν ζῶσιν τοὺς ἐργάτας τῆς κοικίας, ἀφοῦ ἄφησε τὸν δικαον αὐτὸν καὶ γ. η ρίξα και ἀρχὴ τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Καὶ ἄλλω πρόσσεξε πόσῃν γενναυδωρίαν ἐπέδεικνυε πρὸς αὐτὸν Ἄπο τοῦ δι- καον αὐτοῦ και τοὺς ἰσθὺς τοῦ πόσον ἠβήσσε το γένος τῶν ἀνθρώπων 256 Α καὶ ἐξελέξεν ὁλ.γον κατ' ὁλ.γον τοὺς ὁ και- ους, τοὺς πατριάρχας ἐννοῶ και κατέστησεν αὐτοὺς διδασκά- λους εἰς τὸ ὑπόλοιπον ἀνθρώπινον γένος, οἱ ὅποιοι ἠδύνα- το με τὴν ἀρετὴν τῶν νὰ καθοδηγήσων ὅλους τοὺς ἄνθρω- πους και νὰ θεραπεύσων τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἱατροὶ. Ἀλλοτε μὲν μεταφέρει αὐτοὺς εἰς τὴν Παλαιάν, ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν Νέαν, διὰ νὰ ἐξασκήσῃ μ.β. και τὴν ὑπομονὴν τῶν δούλων τοῦ και νὰ ἀποδείξῃ ἰσχυροτέραν τὴν δύναμιν τοῦ. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐφρόντιζε συνεχῶς δ' αὖ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων ἀνοδεύοντων προφήτας και ἡπι- τελῶν ἀποκαλυπτὰ καὶ σημεῖα και θαύματα διὰ μέσου αὐ- τῶν. Β. Ἔπειτα διὰ νὰ ἐμυλίσω συντόμως, ὅπως ἡλιαδὴ ὅεν θὰ δυναθῶμεν ποτε, και ἂν ἀκόμη μωρος φορὰς προ- σπαθῶμεν, νὰ ἀπαριθμήσωμεν τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον οὕτε τὰς διαφόρους εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ τὰς ὁποίας ἐπέδεξε πρὸς τὴν φύσιν μας. Καὶ τὸ τε- λεύτατον ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι, μετὰ ἀπὸ πόσῃν παρόνοισιν εἶχεν ἀνέγκην ἀκόμη ἀπὸ πολλῶν και ἀπερον φ. λαυθωπῶν ὁ ἀνθρώπος και τίποτε περ σφόδρον δὲν κατώρθωσεν οὕτε οἱ πατριάρχαι, οὕτε οἱ προφῆται, οὕτε νὰ παρὰδοξῇ ἐκεῖ

2. Ὁ Ἄδρακτς ἕνεκα ἀναιμωμένου λ.μ.β. ἡγουμένη τὴν Ἰουδαίαν και ἐκπαίδευται εἰς Αἰγύπτου (Γεν. 12, 10). Ἄρατος καὶ ὁ Ἰακώβ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἐνέκρησαν εἰς Αἴγυπτον μεθ' ἐξήκοντα ἔξ ὁρ- των ἀνθρώπων τοῦ (Γεν. 46, 2 96).

να θαύματα οὕτε οἱ τιμωρία και αἱ νουθεσίαι, ποὺ ἀπειθῶ- νοντο πρὸς τὸν καθένα, καὶ αἱ συνεχεῖς αἰεταὶ αἰχμαλω- σισαί, ὥσάν νὰ ἐλυτήθη τὸ γένος μας και δ' αὖ τοῦτο ἐνέ- στησε τὸν Μονογενὴ τοῦ Υἱοῦ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ, Γ. τὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν και τῶν σωματικῶν. Καὶ προητοίμασεν Αὐτόν, ἀφοῦ λάβει δούλου μορφήν, νὰ γεννηθῇ ἐκ τῆς Παρ- θένου και νὰ μας συναναστραφῇ και νὰ ὑπομεινῇ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, διὰ νὰ δυναθῇ νὰ ἀνασθίσῃ τὴν φύσιν μας ἢ ὅποια εὐρισκετο σχεδὸν κάτω ἀπὸ τὸ πλήθος τῶν ἁμαρ- τημάτων, ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ θαυμάζων τοῦτο ὁ υἱὸς τῆς θρονίας και ἐννοῶν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν ἐπέδεξε πρὸς τὸ ἀνθρώπι- νον γένος ἐφωσσε δύνατὰ και, ἔλεγε ἄδ.τ. πόσον ἡγά- πησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον! Βλέπετε ἀπὸ πόσον θαυμασιῶν εἶνα γεμάτη ἡ λέξις «κόσμον» λέγει, ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος. Δ. τοῦ ἐπρόκειτο νὰ εἴπῃ. Δι' αὐτὸ ἤρχισε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Εἰπέ μας λοιπόν, μακάριε Ἰωάννη! κτό- σον, πόσον, εἰπέ τὸ μέτρον, εἰπέ τὸ μέγεθος, διδοῦνέ μας τὴν ὑπερβολὴν. καὶ ὅτι πόσον ἡγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κό- σμον ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱόν Αὐτοῦ τὸν Μονογενῆ, διὰ νὰ μὴ ἀπωλεσθῇ κανεὶς που πιστεῖ εἰς Αὐτόν, ἀλλὰ νὰ ἔχη ζωὴν αἰωνίαν. Εἶπες ὅτι, οὕτῃ εἶνα ἢ αἷτ' αὐτῆς παρουσίας τοῦ Υἱοῦ, ὥστε δ' αὖ τῆς πίστεως εἰς Αὐτόν νὰ εὐροῖν αὐ- το, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ ἀπολεσθῶν ἀπορρήν σωτη- ρίας. Τ. λοιπὸν δὲν θὰ ἀναλογισθῇ κανεὶς, ἂν ἐννοήσῃ τὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ μεγάλην αἰκίνην γενναυδωρίαν ποὺ ὑ- περνικὰ καθε σκόψιν, τὴν ὅποιαν ἐχώρησεν Ε. εἰς τὴν φύσιν μας διὰ τῆς διαρκείας τοῦ ὁσπ. αμαρτίας συγχωρήσας ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μας, Ἀλλὰ νὰ εἴπω, ὅτε ἡ δ' αὖτος ἐπαρ- κεί, οὕτε ἡ λογικὴ ἔχε πόσῃν δύναμιν, διὰ νὰ ἀπαριθμήσω- μεν τὰ ὑπόλοιπα διότι ὅσα και ἂν εἴπω, εἶνα, πόσον πολ- λὰ τὰ ὑπολειπόμενα, ὥστε νὰ ὑπερβαῖν τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἡδὴ λεχθέντων. Πῶς λοιπὸν θὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τὴν ὁ- δὸν τῆς μετανοίας τὴν ὅποιαν ἐχώρησεν ἀπὸ τὴν σκείρον φιλανθρωπῶν τοῦ εἰς τὸ γένος μας και μετὰ τὴν εὐνοάν τοῦ ὁσπ. αμαρτίας τὰς ἀξιοθαυμάστους ἐντολὰς, δ' αὖ τῶν ὁ- ποιῶν ἐὰν θελήσωμεν, θὰ προσελκύσωμεν τὴν δόξαν- ἂν τοῦ.

2. 257 Α Εἶδες, ἀγαπητέ, ἄδυσσον εὐεργεσιῶν, Εἶδες,

Η. Πῶς τῆς μακροχρόνιου δουλείας ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἰσραεῖται ἐκπα- ἱεῖν ἀπαρτῶν τὸν ἐμυλίσθησαν διὰ συνεχῶς αἰχμαλωσιῶν Βαβυλωνίους Περσικῇ, Ἑλληνικῇ και Ρωμαϊκῇ.

4. Ἰωάν. 5, 16

ὅτι ἐνῶ ἀπληροθυμοῦμεν πολλὰς, δὲν ἠδυνήθημεν ἀκόμῃ νὰ εἴπωμεν ὅσα τὸ ἐλάχιστον μέρος. Διότι, πῶς θὰ διωγθῇ ἀνθρωπίνη γλῶσσα νὰ περιγράψῃ τὰς πρὸς ἡμᾶς ευεργεσίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως, ἂν αὐτοὶ εἶνα τόσοι πολλοὶ καὶ τόσοι μεγάλοι, ὑπάρχουν πάλιν πολλὴ μεγαλύτερα καὶ ἀνεκφράστοι ευεργεσία. τὰς ὅσας ὑποσχεθῇ μετὰ τὴν ἀπὸ ἐδῶ ἀποδημίαν μας, κατὰ τὸν μελλοῦν αἰῶνα, εἰς αὐτοὺς ποὺ δοξάζουν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς. Καὶ διὰ νὰ μᾶς παραστήσῃ μετ' ὀλίγους λόγους τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους τῶν, λέγει ὁ μακάριος Παῦλος «τὰ ὅσα οὐρανὸς δὲν εἶδε καὶ οὐς δὲν ἤκουσε καὶ οὐδὲς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε, ἅ τὰ ὅσα ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς δ' ἐκείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν»⁵ Εἶδες τὴν ὑπερβολὴν τῶν δωρεῶν. Εἶδες δι. αἱ εὐεργεσίαι τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνουν κάθε ἀνθρωπίνην σκέψιν, Διότι λέγει, «οὐδὲς ἀνθρώπου δὲν συνέλαβε» Ἐάν λοιπὸν θελήσωμεν νὰ σκεπτικώμεθα αὐτὰς καὶ κατὰ τὸ δυνατόν νὰ εὐχαριστῶμεν Αὐτόν, θὰ δυσνηθῶμεν νὰ προσεγκωσώμεν περισσοτέρων τὴν χάριν τοῦ καὶ νὰ παρακινήθωμεν περισσώτερον πρὸς τὴν ἀρετὴν. Διότι ἡ ἐνθυμίασις τῶν ευεργεσιῶν εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς προτρέψῃ εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ μᾶς προετοιμάσῃ νὰ παραδεδωμένοι ὦμεν τὰ παρόντα καὶ νὰ κυττάζωμεν μετ' ἠσυχασμὸν πρὸς Ἐκείνον ποὺ τόσοι μᾶς εὐεργετήσας ὁ καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν καθήμερνας ζωὴν καὶ θερμὴν τὴν ἀγάπην μας πρὸς Αὐτόν. Διότι, ἐκ τούτου καὶ ὁ δίκαιος αὐτὸς ἀπῆλθες τάσῃ με γάλην εὐνοίαν καὶ τὴν ἀπὸ Θεοῦ, ἐπειδὴ ἐπέδρε πολὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὰ ἐπιτεχθέντα. Ἀλλὰ διὰ νὰ καταστή σαφέστερος εἰς σὰς ὁ λόγος εἶναι ἀνάγκη νὰ τοποθετήσωμεν ἐνωπὸν τῆς ἀγάπης σας αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῶν ἀναγκασθῶντων σήμερον. Ἀφοῦ δηλοδὴ ἐξηλθεν ἐκ τῆς κ. θωτοῦ κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ μετ' ὅλους καὶ τὴν γυναικὰ του καὶ τὰς γυναῖκας τῶν υἱῶν του καὶ ὅλα τὰ θηρία καὶ τὰ πτηνὰ, καὶ ἐδέχθη ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ μαζί με τὴν ἑξοδὸν καὶ τὴν εὐλογίαν ἑκατέρωθεν τοῦ τοῦ προσέφερε πολλὴν παρηγορίαν, ἡ ὁποία ἔλεγε, «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ θεία Γραφὴ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ δικαίου λέγει: «Καὶ ἔκτισεν ὁ ὤμις βυσσαστήριον εἰς ὁκάρας ἐν γυνωμοσύνῃ πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἔπῃρε ἀπ' ὅλα τὰ καθαρά κτήνη καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καθαρά πτηνὰ, καὶ προσέφερε θυσίαν ὀλοκαυτωμάτων»⁶ Πρόσεχε ἀκριβῶς, ἀ-

⁵ Α. Κορινθ. 9, 9.

⁶ Κατὰ τὴν βίβλιν τῆς ἐκδοκασίας, καὶ προσεφερόμενον ἐκαστὸν

γαπητὴ διὰ τῶν λόγων αὐτῶν πάλιν, πῶς εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν μας θέσεν ὁ Δημουργὸς τῶν ὅλων τὴν ἀκριβῆ γνώσιν τῆς ἀρετῆς. Διότι, εἰπέ μου, ἀπὸ τοῦ ἡλθεν ἡ ἐμπνευσις αὐτὴ εἰς τὸν δίκαιον, δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος, Ἐ ἀπὸ τὸν ὅποιον θὰ ἐδιδάσκοτο. Ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ γεννηθεὶς ἀπὸ τὸν πρωτόπλαστον, ὁ Ἀδελ. ἐννοῶ, εἰς ἐαυτοῦ παρακινουμένου προσέφερε τὴν θυσίαν μετ' ὅλην ἀκριβείαν ταισθεστροφῶς λοιπὸν καὶ τώρα ὁ δίκαιος αὐτὸς ἀπὸ τὴν σκεψὶν τοῦ καὶ τὴν ὀγδὸς ὁ ὁμοίαν του κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, ὅπως ἐνόησε, μετὰ τὰς θυσίας προσέφερε τὰς εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεόν. Βλέπετε δὲ πῶς ἐπιτελεῖ, ὅλα μετ' ὅλην τὴν ἀρετήν. Διότι, δὲν ἐπεδίωξε νὰ κτήσῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ λαμπρὰν οἰκοδομήν, οὐτε νὰ ὦν, οὐτε νὰ κάπῃ ἀνθρώπου καὶ κατοικίαν, οὐτε τιποτέ ἄλλο. Διότι, ἐγκωμίζε, ²³⁸ ἡ ἐγκωμίζε σαφῶς, δι. ὁ Κύριος διόθεον ἐπέστη μόνον «Καὶ ἀφοῦ ἔκτισε πρόχειρον θυσαστήριον καὶ ἔπῃρε ἀπὸ τὰ κτήνη τὰ καθαρά καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ τὰ καθαρά, προσέφερε τὰς θυσίας τῶν ὀλοκαυτωμάτων», καὶ ὅσον ἠβύνατο, ἐπέδρε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς διαθέσεως τοῦ. Ἀπεδέχθη δὲ αὐτὴν ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς καὶ ἐστεφάνωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ καὶ ἐπέδρε πάλιν τὴν γενναϊοδωρίαν τοῦ. Διότι λέγει ἡ Γραφὴ: «Καὶ ὠσαννὰ ὁ Κύριος τὴν εὐδοχίαν τῆς θυσίας»⁷ ἐδέχθη τὴν θυσίαν) Βλέπετε πῶς ἡ διάθεσις τοῦ προσεφέροντος τὴν θυσίαν ἐγέμνε καὶ τὸν καπνὸν καὶ τὴν ἀναθυμίασιν αὐτῆς ἀπὸ πολλὴν εὐωδίαν. Διότι καὶ ὁ Παῦλος, ὡς γράφει «Διότι εὐμεθὰ εὐωδία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Ὡς μεταξὺ ὁκενίων ποῦ κωλύονται καὶ ἐκείνων ποῦ χάνονται, διὰ ταύτους μὲν ὁσμὴ τοῦ ἀπὸ θανάτου ὁδηγεῖ εἰς θάνατον, δι' ἐκείνους δὲ ὁσμὴ τοῦ ἀπὸ ζωῆς ὁδηγεῖ εἰς ζωὴν»⁸ Ὁ ὁσμὴν εὐωδίας. Μὴ σκανδαλίζεσθε ἀπὸ τὴν ἀκαταλληλότητῃ τῆς λέξεως ἀλλὰ σκεπτόμενος κατὰ τὴν ἀδυναμίαν σου τὴν συγκριτικὴν τῶν λεγόμενων ἐννοήσεων ἐκ τοῦ τοῦ ὅτι ἐν γὰρ ἀποδοκίμῃ ἡ προσφορά τῆς θυσίας τοῦ δικαίου. Ἀρμολογούμεν δὲ καὶ διὰ τῶν πραγμάτων τὸ ἐννοεῖται τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἐπῆρε τὰς θυσίας διὰ τιποτέ ἄλλο παρὰ μόνον διὰ νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς εὐγνωμοσύνην διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιτρέπει νὰ καίγανται

ὁλοκαυτωμάτων εἰς τὴν θυσίαν εὐωδίας καὶ ὁ Κύριος ἐδέχθη τὴν θυσίαν καὶ ὁσμὴν εὐωδίας

⁷ Γεν. 8, 20

⁸ Γεν. 8, 21

6. Β. Κορ. 2, 15, 16.

τά προσφερόμενα, ὅ αὐτὰ ῥάθουν Ἐξέ των πραγμάτων καὶ αὐτοὶ προσφέροντες τὰς θυσίας, ὅτ, ἅλα ὡ ναυται, πρὸς ὧν ἐστι λείων των Διατι ἔξ, ἔρτε μου, ἐπιτρέπεται καὶ αὐτὴν ἀκοῇ τὴν προσφορὴν τῶν θυσιῶν, Ἐπιτρέπεται καὶ τούτο πάλιν ἂν ἐπὶ τοῖς συγκατάθεσιν πρὸς τὴν ἀνθρωπὴν ἰνὴν ἀδυναμίαν ἔτε, ὅτ δη δηλαδὴ ἐπρόκειτο ὁλον καὶ ὄλγιον, περὶ πρὶντοντες αὐτὸ ἀνθρωποὶ εἰς ἀδικοφροῖαν, ἀν θεοποιοῦν ἀκόνη καὶ ἡ ἀνθρωπὸν ἔτ, τὸ ὧσα καὶ νὰ προσφέρουν εἰς αὐτὰ τὰς θυσίας, προλαβόντες, αὐτοὺς ὁ Θεὸς καὶ ἀνέχεται τὰ προσφερόμενα πρὸς θυσίαν, ὥστε ἔτσι τοῦλάχιστον, ὁ ἀποκαυρὸν τῆς ἀλεβήσας πλῆθους ἔκευον, ὁ ὅποιο ἐπρόκειτο νὰ παρὰ σφροῖν καὶ ὅτ ἅλα αὐτὰ ἐπετραπήσαν ὅτ, αὐτοὺ ἀπὸ συγκατάθεσιν, προσέχε ὅτ, μὲ τὴν πᾶσαν τοῦ χρόνου κατεδύθη νὰ νομοθετήσῃ καὶ τὴν περὶ αὐτὴν. Ὡς ὅτ, διότ ἡδύσαστο νὰ προσφέρῃ αὐτὴ κατὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ ὅτ ἂν τὴν φέρουν ὁ οὐδαὶ ὡς σημείον καὶ σφραγῖς, ἀποδίδει ν τῆς ἀνυμνοῦσάντης των, καὶ μὴ τοὺς ἐπὶ τρέπεται νὰ συμφορῇ, ὅτ καὶ ἐπὶ αὐτὴν αὐτὴν τῶν ἐθνῶν κῶν

3 Δι' αὐτοῦ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀναμάρτητος περ-
πορῆν σήμερον δεῦν λέγει· «Καὶ ἔστω καὶ σήμερον τῆς πε-
ριτομῆς, σφραγισθῶν· Ὁ ἐπὶ ὁλοκλήρῳ αὐτῇ δὲν ἀπολείπει
εἰς τὴν ἀρετὴν, ἵδου ὅτι καὶ ὁ δικαίος αὐτὴς Ἐφθάρσεν ἐκ
τόσον μεγάλῃν ἀσέτειν, χωρὶς ἀκρίβειαν να εἶχεν να σφραγίσθῃ
ἡ περ τομῇ. Καὶ τ. λέγων, Αὐτοῦς ὁ Ποτεφάρης Ἀβραάμ, πρὶν
ἡ δεχοθὶ τὴν περιτομὴν, ἰδικαιώθη ἀπὸ μόνος τῆς πιστεως
τοῦ. Διότι περ τῆς περιτομῆς λέγει· (ἡ ἰσθία γραφὴ) εἴ
πιστεύσας δὲ εἰς τὸν Θεόν ὁ Ἀβραάμ, καὶ ἰεραρχήσας περ-
σώτερον ἐνάντιον·¹⁹ Διὰ σπερματὸς αὐτοῦ λαὸν ἔτι·
ουδαίος, διὰ τὴν περ τομὴν, Γνωρὲς ὅτι πολλοὶ, πρὸ αὐ-
τῆς ἔγνωσαν ὅτι οἱ Καθ' ἑσὺν ὁ Ἀβελὰς πιστεύων προσέφε-
ρε τὴν θυσιαν ὅπως λέγει καὶ, ὁ Παῦλος· ἄλλῃ τὴν πιστὴν
ὁ Ἀβελ προσέφερε καλλίτεραν, θυσιᾶν εἰς τὸν Θεόν, παρὰ ἡ
Καὶ να·²⁰ Καὶ ὁ Εὐαγγ· ἡ ἀποκρίνῃ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ὁ Νῶε

[illegible]

11 3rd June 4. 11.

19. $F_{10^{\circ}\text{N}} \pm 8$

18 Feb 11. 4

14 Ὁ Κωδ. α' β' ἰσχυρίζεται πατρὸς τοῦ Μαρκου. ὁ δ' ε' ἔχει ἀπὸ
γονοῦ τοῦ Αἰδίου ἐκπρόσωποι ἀπὸ τοῦ Ρωμ. μετὰ τοῦ Κείν. Ὁ Κωδ.
τοῦ πιστεύει, τοῦ ἡρώδου εἰς ὁδὸν. Γεν. 5. 19. 24. δι. 3. προφήτης

ἐν ἑκάτῃ τῇ πολλῇ ἀρετῇ διέφυγε τὸν φόβον ἐκείνον κλυ-
δωνισμοῦ καὶ 259 Ἀ· Ὁ Ἀδραμὶ πρὸς τὴν περιτομὴν ἀπὸ τῆν
πιστίν εἰς τὸν θεὸν ἀνεδείχθη ἰσαυτοπρόσωπος εὐδὲς εἰς ἀρ-
χὴς ἀπὸ τῆν πιστίν τὸ ἀνέστην τὸν γένειν ἐπέτυχεν τὴν σω-
τηρίαν Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ οἱ φιλανθρώποι θεοὶ ἐπέτερε-
σαν τὰς θυσίας καὶ προσέφεραν εἰς Αὐτόν, ὥστε ἐπεὶ δὴ ἀ-
κούη ἡτο ἀνέλης (πνευματικῶς) ἡ φύσις μας, καὶ ἡμῶν
καὶ ἐπέκυρσεν συγχωροῦν καὶ τὴν ἀνομιαν συγχωρῶν τῆς καὶ
καὶ ἀποτεινὴν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν διαστροφὴν καὶ τῆς εἰσελά-
λατρεῖας Δι' οὗ, ἐάν καὶ μετὰ ἀπὸ τὸν συνγκατάδοσιν ὁ-
μῶς οἱ περισσότεροι δὲν διεφυγον τὴν πᾶσιν (εἰς εἰδωλο-
λατρειαν), ἔβαν τοῦτο δὲν συνεβαλεν πῶς θὰ ἀποφύγε-
καὶν, τὴν εἰς ἀπὸ τῆς εἰσελάτης, Καὶ ἀποφράνθη ὁ θεὸς τὴν
εὐκλεῖ ὁσμήν τῆς θύσας Δὲν συνέβη ὅμως τὸ ἔβαν εἰς
τοὺς ἀγκυμῶνας· οὐδαμῶς ἀλλὰ τῇ. Ἀκούον τὸν προφή-
την που λέγει « Ἡ ὁσμή τῆς θύσας εἶναι ἡμισητὴ εἰς ἐμεῖς,¹⁶
διὰ τὴν διείρη ἡ ἐπὶ τὴν κακὴν ὁ ἀθέσιν αὐτῶν πρὸ
προσέφρον τὰς θύσας. Ὅπως ἐπὶ τῇ εἰσὶν ἡ ἀρετὴ ταύ-
τε καὶ κατέστησε τὸν κακὸν καὶ τὴν ἀνομιαν καὶ ἐβωθὴ ὁ-
σμήν τοῦτοσπορῶν εἰς ἐκεῖνας ἡ ἡμισητὴ αὐτῶν πρὸ
προσέφρον (τὰς θύσας) ἡμιτετέλεσε ὥστε καὶ ἀποφράνθη
τὸ εὐδοῖεν βουλόμεν ὅς ἡμισητὸν πρᾶγμα Ἄς φροντισόμεν
λοιπὸν παροικῶν, εἰς καθεὶ περιπτώσιν καὶ ἐπὶ κακῶμεν
διαδῶν ἐν βῆ Κ' καὶ θ' ὅσον αὐτὴ καθίσταται αἶψα ὁ ἄλλων
πρὸς ἀνομιαν. Ὁ ἀνομιαν ἐπὶ τῇ εἰσὶν ἡ ἀρετὴ τῇ αὐτῇ
προσέχη τὸσον τὰς πράξεις μας, ὅσον τὴν ἐσωτερικὴν διδῶ-
σιν ἀπὸ τῆν ὅταν ἀνὰ παρακινούμεν πρᾶττομεν αὐτὰς Ἄ
ποδεχθεὶς δὲ ἡ ἀποστρέφεται τὰς πράξεις μας, ἀπὸ τῶν
πάντων πρὸς ἐκεῖνην Καὶ δὲν ἡμῶν προσεχόμεθα καὶ δι-
νοῦμεν καὶ ἐκεῖνην ἀνὰ κακῶμεν ἐπινοοῦμεν (ὁ αὐτὸ αὐτῇ
εἰναι οἱ πνευματικαὶ μας θύσας), καὶ δὲν ἐπιτελέμεν κατ' ἐλ-
λα πνευματὸν ὅν ἔργον, ἀς πρᾶττοσπορῶμεν αὐτὸν παρακ-
ινούμεν ἀπὸ ὅν αὐτὸ διαδῶν, διὰ τὴν λαβόμεν εἰς ὃν καὶ τὸν
στροφόμεν τὸν κακὸν μας Καὶ ἔβαν θὰ ἡτο ἀπὸ τὰ πολλὰ
παροδεῖται τὸν ἀπογινόμεν μὲν ἔργον τὸν κακὸν καὶ ἀπο-
στροφόμεθα ὁμῶς τῆς ἀνομιᾶς Δι' ὅταν δὲν ἀνομιαν τὴν ἀ-
ρετὴν συμφορῶν πρὸς τοὺς ὅτι Αὐτοὶ ἐδοξάνται ὁμοῦς.
Διὰ τὴν εἶναι διδασκῶν ἀπὸ τῆν ἀπειρὸν φιλανθρωπίαν ταύ-
θεοῦ, καὶ χωρὶς καὶ φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ἔργον, ἀπὸ τῆν
ἐπὶ τῇ εἰσελάτης μὴ ὅν ἀποστρέφεται Καὶ διὰ τὴν μέλλειν πρὸ-

¹Hilberich (A' Boeckh 2, 111)

15. Mar. 1, 18

ἐπράξα τωσαν. Πρόσχε παρακαλῶ, πῶς χρῆζε, με
εἰς τὸν δικαὸν μόνον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀγαθότητά Του καὶ
πρὸς ὁλοκληρὸν τὴν μέλλουσαν νὰ συγκροτηθῇ.²⁶ Ὁ ἀνθρώ-
πινον κοινωνίαν. Διότι τὸ «δὲν θὰ ἐξαφανίσω λοιπὸν καθε-
ζωντὸν ὑπαρξίν», καὶ τὸ, «ὡς ἐπράξα» καὶ τὸ, «ὡς
πᾶς ἡμέρας», φανερώνει, ὅτι δὲν θὰ γένη πλέον τοιαύτη ἀ-
ναταραχὴ οὔτε θὰ ἀντιμετωπιῇ ἡ οἰκουμένη τὸσον μέγα
λήν, πανωλεθρίαν. Ἐπειτα φανερώνει καὶ τὸ συνεχές τῆς
ἐυεργεσίας Του. «Ὅλος τὰς ἡμέρας» λέγει, δηλαδὴ αἰώ-
νως ὑπόσχομαι. ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιβῇ ἐν τῇ ἀνθρωπότη-
τι. οὔτε θὰ κάμω τὴν ἀνθρώπου τῆς ἀλλήλουχίας τῶν ἐ-
παχῶν καὶ τῶν νόμων τῶν φυσικῶν φαινομένων.²⁷ Δ.² αὐτὸ
καὶ προσέθετο: «Δὲν θὰ παύσω νὰ ὑπάρχουν ἀσπρά καὶ
θερισμός, κρυσ καὶ ζῆσις, ἀνὸς καὶ θέρος, ἡμέρα καὶ νύ-
κτας».²⁸ Β. Ἀμετάκλητος, λέγει. θὰ εἶναι ὁ νόμος αὐτός, καὶ
οὔτε ἡ γῆ θὰ σταματήσει ποτὲ νὰ παράγῃ τὰ ἰδιόκα της εἰς
τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ νὰ ἀποδίδῃ τὰς ἀντιδράσεις τῶν κό-
πων τῆς γεωργικῆς καλλιέργειας. οὔτε τὰ χρονικά διαστή-
ματα τῶν ἐπαχῶν θὰ μετασχηματισθῶν, ἀλλὰ τὸ κρυσ καὶ ἡ ζέ-
σις, ἡ ἀνὸς καὶ τὸ θέρος θὰ ὑπάρχουν κατ' ἑκάστην ἡ-
μέραν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ κατακλισμοῦ ἐ-
γενε κάποια συγχυσίς ἐλθὼν αὐτῶν τῶν νόμων καὶ ὁ δικαίος
αὐτὸς εἶχε εἰς τὴν κιβωτῶν ὁλοκληρὸν τὸν χρόνον. ὡρὸν εἰς
μὴν νύκτα. δ.² αὐτὸ λέγει. τώρα οὔτε ἡ ἡμέρα, οὔτε ἡ νύ-
κτα θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἀλλὰ μέχρι τῆς συντε-
λειας τοῦ αἰῶνος θὰ εἶναι ἀμετάκλητος ἡ ἐναλλαγή των.
Εἶδες παρηγορίαν, Εἶδες ἡμέρας καὶ νύκτας νὰ ἀνα-
στήσῃ τὴν ψυχικὴν δόξαν τοῦ δικαίου. Εἶδες πῶς ἀμε-
τάκλητος ἡ ἐνδοκίμηση. Μαθε καὶ ἀπὸ τὰ ἐπόμενα πάλιν τὴν
ἀπερίγραπτον γὰρ μεγαλοσύνην. «Καὶ ἐλόγησεν ὁ Θεός, λέ-
γε, τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱοὺς του. Καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς αὐ-
ξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ γίνετε
κύριοι αὐτῆς. Καὶ νὰ εἰσθῇ τρώγας καὶ φέδος εἰς ὅλα τὰ
θηρία τῆς γῆς καὶ εἰς ὅλα τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς
κάθε τι που κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἰχθύς
τῆς θαλάσσης. Τὰ πάντα ἔχω δώσει εἰς τὴν ἐξουσίαν σας. Ὁ
Κάθε τι που ζῇ καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς θὰ εἶναι πρὸς δια-

26. Ὁ κατακλισμός εἶχε ἀπερίγραπτον ἀνταπόδωτον εἰς τὴν ἐσχάτην τοῦ
Θεοῦ καὶ εἰς τὰς καὶ καὶ αὐτὴν. Μετὰ τὴν κατακλισμοῦ τὰ πάντα
ἀποκαταστάσεως πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἀποκατασταθέντος, καὶ καὶ πρὸς
αὐτὸν νόμον.

27. Γεν. 8, 22.

τροφὴν σας. Σὺς ἔχω δώσει τὰ πάντα νὰ τρώγεται ὡς τὰ
χόρτα. Πλὴν ὁμῶς κρέας με αἷμα ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτά-
ται ἡ ζωὴ τοῦ ζώου δὲν θὰ φάγετε».²⁹ Ἀξίζει ἐδῶ νὰ θου-
μᾶσωμεν τὴν ὑπερβολικὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Πρόσχε
δηλαδὴ, ὅτι ὁ δικαίος αὐτὸς ἀξιώνεται πάλιν τῆς αὐτῆς εὐ-
λογίας μετὰ τὸν Ἀδὰμ καὶ ἀνακαλεῖ. ἕνεκα τῆς ἀρετῆς τοῦ
ἡμετέρου ἕνεκα τῆς ἀπειροῦ φιλευθιμίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐ-
ξουσίαν, ἡ ὅποια εἶχε ἀφαιρηθῇ ἀπὸ ἐκείνων. Ὅπως δηλα-
δὴ παρ. ἐκείνου ἐλεγεν, «Καὶ ἐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γε-
μίσατε τὴν γῆν καὶ γίνετε κύριοι αὐτῆς καὶ ἐξουσιάζετε
τῶν χθόνων τῆς θαλάσσης. Β. καὶ τῶν ἐρπετῶν καὶ τῶν πτη-
νῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν θηρίων τῆς γῆς».³⁰ τοιοῦτοτρό-
πως καὶ τώρα λέγει. «Καὶ νὰ εἰσθῇ τρώγας καὶ φέδος εἰς ὅ-
λα τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ εἰς ὅλα τὰ πτηνὰ. Κάθε τι που ζῇ
καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς θὰ εἶναι πρὸς διατροφὴν σας. Σὺς
ἔχω δώσει τὰ πάντα νὰ τρώγεται ὡς τὰ χόρτα. Πλὴν ὁ-
μῶς κρέας με αἷμα ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ
ζώου, δὲν θὰ φάγετε».³¹ Πρόσχε πῶς διασωθήκατε κατ' ἄλ-
λον τρόπον, ὁ Ἰδὸς νόμος, ὁ ὁρισθεὶς ἐπὶ τοῦ πρωτοπλά-
του. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ. ἀφ' οὗ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἀδὰμ
τὴν ἐξουσίαν ἐλθὼν καὶ τοῦ παρόσχε τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ
παραδείσου. ὁ ἐπέταξεν αὐτὸν νὰ ἀπέχῃ ἐνός μόνον βένδρου,
τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἐδῶ μετὰ τὴν 261 Α. εὐλογίαν
καὶ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ Νῶε ὡς φέδος καὶ τῶν θηρίων
καὶ τὴν κρυσ καὶ τοῦ ὁρ. ὅλων τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἐρ-
πετῶν λέγει. «Κάθε τι που ζῇ καὶ κινεῖται ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ
εἶναι πρὸς διατροφὴν σας. Σὺς ἔχω δώσει τὰ πάντα νὰ τρώ-
γεται ὡς τὰ χόρτα».³² Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχεται ἡ κρεοφαγία.³³ ὁ-
χ. διὰ τὸ πρῶτον μὴ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁδηγήσῃ αὐ-
τοὺς εἰς γαστρ. μαρτυρίαν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο δ.² αὐτῶν
νὰ προσφέρουν θυσίας καὶ νὰ ἀποδίδουν εὐχαριστίας εἰς
τὸν Θεόν. δ. αὐτὸ μὴ νὰ κάμωσιν ὅτι ἀπέχουσι τὰ καὶ ἀφαιρω-
μένων πραγμάτων, δ. αὐτὸ τοὺς ποσοχωρεῖ τὸ δικαίωμα
τῆς θρώσεως αὐτῶν καὶ παρέχε πολλὴν τὴν ἐλευθερίαν.
Σὺς ἔχω δώσει. λέγει. τὰ πάντα νὰ τρώγεται ὡς τὰ χόρ-
τα. Ἐπειτα, ὡς ἀρκ. ὡς Β. εἰς τὸν Ἀδὰμ ἐπέταξε μετὰ
τὴν ἀπόλαυσιν ἐλθὼν, τὴν ἀποχρῆν ἐνός μόνου βένδρου.³⁴ αὐ-
τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ ἀφ' οὗ ἐπέτρεψε τὴν βρώσιν ἐλθὼν

28. Γεν. 9, 1, 4.

29. Γεν. 1, 28.

30. κατ' ἄλλους κρεοφαγία ὑπάρχει καὶ πρὸ τοῦ κατακλισμοῦ πρὸς
τὸν Νῶε δὲ δίδεται ἡ γῆ ἐνταῖς τῆς κρεοφαγίας ἐννοημάτων.

31. Γεν. 9, 17.

αφόδως, λέγει «Πλὴν ὅμως κρέας με αἷμα, ἀπὸ τὸ ὅπο' ὄν ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζῶον, δὲν θά φάγεται». Τ. σκοπόν ἔχει τὸ λεχθῆν. Πι σημαίνει «κρέας με αἷμα ἀπὸ τὸ ὅπο' ὄν ἐξαρτάται ἡ ζωὴ». Τοῦτο σημαίνει, τὸ πνιγμένον καθ' ὅσον ζωὴ τοῦ ἀλόγου ζῶου εἶναι, τὸ αἷμα.²⁶

5 Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ προσφέρουν τὰς θυσίας τῶν ἀλόγων ζῶων, τοιοῦτοτρόπως περίτεχον τοὺς δόασκε, λέγων, ὅτι το μὲν αἷμα ἐξεχωρίσθη δ' ἴμν.²⁷ τὸ δὲ κρέας δια σὰς Θεοσιζεῖται δὲ αὐτά, διὰ νὰ ἀνακόψῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν ὁρμὴν τῶν πρὸς φόνον ἀνθρώπου. Καὶ ὅτι αὐτὰ εἶναι, ἀληθῆς ἔ κα. β. διατάζει, αὐτὰ, ἐπειδὴ θέλει εἰς τὸ εἶναι, νὰ τοὺς καταστήσῃ εὐλαβεστέρους, ἄκουσε αὐτὰ ποὺ ἀκολουθοῦν «καθ' ὅσον τὸ ἴδιόν σας αἷμα, λέγε, τὸ αἷμα τῶν ψυχῶν σας, θὰ τιμωρήσω (ὅν ἐγκληματίζετε) με τὰ ἄγρια θηρία τὰ ὅποια θὰ ἐξαπολυσῶ ἐντοπίον σας κα. δι' ἀλλοῦ ἀνθρώπου θὰ τιμωρήσω, ἀκούει, ὁ ὅπο' ὄς ἀφαιρεῖ ἀνθρώπων ζῶον.²⁸ Τ. λοιπὸν: Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ αἷμα. Δὲν ἐννοεῖ αὐτὸ μὴ γένετο ἀλλὰ χρησιμοποίησε, τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, ὅπως θὰ ἔλεγε κανεὶς εἰς κάποιον, «κρατῶ τὸ αἷμά σου εἰς τὰς χεῖρας μου», ἀντὶ νὰ εἴπῃ, «ἔγω τὸ δικαίωμα νὰ σὲ φονεύσω». Τὸ δὲ δηλαδὴ τὸ αἷμα δὲν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀκούει τὸν Χριστόν, ὁ ὅπο' ὄς λέγει «Μὴ φοβηθῆτε αὐτοὺς, οἱ ὅπο' ὄς φονεύουν τὸ σῶμα, ὁ ὅμως δὲν ἔμπορουν νὰ φονεύσῃ τὴν ψυχὴν.²⁹ Καὶ ἐλέπε πᾶσιν δ' ἀπορᾶν χρησιμοποίησε: «Ἐκεῖνος ποὺ χύνει, λέγει, αἷμα ἀνθρώπου, πρὸς τιμωρίαν του θὰ χυθῇ τὸ ἴδιόν του αἷμα, ὅτι κατ' ἐκὸν Θεοῦ ἔδωκεν οὐρανὸν τὸν ἀνθρώπου.³⁰ Σκέψου, παρακαλῶ, πᾶσαν φάναν ἀνέβωλε με τὸν λόγον αὐτόν (κατ' ἐκὸν Θεοῦ). Διὸς ἔάν, λέγει, καὶ ἡ ὁμοιότης τοῦ γένους δὲν σὲ ἐμποδίζει οὔτε ἡ φυσικὴ συγγένεια σὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν κακὴν πράξιν, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀποβήσῃ καὶ τὴν ὁδολογικὴν συμπαθῆσαν, παρασυρεσαι: ἔλας εἰς τὸ μ. σπτόν αὐτὸ τὸ ἔκλεμα, ἀκάβω, ὅτι ἔχε, διὰ συγγενῆ κατ' ἐκὸν Θεοῦ καὶ ἔξωθεν ἀπὸ τὸν Θεὸν πόσις ὑπεροχῆς Ε καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐξουσίαν διὰ κλήρου τῆς κτ. σ. καὶ κατὰ τὴν κακὴν σου ἀπόφασιν. Τ. λοιπὸν, θὰ εἴπῃ κανεὶς: Ἐάν κάποιος πραγματωτῇ ἡμῶν ἡμῶν

26. Τὸ αἷμα ἐθεωρεῖτο ὅσον τὴν ζωὴν τοῦ ζῶου. Ἀντὶ τ. Π. 11, 14.
27. Εἰ, τὰς ἐκείνας τὸν δὲ καὶ παρ. βουλὴν τὸ αἷμα ἀφ' ὁρμῆς
τῶν ἐκείνων (ἀντὶ δ, 1).
28. Γεν. 9, 5.
29. Ματθ. 10, 28.
30. Γεν. 9, 6.

ναρ θημάτων φόνους καὶ χυθῇ τὸ αἷμα, πῶς θὰ τιμωρηθῇ ὁ ὅπο' ὄς, δὲν χυθῇ μόνον τὸ ἴδιόν του αἷμα, μὴ σκέπτεται, αὐτὸ, ἀνθρώπῳ μου, ἀλλὰ γνωρίζε ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ λαβῇ τοιοῦτον ἀφάρτον σῶμα, τὸ ὅπο' ὄν δύναται συνελθῆναι καὶ αἰωνίως νὰ τιμωρήται. Καὶ ἐκεῖνο δὲ νὰ προσέχη, πῶς ἐνομοθέτησε με ἀκρίβειαν. Διὰ μὲν τὸν ἀνθρώπου δηλαδὴ λέγει, «μὴ χυθῇ αἷμα» διὰ τὰ ἄλλα ζῶα ὅμως δὲν εἶπε, «μὴ χυθῇ», ἀλλὰ «Πλὴν ὅμως κρέας με αἷμα, ἀπὸ τὸ ὅπο' ὄν ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζῶου»,²⁶ Α δὲν θά φάγετε». Ἐκεῖ, «μὴ χυθῇ» ἔδω, «μὴ φάγηται». Εἶδες ὅτι αἱ νομοθεσίαι τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχουν καμμίαν δυσκολίαν; Πῶς αἱ ἐντολαὶ εἶναι ἐλαφροὶ καὶ εὐκολοὶ; Πῶς δὲν ἐπιζητεῖ τιποτέτατον καὶ ἀνυπόφορον ἀπὸ τὴν φύσιν μας; Ἰσχυρίζονται δοξαίως πολλοί, ὅτι τὸ αἷμα τῶν ἀλόγων ζῶων εἶναι ἄσπυ κα. χολικόν καὶ πρὸς τὸν ἀνθρώπου ἀσθενές. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀφελόμενοι νὰ προσέχωμεν, ὅχι δ' ἐκείνους τὸν περ σφοδρότερον φ. λασφικόν λόγον, ἀλλὰ δ' αὐτὴν τὴν νομοθεσίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα διὰ νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς διατ. ὠμίσαμε με τὴν ἀκρίβειαν περ αὐτῆς τῆς ἐντολῆς καὶ ὅτι ἐδίδαξαν αὐτὰ, διὰ νὰ ἀνακαταστή τὴν φωνικὴν διαθεσὴν τῶν ἀνθρώπων, λέγει: «Σεῖς δὲ αὐξάνετε καὶ πληθυνεσθε καὶ γεμῶσατε τὴν γῆν καὶ γεμῶσατε κυριο. αὐτῆς». Δὲν εἶπεν ἀσκοπως, «σεῖς δὲ», ἀλλ' (ἦτοι) ὡς νὰ ἔλεγε, «σεῖς οἱ ὀλίγοι οἱ εὐκολῶς μετατρέμενοι, γεμῶσατε δὴν τὴν γῆν καὶ γινετὲ κυριο αὐτῆς». Ἐχέτε δηλαδὴ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν κυριαρχίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. Πράσχετε, παρακαλῶ, τὴν φ. λατρευτικὴν τοῦ Θεοῦ πῶς ἀφοῦ παρέχη προηγουμένης μεγάλης ευεργεσίαι, τὰς διδοῦ κα τὸν νόμον καὶ τὴν ἀπαλὴν. Καὶ ὅπως εἰς τὸν Ἀδάμ, μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὸν παραδεισὸν καὶ τὴν πόσιν ἀπόλαυσιν, ὁ πότε δ' ἐτάξε καὶ τὴν ἀποχρὴν τοῦ δένδρου, τοιοῦτοτρόπως κα ἔδω μετὰ τὴν ὑπόσχασιν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρῃ τοιαύτην πανκυλευρίαν, οὔτε θὰ ἐπιδείξῃ τοιαύτην ὀργὴν, ἀλλὰ θὰ ἀφήσῃ νὰ παραμένουν ἀμετακίνητα τὰ φυσικὰ στοιχεῖα μετὰ τὴν ἀκολληθῇ ἄκοστον τὴν ὁδὸν τοῦ κα τὴν φυσικὴν τοῦ τάξιν καὶ ἀφοῦ ἤλυσεν αὐτοὺς τῆς ἐδολογίας καὶ τοὺς ἐδωρίσει τὴν παλάμην ἐξουσίαν ἐφ' ὅλων τῶν ἀλόγων κα τοὺς παρεχώρησεν τὴν ἀδελφίαν τῆς κρεοφαγίας, τότε λέγει: «Πλὴν ὅμως κρέας με αἷμα, ἀπὸ τὸ ὅπο' ὄν ἐξαρτάται ἡ ζωὴ τοῦ ζῶου, δὲν θά φάγεται». Εἶδες πῶς ευεργετεῖ προηγουμένως κα ἐπιδοκίμει. Ἀπείρου γενναιοδωρίαν, κα τότε διατάζει, Τοῦτο δε-

δαίως εἰς τοὺς ἀνθρώπους δὲν θά συνέβαινεν ποτε. Διότι οἱ ἄνθρωποι Δ θέλουσι νὰ ἐκπληρωθοῦν προηγουμένως οἱ διαταγαὶ τῶν καὶ νὰ ἐπιδείξουν οἱ προστάζοντες πολλὴν φιλοφροσύνην καὶ νὰ πραγματοποιήσῃσι ἡσυχίαν ἐκείναι τοῦ θελοῦν, καὶ τότε λοιπὸν νὰ ἀπαμειβῶν αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἐπέδειξαν πολλὴν ὑπακοήν. Τὸ ἀνέθετον ὁμῶς συμβαίνει διὰ τὸν κοινὸν Θεὸν ὅλων. Προηγουμένως εὐεργετῇ καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν εὐεργεσιῶν προσελκύει τὴν φύσιν μας, καὶ τότε διατάζει, ἑλαφρὰ καὶ εὐκόλως, ὥστε καὶ μετὰ τὴν εὐκόλιαν τῶν προσταγῶν Του καὶ μετὰ τὴν παρακίνησιν τῶν προηγουμένων εὐεργεσιῶν νὰ σπεύσωμεν προθυμῶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν Του. Ἄς μὴ ἀδιαφορῶμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, ὅτε νὰ γινώμεθα περισσότερον ἀνηρόι εἰς τὴν ὑπακοήν. Ἐ τῶν προσταγῶν, ἀλλὰ νὰ σκεπτικώμεθα καὶ τὴν εὐκόλιαν αὐτῶν καὶ τὰς προηγουμένας εὐεργεσίας καὶ τὰ ὑποσχεθέντα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχει ἀποταμίευσαι (δ' ἡμῶς) μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διαταγῶν Του. Ἄς ἀνυπνώμεν λοιπὸν καὶ ἄς σπεύδωμεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐντολῶν Του καὶ ἄς μὴ ἀγκαταλείπωμεν τοὺς δρόμους, τοὺς ὁποίους ἔχαρμε πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας ὁ Θεὸς εἰς τὴν φύσιν μας. Ταιουτοτρόπως καὶ ἀφ' οὗ χρησιμοποιοῦμεν καταλλήλως (ἐν μετανοίᾳ καὶ ἀρετῇ) τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μας, θὰ καθαρῶμεν τὰς ἁμαρτίας μας καὶ θὰ ἐναρμόνισωμεν εἰς τοὺς αὐτοὺς μας πολὺ θάρος. ²⁶⁴ Α καὶ μάλιστα τώρα, τοῦ ὑπολείπεται ἀκόμη χρόνος ἀπὸ τὴν ἀγὰν Τεσσαρακοστήν.

6. Καὶ δὲν εἶναι βεβαίως μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν τοῦ ὑπολείπεται, ἐὰν θελήσωμεν νὰ συνέλθωμεν ὅλγον. Εἴπον δὲ αὐτὸ, ὅχι διότι ἡ διάρθρωσις τῶν ἁμαρτιῶν μας ἀπαιτεῖ τὸσόν μόνον χρόνον, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ ἔχομεν φιλόφροναν καὶ ἡμεραν Κύριον, καὶ δὲν χρειάζεται, πολὺν καιρὸν. Μόνον ἐὰν πλησιάζωμεν αὐτὸν μετὰ πολλὴν θερμότητα καὶ κατάνυξιν, ἀφ' οὗ ἀπομακρυνώμεθα ἀπὸ ὅλα τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ἐξαρτηθώμεν ἀπὸ τὴν θεοὺ βοήθειαν καὶ ὅσον οἱ Νινευίται, ²⁶⁵ ἂν καὶ ἦσαν θεβαρηνόμενοι μετὰ τὰς παλλὰς ἁμαρτημάτων, ἐπεὶ δὲ εἶδον πολλὴν καὶ ἀκριβὴ μετάνοιαν, δὲν ἐχρειάσθησαν περισσότερον ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας διὰ νὰ προσελκύσωσιν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀκούσωσιν τὴν ἐναντίον των ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν. ²⁶⁶ Α καὶ τί λέγω οἱ Νινευίται, ²⁶⁷ ὁ ἐπὶ τοῦ Σατωροῦ ληστής ὅτε μίαν ἡμέραν ἐ-

²⁶⁴ Ἰαν. 8, 10

²⁶⁵ Καὶ ὁ Κύριος πρόβαλε ὡς παράδειγμα μετανόας τοὺς Νινευίταις (Ματθ. 12, 41 Δαν. 11, 32)

χρειάσθη καὶ τί λέγω μίαν ἡμέραν; Ὅτε ὁληθῇ ὥραν. Τόση εἶναι ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς. Ὅταν δηλαδὴ ἴδῃ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν μας καὶ ὅτι πλησιάζομεν αὐτὸν μετὰ θερμὴν ἀγάπην, δὲν καθυστερεῖ οὔτε ἀνυπακούει, ἀλλὰ πορεύεται, ταχέως τὴν βοήθειαν ἡμῶν καὶ λέγει· Ἐνὶ ἁσφάλειαν ὁμολογεῖς, θὰ σοῦ εἰπω ἰδοὺ εἶμαι παρῶν. ²⁶⁸ Δυνάμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς ὁληγὰς αὐτὰς ἡμέρας νὰ ἐπιδείξωμεν κάποιαν προθυμίαν C καὶ νὰ ἐπωφεληθώμεθα ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀφ' οὗ ἀποβάλλωμεν τὴν ἀδιαφορίαν, νὰ ἀπειθυνώμεν ἐκτενεῖς προσυχὰς πρὸς τὸν Θεόν, νὰ χυνώμεν θεομὰ δάκρυα, νὰ ἐλέγχωμεν συνεχῶς τὰ ἁμαρτήματά μας, νὰ ἐκθέτωμεν ὥραν εἰς ἱσχυρὰν τὰ τραυματὰ μας καὶ νὰ διακινώμεν τὰ ἔλκη τῆς ψυχῆς μας καὶ νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θεραπείαν. Ἡ δὲ πρῶτον μὲν δὲ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα καθήκοντά μας καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν συντροφίαν καρδίας, ἀκριβὴ κατάνυξιν, πλουσίαν ἐλεημοσύνην, νὰ χαλινάγωμεν τὰ ὑπόλοιπα πάθη τοῦ μᾶς ταράσσουσιν τὸν λογισμὸν D καὶ νὰ ἀποβάλλωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας. Ὅτε νὰ μᾶς πολὺ ὀρεῖ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, οὔτε νὰ μνησκακώμεν πρὸς τοὺς πηλοὺς καὶ νὰ συμπεριφερωμεθα ἔχθρως πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας. Διότι τίποτε, δὲν μῖση, καὶ ἀποστρέφεται ὁ Θεὸς τῶσαν, ὅσον τὴν μνησκακίαν ἀνθρώπων, ὁ ὅποιος διατηρεῖ συνεχῶς τὴν ἐχθρὰν πρὸς τὸν πλησίον. Εἶναι δηλαδὴ τὴν ἡμέραν τῆς ἁμαρτίας αὐτῆς, ὥστε ἀνακαλεῖ καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ. Καὶ διὰ νὰ μάθετε, θέλω νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τὴν παραβολὴν, ἡ ὅποια εὐρίσκεται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, κατὰ τὸν τρόπον ἑλθε τὴν συγκολλησὶν ἐκεῖνος ὁ ἀφελὲς τῶν μυρικών ταλάντων, ἐπεὶ δὲ ἔπεισεν εἰς τοὺς πόδας καὶ ἐδέχθη καὶ παρακάλεσε. ²⁶⁹ Ε καὶ ἀφ' οὗ πὺν εὐαγγελισθῇ, λέγει, ὁ κυριὸς τοῦ, τὸν ἀφῆκεν ἐλευθέρον καὶ τοῦ ἐχάρισεν τὸ χρέος. ²⁷⁰ Εἶδες τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνος ἐπιπῆν εἰς τοὺς πόδας παρακαλῶν νὰ τοῦ δώσῃ προέσβασιν. ²⁷¹ Διότι λέγει· Ἐκάνε ὑπομονὴν καὶ ὅλα θὰ σοῦ τὰ ἐπιστρέψω. ²⁷² Ἀλλ' ὁ καλὸς Κύριος, ὁ κηδεὼν καὶ φιλόφρων, ἀφ' οὗ ἐλύγισε εἰς τὸν δούλον, δὲν παρεχώρησε τὸσα δακρυότητες, ἀλλ' ὅσα οὐδέποτε ἐφαντάσθη. ²⁷³ Α Διότι τοιαύτη συνήθεια ὑπάρχει εἰς τὸν Θεόν πάντοτε νὰ ὑπερνικᾷ καὶ προλαμβάνῃ τὰς παρακλήσεις μας. Ἐπειδὴ παρακάλεσε λοιπὸν ἐκεῖνος νὰ μείωσιν ὁ Κύριος τὴν ἀσπληρότητά σου

²⁶⁸ Ἰαν. 58, 9

²⁶⁹ Ματθ. 18, 27

²⁷⁰ Ματθ. 18, 26

καὶ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἀποδώσῃ ὅλην τὴν ὀφειλὴν. Ἐκεῖνος δ' ὅποιος ἔκβη τὰ ἀμαρτημάτων μας μετὰ τὴν ἀναστροφήν Του, ἀφοῦ ὑπεσπλάγχυσθαι αὐτὸν τὸν ἀφῆκεν ἐλευθερὸν καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος. Εἶδες τι μὲν ἐζητήσεν ὁ δούλος, πόσα δὲ ὁ Κύριος ἐχάρισεν εἰς αὐτόν. Πρόσεξε πάλιν αὐτοῦ τοῦ δούλου τὴν ἀλαζονείαν. Εἰκὼ ὥστε νὰ φανῇ καὶ αὐτὸς γεμάτος συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους του, συμφορῶν πρὸς τὴν πόσιν φιλαυθροῦσαν καὶ τὴν ἀπεριγροῦτον εὐεργεσίαν πού τοῦ παρεσχέθη. Β' αὐτὸς ἐπράξε το ἀντιθέτον. Διότι, «Ἐξῆλθεν, λέγει, αὐτὸς ὁ ἴδιος, πού ἔλαβε τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ χρέους τῶν μυριῶν τάλαντων. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, με ἀκριβεῖαν. Διότι αὐτὰ, τὰ ὅποια συνέδησαν εἰς αὐτὸν εἶναι ἱκανὰ νὰ ἐπιδράσῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ νὰ μᾶς περνοῦν νὰ ἀπαυδάμεν τὸ φροδερὸν αὐτὸ νόσημα ἀπὸ τὴν θάνατον μας. Αὐτὸς λοιπὸν κἀφοῦ ἐξῆλθε, συνήμνησεν ἓνα ἐκ τῶν συνδουλῶν του, ὁ ὅποιος τοῦ ὤφελεν ἑκατὸν θηνάρια»⁸⁶ Πρόσεξε τὴν ὑπάρχουσαν διαφορὰν. Ἐδῶ ὁ σύνδουλός του ὀφείλει ἑκατὸν θηνάρια, ἐκεῖ ὁ Κύριος πού ἀπαγεῖ τὰ μύρα τάλαντα. Καὶ ὁμῶς, ἐπειδὴ τὸν εἶδε νὰ κτερεῖ καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν συνεχώρησεν. Αὐτὸς ὁμῶς C «ἀφοῦ τὸν ἐπαγγέλει εἰς τὸν λαμὸν τοῦ ἐλεγε» δὲς μου ὁπίσω δ,τ, μου ὀφείλες»⁸⁷ T, (συνέθη) λοιπὸν, «Ἐπείσε, λέγει, ὁ σύνδουλός του εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ».⁸⁸ Πρόσεξε πῶς ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς τὸν λόγον αὐτόν, «ὁ σύνδουλός του», ὅχι ἀσκόπως, ἀλλὰ διὰ νὰ μαρτυρῇ, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόστασις μεταξὺ αὐτῶν. Καὶ ὁμῶς ἔκαμε τὴν παρακλήσιν πρὸς αὐτόν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Κύριον, λέγων «Κάνε ὑπομονὴν καὶ ὅλα θὰ σοῦ τὰ ἐπιστρέψω». Ἐκεῖνος δὲ, λέγει, δὲν ἤθελε ἀλλ' ἐπῆγε καὶ τὸν ἐβόλε εἰς τὴν φυλακὴν ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ τὰ ὀφειλόμενα»⁸⁹ T, μεγαπτὴ χάρις! Ἐνῶ εἶχε πρόσφατον τὴν μνήμην τῆς τόσο μεγάλης γενναιοδωρίας, οὔτε καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐσκέφθη νὰ δεξῇ κάποιαν συμπάθειαν. D Ἀλλὰ προηγουμένως μὲν ἐπινγεν αὐτόν τώρα δὲ τὸν ἐρρίψε καὶ εἰς τὴν φυλακὴν.

7 Πρόσεξε ὁμῶς τί γίνεται «Ὅταν εἶδον δὲ αὐτόν, λέγει, οἱ σύνδουλοι τοῦ ἐλυπήθησαν. Καὶ ἀφοῦ ἦλθον ἐξήγησαν εἰς τὸν Κύριον πᾶν ὅσα συνέδησαν»⁹⁰ Δὲν ἤλ-

86. Mt-II 18, 28.
87. Mt-II 18, 28.
88. Mt-II 18, 29.
89. Mt-II 18, 29-30.
90. Mt-II 18, 31.

θεν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐπάθε αὐτὰ (διότι, πῶς ἴστω δυνατόν, ἀφοῦ εὗρισκετο κλεισμένος εἰς τὴν φυλακὴν). ἀλλὰ οἱ σύνδουλοι, οἱ ὅποιοι χωρὶς νὰ ἔχουν ἀδικήσῃ, τόσοι πολὺ ἐταράχθησαν, ὥσταν οἱ ἴδιοι νὰ ῥωκλήθησαν, ὥστε ἦλθον καὶ κατήγγελλον τὰ πάντα. Βλέπε ὁμῶς καὶ τὴν ἀναστροφήν τοῦ Κυρίου «Τότε ἀφοῦ προσεκάλεσεν αὐτόν, λέγει, τοῦ εἶπε δούλε πονηρὲ»⁹¹ E Πράγματι, ἀπ' ἐδῶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῶμεν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ καταστροφὴ ἐκ τῆς μνησκακίας. Διότι δὲν ἀπεκάλεσε αὐτὸν πονηρὸν, ὅταν τὸν ἐξηπάτα διὰ τὰ μύρα τάλαντα ἀλλὰ τώρα ὅταν ἀπεδείχθη σκληρὸς πρὸς τὸν σύνδουλόν του. «Δούλε πονηρὲ, λέγει, σοῦ ἐχάρισα ὅλον ἐκεῖνο τὸ χρέος, ἐπειδὴ με παρεκάλεσες». Πρόσεξε πῶς φανερώνει τὴν ὑπερβολικὴν του κακίαν. Μήπως, λέγει, προσέφερες τιποτέ περισσώτερον; Δὲν εἶπες μόνον ἀπλούς λόγους καὶ ἀφοῦ ἤκουσα τὴν παράκλησίν σου, σὲ ἀπηλάξα ἐκείνης τῆς μεγάλης καὶ ἀπεργάστου ὀφειλῆς, ἀδὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἀλείψῃς τὸν σύνδουλόν σου, ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ ἐλέησα».⁹² Ποιὰς συγγνωμῆς θὰ εἶσα ἀξίος, ⁹³ A εἰ μὲν ἐγὼ ὁ Κύριός σου παρεγγράψα τόσα ὑπερογκὰ χρεὴ σου διὰ τοὺς ἀπλούς ἐκείνους λόγους, σὺ δὲ δὲν ἠλέησες τὸν σύνδουλόν σου, τὸν συνάνθρωπόν σου, οὔτε ἐλύγισες οὔτε ἐπέδειξες κάποιαν συμπάθειαν πρὸς αὐτόν ἐνθυμολόμενος τὰς πρὸς σὲ εὐεργετίας μου, ἀλλὰ σὺ ἀπαδείχθης ἀσπλαγχνὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ἀνελεῖμων πρὸς τὸν σύνδουλόν σου; Διὰ τοῦτα θὰ μάθῃς ἐδῶ διὰ τῆς περὶ πόσας συμφορὰς προξένουσας εἰς τὸν ἑαυτὸν σου «Καὶ ἀφοῦ ὠργισθῇ ὁ Κύριος αὐτοῦ τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς βασανιστάς»⁹⁴ Βλέπε ὅτι ὁ Κύριος ὀργίζεται τώρα ἐνεκα τῆς ἀπανθρωπίας αὐτοῦ πρὸς τὸν σύνδουλόν, B καὶ τὸν παραδίδει εἰς τοὺς βασανιστάς. Καὶ δ,τι δὲν ἐπράξε πραγματικῶς ὅταν τόσοι πολλὰ τοῦ ὤφελε, διατάσσει, τώρα νὰ πραγματοποιηθῇ. Διότι, «παρέδωκεν αὐτόν εἰς τοὺς βασανιστάς ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ δ,τι ὀφείλει», Ἐως ὅτου, λέγει, καταβάλῃ αὐτὰ τὰ μύρα τάλαντα, τῶν ὁποίων ἤδη προηγουμένως ἔλαβεν ἀπαλλαγὴν καὶ ἐνέχωρεσε. Μεγιστὴ καὶ ἀνέκφορος εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Διότι ὅταν μὲν αὐτὸς διεπραγματεύετο περὶ τοῦ χρέους, ἐπειδὴ παρεκάλεσε, ἐχάρισε ταῦτα εἰς αὐτόν. Ὅταν ὁμῶς τὸν εἶδε νὰ γίνεται σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος πρὸς

91. Mt-II 18, 32.
92. Mt-II 18, 33.
93. Mt-II 18, 34.

τὸν σύνδουλόν τότε λοιπὸν ἀνακαλεῖ τὴν γυναικαδωριαν τοῦ, διὰ νὰ δεῖξη δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅτι δὲν ἠδικήσῃ τὸσον ἐκείνον ὅσον τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ὅπως ἐκείνος τὸν ἔρωθεν εἰς τὴν φυλακὴν ἕως ὅτου ἀποδώσῃ, διτι ἀφελεί, τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς βασανιστὰς ἕως ὅτου καταθέσῃ ὅλον τὸ χρέος. Δὲν εἶπε θε αὐτὰ ἀπλῶς περὶ τῶν δηναρίων καὶ τῶν ταλάντων ἀλλὰ ὁ λόγος εἶναι περὶ ἁμαρτίας καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἁμαρτημάτων, διὰ νὰ μάθωμεν, διτι ἡμεῖς μὲν καὶ ἂν ἀκούῃ εἰμεθα ὑπευθινοὶ εἰς τὸν Θεόν διὰ μωρὰ ἁμαρτήματα, ὁμοῦ λαμβάνομεν τὴν συγχώρησιν παρ' Αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς ἀπειροφιλανθρωπίας Του. Ἐάν ὅμως ἀποδεχθῶμεν σκληραὶ καὶ ἀπάνθρωποι πρὸς τοὺς συνδούλους τοὺς συγγενεῖς μας, τοὺς ὁμοίους ὡς πρὸς τὴν φύσιν μας ἢ καὶ δὲν συγχωρήσωμεν τὰ πρὸς ἡμᾶς ἁμαρτήματά των, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀνάξια αὐτὰ συμπεριφερόμεθα πρὸς αὐτοὺς μὲ κακίαν, τότε διὰ ἐπισύρωμεν καὶ τὴν ἀνανάκτησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅσα μᾶς συνεχάρησαν προηγουμένως διὰ διαπαχθῶμεν νὰ ἐξοφλήσωμεν αὐτὰ πάλιν μὲ τ μωρὰς καὶ βασανιστήρια. Διὸ, ὅσον ἀπέχουν ἑκατὼν δηνάρια ἀπὸ μύρια τάλαντα, τόση εἶναι καὶ ἡ διαφορὰ τῶν ἰδικῶν μας πρὸς τὸν Θεὸν ἁμαρτημάτων καὶ αὐτῶν πού ἔχουν γινεῖ πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς σκτανθρωποὺς μας. Διὰ νὰ μάθωμεν δὲ ἀκριδῶς διτι πρὸς ὠφέλειάν μας εἶπε τὴν παραβολὴν αὐτὴν ὁ Κύριος, ἀκούσε καὶ αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ. Ἐ «Τοιοῦτοτρόπως θὰ σὰς συμπεριφερῇ καὶ ὁ οὐράνιος Πατήρ σας λέγει, εἰ δὲν ἀφήσετε καθὲς ἕνας εἰς τὸν ἀδελφόν του ἐκ τῶν καρδιῶν σας τὰ παραπτώματα αὐτῶν». ⁴⁴ Μέγας εἶναι τὸ κέρδος τῆς παραβολῆς, εἰν θελήσωμεν νὰ προσέξωμεν. Διὸ τι δυνατόν ἐστι νὰ συγχωρήσωμεν ἡμεῖς τὸσον, ὅσον συγχωρεῖ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος; Καὶ ἡμεῖς μὲν, εἰν θελήσωμεν τοῦτο, συγχωροῦμεν ἁμαρτήματα πᾶν συνανθρώπων μας. Ἡμεῖς ὁμοῦ λαμβάνομεν τὴν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Κύριον. Πρόσεχε δὲ καὶ τὴν ἀκριβείαν τῶν λεγομένων. Διὸ, δὲν εἶπεν ἀπλῶς, «εἰν δὲν ἀφήσετε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἁμαρτήματα», ἀλλὰ τί, «Ἐάν εἰν ἀφήσετε καθὲς ἕνας εἰς τὸν ἀδελφόν του 267 Ἀ ἐκ τῶν καρδιῶν σας τὰ παραπτώματα αὐτῶν». Πρόσεχε πῶς θέλε αὐτὴν τὴν καρδίαν μας νὰ εὐρισκεται εἰς γαλήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ εἶναι ἡρεμὸς ὁ λογισμὸς μας καὶ νὰ εἰμεθα ἀππλλαγμένοι παντὸς πάθους καὶ νὰ δεικνύωμεν πολλὴν ἀγαθωσύνην καὶ πραότητα πρὸς τοὺς πλησίον

⁴⁴ Ματθ. 18, 35.

μας. Καὶ εἰς ἄλλο μέρος δε εἶναι δυνατό νὰ ἀκούσῃς τὸν Κύριον νὰ λέγῃ πάλιν «διότι, εἰν ἀφήσετε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ παραπτώματα αὐτῶν, θὰ ἀφήσῃ καὶ τὰ ἰδικά σας ὁ οὐράνιος Πατήρ σας». ⁴⁵ Ἄς μὴ νομισώμεν λοιπὸν, ὅτι ευεργετοῦμεν ἄλλον, εἰν πρῶτῳ μὲν τοῦτο, ἢ δε, προσφερόμεν εἰς ἐκεῖνον κάποιαν μεγάλην χάριν. Καθ' ὅσον ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀπολαμβάνομεν τὴν εὐεργεσίαν ἢ καὶ προξενούμεν ἐκ τούτου πολὺ κέρδος εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ὅπως καὶ πάλιν, εἰν δὲν πράττωμεν τοῦτο, ἐκείνους μὲν εἰς τιποτέ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀδικήσωμεν, πραιομαζόμεν δὲως εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν ἀνυπόφορον τιμωρίαν τῆς καλῶσεως. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, σκεπτόμενοι αὐτὰ, ἄς μὴ ἀγανακτῶμεν ποτε δι' αὐτοὺς πού μᾶς ἐλύπησαν, ἢ νὰ ἐχωμεν μνησικακίαν πρὸς αὐτοὺς πού κατὰ κάποιον τρόπον μας ἠδικήσαν ἢ νὰ συμπεριφερόμεθα πρὸς αὐτοὺς ἐχθρικῶς. Ἀλλὰ σκεπτόμενοι τὴν εὐεργεσίαν μᾶς προξενούν καὶ θάρρος ἐνωπιον τοῦ Κυρίου καὶ πρὸ πάντων, διτι ἡ συνδολαγὴ μὲ αὐτοὺς πού μᾶς ἐλύτησαν εἶναι ἀπαλλαγὴ ἐκ τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων, ὅτι ἂς σπουδῶμεν καὶ ἂς ἐπιγυμνωθεῖ. Λαμβάνοντες δὲ ὅτι ὅσον τὸ ἐκ τούτου κέρδος, ἂς ἐπιδεικνύωμεν μεγάλην δοθῆαι καὶ καλωσύνην πρὸς αὐτοὺς πού μᾶς ἠδικήσαν, ὡς ἂν ἀκριδῶς πρὸς πραγματικούς εὐεργέτας. Διὸ, εἰν εἰμεθα σωφρονεῖς καὶ συνετοί, εἰν θὰ δυνήθωμεν τὸσον νὰ μᾶς ἀφελῶσιν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι συμπεριφέροντα πρὸς ἡμᾶς φιλικῶς καὶ ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι μὲ καθεὶ τρόπον φροντίζουν νὰ μᾶς δοθῶν, ὅσον θὰ μᾶς δοθῇ ἢ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς συμπαράστασις καὶ βοήθεια ἢ ὅποια καθεὶ τὰ ἡμᾶς ἀξίους τῆς θείας δοθῆαι καὶ μᾶς ἐλαφρύνει ἀπὸ τὸ φορτὸν τῶν ἁμαρτημάτων μας.

8. Διὸ σκέψου, παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, πόσον εἶναι τὸ μέγεθος αὐτῆς τῆς ἀρετῆς ἀπὸ τὰ ἐπαθλα, τὰ ὅποια ὁ πεισθεῖς ὁ τῶν δλων Θεὸς εἰς αὐτοὺς πού θὰ τὴν παραματώσῃ. Διὸ, ἀπὸ εἶπε, «Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς σας, εὐλογεῖτε αὐτοὺς πού σὰς καταδιώκουν, προσεύχεσθε δι' ἐκείνους πού σὰς κακομεταχειρίζονται». ⁴⁶ Διὸ ἐπειδὴ ἦσαν μεγάλοι αἱ ἐπιταγαὶ καὶ ἡγγίζαν αὐτὴν τὴν ἑκκλῆσαν τῆς κορυφῆς, διὰ τοῦτο λέγει «Διὰ νὰ γινετε ὅμοιοι τοῦ ἀποურανίου Πατρός σας, ἐπὶ αὐτὸς ἀναπέμπε, τὸν ἥλῶν Του διὰ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀναβῶν καὶ ὁρέχε διὰ τοὺς δικαίους καὶ ἀδικούς». ⁴⁷ Εἶδες μὲ πόσον γίνετα παρόμοιος, κατὰ

⁴⁵ Ματθ. 5, 14.

⁴⁶ Ματθ. 5, 44.

⁴⁷ Ματθ. 5, 45.

τό ἀνθρώπινως δυνατόν, ἕκαστος που ὅχι μόνον δὲν ἀντι-
κρούει αὐτοὺς τοῦ τὸν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ φροντίζει νὰ
προσεύχεται ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀποστερώμεν ὅλον τοὺς
ἑαυτοὺς μας, ἔνθα δὲ ἀφορίας καὶ δικηρίας, τοιοῦτων δω-
ρεῶν καὶ βραβείων τοῦ ὑπερβαίνον τὴν δύναμιν κάθε σκέ-
ψως, ἔλλα ἂς φροντίζωμεν παντοσφύτως νὰ καταρθώ-
σωμεν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν καὶ, ἀφοῦ πείσωμεν τὸν λογισμὸν
μας, ἂς ἐκπαυδαίωμεν αὐτὸν νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν ἐπιτα-
γὴν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς καὶ ἐγὼ τωρὶ ἔκωμι αὐ-
τὴν τὴν παραινέσιν καὶ ἠχολήθημι μετὰ τὴν παραβολὴν καὶ
ὑπέβηθα τὸ μέγεθος τοῦ καταρθώματος καὶ πόσον κέρδος
λαμβάνομεν ἐκ τούτου, ὥστε κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμῶν, εἴαν ἔ-
χῃ κάποιον πού τοῦ συμπεριφέρεται ἐχθρικῶς, ἔως ὅτου ἀ-
κόμη ὑπάρχῃ καὶ ῥός, νὰ φροντίσῃ ὅπως συμφιλῶσιν αὐ-
τὸν καὶ, του. Καὶ ἂς μὴ μοῦ λέγῃ κανεὶς, ὅτι παρακάλουσα
μιαν καὶ δύο φράσεις καὶ θέν συγκοτετέθη Ἐάν κάμνωμεν
ἐλκεῖν τούτου, 168 Α ἂς μὴ παύσωμεν προηγουμένως ἔ-
ως ὅτου, ἀφοῦ τὸν κάμνωμεν μετὰ τὴν συνεχὴ προσέλευσιν
καὶ παράκλησιν, προσελκύσωμεν αὐτὸν καὶ τὸν ἀπομακρύ-
νωμεν ἀπὸ τὴν ἐχθρότητα πρὸς ἡμᾶς. Διότι, μήπως εἰς ἐ-
κείνον κάμνωμεν κάποιαν χάριν, εἰς ἡμᾶς ἐπὶ στρέφουν τὰ
εὐεργετήματα. Βὰ προσελκύσωμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ
θὰ ἀποταμιεύσωμεν ἀπὸ προηγουμένως τὴν συγχωρησιν
τῶν ἀμαρτημάτων εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας, θὰ λαβώμεν ἐκ
τούτου πολὺ θάρρος πρὸς τὸν Θεόν. Ἄν πραγματοποιή-
σωμεν αὐτὸ, θὰ δυναθώμεν καὶ νὰ προσέλθωμεν μετὰ καθαρ-
οῦν συνειδήσιν εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν καὶ φοικτὴν πρᾶξιν
καὶ νὰ εἴπωμεν μετὰ θάρρους τοὺς λόγους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
εἶναι συνδεόμενοι μετὰ τὴν προσευχὴν. Ἐγὼρίζουν οἱ με-
μνημένοι, τὸ λεγόμενον. Διὰ τοῦτο ἀνῆλθον εἰς τὴν συνειδή-
σιν ἐκάστου νὰ γνωρίζῃ Β πῶς μετὰ δυναμῆα εἴαν πραγμα-
τοποιήσωμεν τὴν ἐντολήν, νὰ εἴπωμεν μετὰ θάρρους τοὺς λό-
γους αὐτοὺς κατὰ τὸν φθερόν ἐκεῖνον καὶ ῥόν Ἐάν δὲ ἀ-
διαφορήσωμεν, πόσης κατακρίσεως ὀξέει δὲν θὰ εἴμεθα,
πράττοντες ἀντιθέτως πρὸς τοὺς λόγους, τὸ νὰ ἀποστολ-
μώμεν νὰ προσφέρωμεν ἀκούτως καὶ μοταίως τοὺς λόγους
τῆς προσευχῆς, καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ συγκοτρώνωμεν πε-
ρισσότερον πῦρ εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ προκαλῶμεν
τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Κυρίου, Χαίρω καὶ εὐχαριστοῦμαι

48. Ὁ ἱερὸς Πατὴρ ἔνωσεν τοὺς λόγους τῆς ἑννεακτῆς προσευχῆς, καὶ
ἔφασκε ἡμῖν τὰ ἀρετήματα ἡμῶν ὅς καὶ ἡμεῖς ἀνέμεν τοὺς σφαιλατέρας
ἡμῶν (Ματθ. 6, 12)

ποι οὗς βλέπω νὰ ἀκούετε μετὰ προθυμίας τὰ λεγόμενα ἀ-
ποδεκνύοντες τούτο μετὰ τὰ χειροκροτήματα, διὰ φροντίζε-
τε νὰ ἐτοιμάζεσθε καὶ νὰ ἐφαρμόζετε τὴν δεσποτικὴν αὐ-
τὴν συμβουλὴν. Διὸ τοῦτο εἶναι τὸ ἱατρικὸν τῶν ψυχῶν
μας, C τοῦτο εἶναι τὸ φάρμακον τῶν τραυμάτων μας, αὐ-
τὴ ἡ ἀρίστη ὁδὸς τῆς ἀδραστηριότητος μας πρὸς τὸν Θεόν,
αὐτὴ ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς φιλοθεοῦ ψυχῆς μας, τὸ νὰ
καταδεχώμεθα ὅλα ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸν νόμον τοῦ Κυ-
ρίου καὶ νὰ μὴ παρασυρωμεθα ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν σκέ-
ψων, ἀλλὰ νὰ γινώμεθα ἀντικεινὰ ἀπὸ τὰ πάθη, ἀκεπτό-
μενοι τὰς καθημερινὰς πρὸς ἡμᾶς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ
ἐν βεβαιότητι θελήσωμεν νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ προστάγματα
Του, ὅσον καὶ ἐν προσπαθίᾳ, διὰ καὶ ἐν πρᾶ-
ξι, ἐν θὰ δυναθώμεν νὰ πληρώσωμεν οὕτως τὸ
ἐλάχιστον μέρος καὶ αὐτῶν τοῦ ἡθιῆς ἔχει παραχω-
ρήσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ αὐτῶν πρὸς γινόντα καθημερινῶς
καὶ αὐτῶν τοῦ ἔχει ἀποταμιεύσει πρὸς χάριν μας εἰς τὴν
μέλλουσαν ζωὴν. D Κάθε ἕνας λοιπὸν, ὅταν ἐξέλθῃ ἀπὸ ἐ-
δῶ τοῦτο ἂς ἔχῃ ὡς κυρίου ἔργον καὶ ἂς σπεύδῃ, ὥσθ
νὰ ἐπράξῃ περὶ μεγίστου θησαυροῦ καὶ ἂς μὴ τὸν κάμῃ
νὰ ἀναβάλλῃ κατὰ πού τυχόν θὰ ἐπαρουσιάσῃ. Καὶ ἐν εἴ-
να ἀνάγκῃ νὰ κοπιᾶσωμεν καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν τὸν ἐχ-
θρόν καὶ νὰ δοδισώμεν μακρὰν ὁδὸν διὰ τὸν εὐρίσκωμεν
καὶ ἐν ὑπάρχοντι μικρὰν δυσκολίαν, ἂς ἀραιώσωμεν ὅλα
αὐτὰ τὰ ἐμπόδια. Μία ἂς εἶναι ἡ ἰδική μας φροντίς, πῶς
θὰ δυναθώμεν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἐντολήν τοῦ Κυ-
ρίου καὶ νὰ ἀποκαμίσωμεν τοιοῦτοτρόπως τὸν μισθὸν τῆς
ὑπακοῆς. Μήπως διεδικίως δὲν γνωρίζω, ὅτι φαίνεται βαρὺ
καὶ δυσάρεστον τὸ νὰ ἀπελθώμεν πρὸς αὐτόν, ὁ ὁποῖος
μᾶς ἔχθρεῖται καὶ μᾶς πάλωσεν καὶ νὰ στοθώμεν καὶ νὰ
συζητήσωμεν Ἄλλ' ἐάν ἐννοήσῃς τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν
ἀξίαν τῆς ἐντολῆς καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀμοιβῆς καὶ διὰ
εἰς ἐκείνον, ἀλλ' εἰς σὲ ἐπὶ στρέφουν αἱ ἐνεργείαι, ὅλα θὰ
σεῦ φανοῦν ἐλαφρὰ καὶ εὐκόλοκατόρθωτα. Αὐτὰ λοιπὸν ἀ-
νοκαλοῦντες εἰς τὴν σκέψιν μας ἂς κοιτανικώμεν τὴν συ-
νήθειαν καὶ ἂς γινώμεθα τηρηταὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ
μετὰ ἀναθὴν δ' ἀβέβαιον, διὰ νὰ ἀξιώθωμεν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ
ἀμοιβῶν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τῆς ἀγαθό-
τητος. Αὐτὰ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως
εἰς τὸ Ἄγιον Πνεῦμα ἀνέκουν ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία, ἡ τιμὴ
ἡώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο

ΟΜΙΛΙΑ Ε ΚΟΣΤΗ ΘΓΔΘΗ

169 Α. «ΚΑΙ ΕΠΕΣ Ο ΘΕΟΣ ΜΕ ΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΟΙΣ ΤΟΥ
ΚΟΥ ΗΕΑΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥ ΝΑ ΡΤΕ ΣΗΜΕΡΟΝ ΣΥΝΑΓΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΝ ΜΑΖΙ
ΣΑΣ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΣΑΣ ΕΓΩ ΕΓΩ ΣΑΣ Α ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΙ
ΜΕ ΚΑΘΕ ΣΑΝΤΑΝΑ ΥΠΑΡΕ Ν ΠΟΥ ΠΑΡΑΜΕ ΜΑΖΙ ΣΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟ
ΤΑ ΠΗΝΑ ΚΑΙ ΑΙΟ ΤΑ ΚΥΝΗ ΚΑΙ ΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΘΗΡΑ ΤΗΣ
ΓΗΣ Γεν 4 8 11

Ι. "Αν και ώμλησασεν χθές περί τῆς ἀλλογίας, τῆς ὁ
ποιᾶς ἤσκωθε παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ Νῶε μετὰ τὴν ἔξοδον ἀπο
τῆν κιβωτῶν, ἀφοῦ ἔκτισε θυσιαστήριον καὶ προσέφερε εὐ
χαριστήριους θυσίας Β καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην
τοῦ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ προσχωρήσωμεν περὶ τέρῳ καὶ νὰ
διαπραγματευθῶμεν ὁλοκληρῶν το ἀνὰ γινώσκαι καὶ νὰ δε
ξώμεν τὴν ἐπικεκται καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ φιλονθρώπου
Θεοῦ, τὴν ὅποιαν ἐπέθεξε πρὸς τὸν δικαίον Διότη, ἐπειδὴ
ὁ λόγος μας προσεξετάθη πολὺν, τὸν καταστήσαντα ἀντα
μοῖν ὡστε νὰ μὴ καλύψωμεν τὴν μνήμην σας ἀπὸ τὸ πλῆ
θος τῶν λεχθέντων οὔτε νὰ ἀπαλλάσωμεν τὴν ἀφέλειαν τῶν
ἤδη λεχθέντων ἀπὸ τὰ μετὰ ταῦτα λεγόμενα. Ὁ σκοπὸς
μας δεδωκεν δὲν εἶναι αὐτός, τὸ νὰ λέγωμεν πολλὰ, ἀλλὰ
θέλωμεν νὰ λέγωμεν τόσα μόνον ὅσα εἶναι δυνατόν καὶ ἵ
στὶς νὰ συγκρατήσετε εἰς τὴν μνήμην σας καὶ νὰ ἀνυχωρή
σετε ἀπὸ ἐδῶ μὲ τὸ κέρδος τῆς ἀκοῆς. Διότι, εἰς τὸν πρό
κειτον καὶ ἡμεῖς νὰ λέγωμεν περισσότερα τοῦ πρέποντος
κα, σὶς οὐδὲν ἐκ τῶν λεγόμενων νὰ ἀποκομίζετε τί τὸ ὁ
φίλος, γνωρίζοντες λοιπόν, ὅτι διὰ τὴν ἀφάει ἂν σας ἀ
νελάσωμεν τὸν κόπον αὐτὸν τῆς διδασκαλίας, μαζομεν δ
τ, θὰ λαβώμεν καὶ πολλὰν ἱκανοποιητικὴν ἀμοιβήν, εἰς τὴν
δωμεν τὴν προκοπὴν σας, νὰ κατέχετε μὲ ἀκριθεὶς τὰ λ
γόμενα καὶ νὰ ἔχετε ἐναποθέσει αὐτὰ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς
θανοίας σας καὶ συνεγὼς νὰ τὰ ἀνυκαλεῖτε καὶ νὰ ἐπινοῶ
λαμβάνετε Διότι, ἡ ἐνθύμησις τῶν ἤδη λεχθέντων θα σὰς
προσθέσῃ νὰ ἀποδέσθε εὐκολώτερον καὶ αὐτὰ τοῦ προ
κετα, νὰ λεχθῶν, καὶ Δ τοιαυτοτρόπως μὲ τὴν πάροδον
τοῦ χρόνου θὰ γίνετε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους διδάσκαλοι Δι

1. Ὁ ἡρττασιν, πρέπει νὰ γίνωνται ὁ δάσκαλος καὶ ἐκ αὐτοῦ
ἀκούς Μετὰ τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ὅτι, ἱερὰ ἀκούει.

ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ὅλη ἀνθρωπία καὶ ἡ φροντίς μας, ὡστε νὰ
γίνετε ὅλοι σας τέλειοι καὶ ὁλοκληρωμένοι καὶ τότε νὰ
μὴ σὰς διαφεύγῃ ἀπὸ τὰ εὐρασκόμενα εἰς τὰς θείας Γρα
φάς. Καθ' ὅσον ἡ γνώσις αὐτῶν, εἰς ὅλωμεν νὰ εἰμεθα δι
αυγεῖς καὶ ἀγρυπνοὶ, τὰ μέγιστα θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀρί
στην ζωὴν μας καὶ θὰ μὲς καταστήσῃ προθυμοτέρους εἰς
τοὺς κόπους (πρὸς ἀπάκτησιν) τῆς ἀρετῆς. Διότι, ὅταν
μάθωμεν ὅτι καθεὶ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δικαίους, οἱ ὅποιοι ἀπέ
κτησαν πολλὴν παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοῦ ἐπὶ ἔλθεν ὁ
λήν τὴν ζωὴν μὲ περισπούς καὶ βλῆεις καὶ ἐπέδειξε πολ
λὴν ὑπομονὴν καὶ εὐχαριστοῦν, τοιοῦτοτρόπως ἤλωπῃ τῶν
ἀμοιβῶν πῶς δὲν θὰ φροντισώμεν καὶ ἡμεῖς Ε νὰ ἀκαλο
θήσωμεν τὴν ἰδίαν μὲ αὐτοὺς ὁδόν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ
τῶν ἰδίων μὲ αὐτοὺς ἀμοιβῶν Δι αὐτὸ παρακαλῶ, νὰ
προσθεῖτε καθημερινῶς εἰς τὰς ἀρετὰς σας κάποιαν κα
λὴν πράξιν καὶ νὰ αὐξάνετε τὴν κατὰ Θεὸν οἰκονομίαν σας.
Καὶ αὐτὰ μὲν πού ἤδη ἔχετε κατορθώσει νὰ τὰ ἀπαιρῆτε μὲ
ἀσφάλειαν καὶ πολλὴν προφύλαξιν, νὰ προσθέτετε δὲ τὰ ὁ
πολεπόμενα, ὅτι νὰ φθάσετε τοιαυτοτρόπως εἰς αὐτὴν τὴν
κορυφὴν τῆς ἀρετῆς πρὸς ἰδικόν μας καύχημα, πρὸς οἰ
κοδομίαν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς δόξαν Χρ.
στοῦ. Καθ' ὅσον, ὅταν βλέπω 270 Α τὴν ἀνικανοποίητον
ἐπιθυμίαν σας διὰ τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν, δὲν παύω
καθημερινῶς νὰ σας παραθέτω τὸ συμπόσιον ἀπὸ τὰς θει
αῖς Γραφάς, ἂν καὶ γνωρίζω τὴν πολλὴν μου πτωχείαν Ἐ
κεῖνα δὲ ἀκριθῶς, τὰ ὅποια ἀπὸ φιλανθρωπίας ἢ θέλα χά
ρις μοῦ χορηγῇ πρὸς ἀφέλειαν σας, αὐτὰ προσφέρω εἰς
τὰς ἀκοὰς σας Ἐμπρὸς λοιπόν, θς δεξώμεν καὶ σήμερον
εἰς τὴν ἀγάπην σας τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ
Θεοῦ, τὴν ὅποιαν ἐπεδεικνύει πρὸς τὸν βιωτῶν ἀφοῦ
παραθέσωμεν ἐνώπιόν σας αὐτὰ που ἐλέγχσαν ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ πρὸς τὸν Νῶε. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Νῶε καὶ
τοὺς υἱοὺς τοῦ τοῦ ἦσαν μαζί του». Β Ἀφοῦ πύλοντας
αὐτὸν καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ εἶπε «Αὐξάνετε καὶ πληθύνε
σθε» καὶ τοὺς ἐνεχείρισεν τὴν ἔξουσίαν ἐπ' ὅλων τῶν ἀλό
γων ζώων καὶ τοὺς ἔβωσεν τὸ δικαίωμα νὰ τρωγῶν τὰ πάντα
ὅπως τὰ χοῖρα καὶ τοὺς παρήγγειλε νὰ μὴ τρωγῶν
κατὰς μὲ αἷμα φροντίζων ἀκόμη περισσότερον καὶ διὰ τὸν
δικαίον καὶ διὰ τοὺς ἀπεργόνους του καὶ παρόντων πάντες
τὰς εὐεργεσίας πρὸς τὸν ἀνθρώπον, προσθέτετε πάλιν με
γαλύτερας εὐεργεσίας καὶ λέγει «Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν

Νῦν καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ ποῦ ἦσαν μαζί του νὰ ἐγὼ ἀνέι-
ραν συνάπτω συμφωνίαν μαζί σας καὶ με τοὺς ἀπογόνους
σας ποὺ θὰ σᾶς δεδεχθῶν, καὶ με κάθε ζωντανὴν ὑπαρ-
ξιν ποὺ ὑπάρχει μαζί σας ὡς καὶ ἀπὸ τὰ πτηνὰ καὶ ἀπὸ τὰ
κτῆνη, καὶ με ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς, ὅσα μαζί με σᾶς ἐξῆλ-
θον ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Καὶ θὰ καταστήσω ἀπαρσάλευτον
τὴν συμφωνίαν μου μαζί σας καὶ δὲν θὰ καταστραφῇ πλέον
κάθε ζωντανὴ ὑπαρξὶς ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ
δὲν θὰ γίνῃ πλέον κατακλυσμὸς διὰ νὰ καταστρέψῃ ὅλην
τὴν γῆν.² Ἦτο φυσικὸν νὰ εὐρισκετοὶ ἀκόμη ὁ δικαίος εἰς
ἀγωνίαν καὶ νὰ ἔχη καταβληθῇ ἡ δίκαια του ἀπὸ τὸν φό-
βον. Ἐπρόκειτο δέ, ἐάν συνέβαινε ποτε νὰ γίνῃ κάποια μι-
κρά δυνατὴ θροχὴ, νὰ παρᾶσσετα καὶ νὰ παραλύῃ, ὥσθ
νὰ κατελάμβανε πλέον τὴν οἰκουμένην αὐτὴ ἡ ταραχὴ τοῦ
κατακλυσμοῦ. Ὁ καλὸς ὁμοῦς Δ' Θεὸς παρέχει τὸ θάρρος
καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του, γνωρί-
ζων ὅτι καὶ ἡ τυχαία λυπητὴ ἡδύνατα νὰ τὸν ἀναστατώσῃ.
Καθ' ὅσον ἡ τέτρα τῶν προηγουμένων ἦτο δυνατόν νὰ τοῦ
προξενήσῃ πολλὴν δειλίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦτο φυσικὸν ὁ
μικαίριος αὐτὸς ἀπὸ τὴν τυχοῦσαν δυνατὴν θροχὴν νὰ ἀ-
πορῇ καὶ νὰ τρέμῃ, δ' αὐτὸ ὁ καλὸς Θεός, διὰ νὰ τὸν κά-
μῃ νὰ ἔχη θάρρος καὶ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φόβον καὶ
τοῦ προσφέρῃ πολλὴν ἀνεσιν καὶ χαρὰν, τοῦ ὑπόσχεταί
ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρῃ το αὐτὴν τιμωρίαν.

2 Ὑπεσχέθη θεοδικῶς αὐτὸ ἥδη καὶ πρὸ τῆς εὐλογίας,
ὅταν ἔλεγε, ὅπως ἠκούσατε, ὅτι «δὲν θὰ καταρσθῶ πλέον
ἐν τῇ γῇ»· Ἄν καὶ αὐξάνετα ἡ κακία τῶν ἀνθρώπων,
ἀλλ' ὅμως ἐγὼ δὲν θὰ τιμωρίσω πλέον τὸ ἀνθρώπου γέ-
νος με τοιαύτην τιμωρίαν. Δεκαὶ ὡς λοιπὸν τὴν ἔπειρον φι-
λανθρωπίαν Του ὑπόσχεταί καὶ πάλιν αὐτό, διὰ νὰ ἔχη ὁ
δίκαιος θάρρος καὶ νὰ μὴ συλλογίζεται καὶ λέγῃ· Ἐνῷ
προηγουμένως παρεχώρησε τὴν εὐλογίαν εἰς τὸ γένος μας
καὶ τὸ ἠδύησε τόσο πολύ, ἐπέφερε αὐτὴν τὴν πανωλεθρί-
αν. Ἀφ' αὐτοῦ λοιπὸν κάθε ἀμφιβολία ἀπὸ τὰς σκέψεις του
καὶ τὸν πληροσοφεῖ, ὅτι δὲν θὰ συμβῇ πλέον αὐτό. Ὅπως
ἐπιλοβή, λέγει, προσέκλησα τὸν κατακλυσμὸν ἀπὸ φιλαν-
θρωπίαν, δ' ἂν ἀνακάμω τὴν κακίαν καὶ νὰ μὴ προχωρή-
σῃ. 271 Ἀ οἱ ἀνθρώποι περσιτέρω, τοιοῦτοτρόπως καὶ τι-
μωρ ὑπόσχεμα ἀπὸ φιλανθρωπίαν, ὅτι δὲν θὰ κάμω πλέον
αὐτό, ὥστε ζῶντες ἔξω ἀπὸ κάθε λύτην, τοιοῦτοτρόπως

2 Γεν 9, 8-11
4 Γεν 9, 91

διελθῆτε τὴν παροῦσαν ζωὴν. Δ' αὐτὸ λέγει «ἀ, συνάπτω
τὴν συμφωνίαν μου» δηλαδὴ κάμνω συνθήκας. Ὅπως ἀ-
κριδιῶς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων, ὅταν κανεὶς ὑπό-
σχεταί κάτ', συνάπτει, συμφωνεῖ καὶ παρέχει πολλὴν δε-
δακτότητα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ καλὸς Θεὸς λέγει «νὰ συ-
νάπτω τὴν διαθήκην μου». Καὶ καλῶς εἶπεν, «συνάπτω»,
ἀντὶ νὰ εἴπῃ, νὰ ἐγὼ ἐπανορθώσω τὴν πανωλεθρίαν ποῦ ἐ-
γένετο ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτημάτων καὶ συνάπτω συμφωνίαν
μαζί σας καὶ με τοὺς Β' ἀπογόνους σας, ποῦ θὰ σᾶς δε-
δεχθῶν. Βλέπε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν σταμα-
τῶ τὰς συμφωνίας, λέγει, μέχρις ὅτων ἀλλὰ τὰς καθ' ὅ-
τι ἀσφαλεῖς καὶ βεβαιαῖς καὶ διὰ τοὺς ἀπογόνους σας. Ἐπε-
τα διὰ νὰ διεξῇ τὴ γεννα ὁδωρίαν Του λέγει, «Κα, με πᾶ-
σαν ζωντανὴν ὑπαρξιν ποῦ ὑπάρχει μαζί σας καὶ ἀπὸ τὰ
πτηνὰ καὶ ἀπὸ τὰ κτῆνη καὶ με ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς, ὅ-
σα μαζί με σᾶς ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κιβωτὸν. Καὶ θὰ καταστή-
σω ἀπαρσάλευτον τὴν συμφωνίαν μου μαζί σας καὶ δὲν
θὰ καταστραφῇ πλέον κάθε ζωντανὴ ὑπαρξὶς ἀπὸ τὸ ὕδωρ
τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ δὲν θὰ γίνῃ πλέον κατακλυσμὸς διὰ
νὰ καταστρέψῃ ὅλην τὴν γῆν». Ὁ Εἶδες τὴν ἔκτασιν τῶν
συμφωνιών, Εἶδες τὴν ἀπερίγραπτον μεγαλοδορίαν τῶν ὑ-
ποσχέσεων. Πρόσεχε πῶς ἐπέκτεται πάλιν τὴν φιλανθρω-
πίαν Του καὶ μέχρι τῶν ἀλόγων ζώων καὶ τῶν θηρίων, καὶ
εὐλόγως Διότι, δεῖν ἀκριδιῶς ποῦ εἶπον πολλὰς, τοῦ-
το λέγω καὶ τώρα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ αὐτὰ ἐξημιουργή-
θησαν διὰ τὸν ἀνθρώπον, δ' αὐτὸ συμμετέχουν καὶ αὐτὰ
τώρα τῆς πρὸς τὸν ἀνθρώπου γινόμενης εὐεργεσίας. Καὶ
φαίνεται, μὲν ὅτι ἔγινε κοινὴ ἡ συμφωνία καὶ πρὸς τοὺς ἀν-
θρώπους καὶ πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα, δὲν συμβαίνει ὅμως αὐ-
τό. Καθ' ὅσον καὶ τοῦτο γίνεται πρὸς παρηγορίαν του, διὰ
νὰ γνωρίζῃ πόσος ἀπολαύει τιμῆς, μετὰ τὸ νὰ μὴ σταματῇ
ἡ εὐεργεσία μέχρις αὐτοῦ μόνον, Δ' ἀλλὰ χάρις εἰς αὐτὸν
νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα τῆς γενναιοδορίας τοῦ
Θεοῦ. «Καὶ δὲν θὰ καταστραφῇ πλέον λέγει, κάθε ζωντα-
νὴ ὑπαρξὶς ἀπὸ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ δὲν θὰ γί-
νῃ πλέον κατακλυσμὸς δ' ἂν καταστρέψῃ ὅλην τὴν γῆν». Εἶδες πῶς ὑπόσχεταί καὶ μίαν καὶ δυο καὶ πολλὰς φορές,
ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρῃ τοιαύτην πανωλεθρίαν, διὰ νὰ ἀ-
φαρμόσῃ τὴν ταραχὴν τῶν λογισμῶν τοῦ δικαίου καὶ τὸν
προεισάσῃ νὰ ἔχη θάρρος περὶ τῶν μελλόντων. Ἐπε-
τα μὴ ἀποδύεσθαι πρὸς τὴν ἴδιαν Αὐτοῦ φύσιν, ἀλλὰ πρὸς
τὴν ἰσχύιν μας ἀσθένειαν δὲν ἀρκεῖται. Εἰς τὴν δ' αὖ τῶν ἀν-

γων υπόσχεσιν και ἐπιδεικνυται τὴν πρὸς ἡμᾶς συγκατά-
 εασιν, μᾶς παρέχει καὶ ἀποδείξει νὰ πού δύναται, με τὸ νὰ
 παρεμένη αἰωνίως, νὰ μᾶς ἀπαλλάσῃ ἀπὸ τὸν φόβον αὐ-
 τόν, ὥστε και ἂν πᾶσι πολλὴ δύναμις δροχὴ καὶ ἂν γίνῃ
 σφοδρότερος ὁ χεῖμων ἢ ἔαν ἡ πλὴμύρῃ τῶν ὑδάτων αὐ-
 ξήθῃ υπερβολικῶς, οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν νὰ φο-
 βούμεθα ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν θάρρος ἀποβλέποντες εἰς τὴν βο-
 θέαν ἀπὸδεξιῶν. «Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος ὁ Θεὸς εἰς τὸν Νῶε
 αὕτη εἶνα ἡ ἀπόδειξις τῆς συμφωνίας μας πρὸς συνάπτετα
 μεταξὺ μας» Πρόσεχε με πόσῃ τιμῇ περιβάλλει τὸν δ
 κοῖτον, Ὡραὶν βηλασθὴ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον ὁμολῶν
 τοιοῦτοτρόπως καὶ με αὐτὸν κάμει τὰς συμφωνίας καὶ λέ-
 γει. ²⁷² Ἄ «Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόδεξις τῆς συμφωνίας μας πρὸς
 συνάπτετα μεταξὺ μας καὶ μεταξὺ κάθε ζωῆς ὑπάρξεως
 ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ σας διὰ πάντοτε» ²⁷³ Εἶδες δὲ ἡ ἀπό-
 δεξις τοῦ πρόκειται νὰ δοθῇ πρὸς κάθε ζωσαν ὑπαρξίν, ἡ
 σῶσις, διὰ πάντοτε. Ὁχ μόνον θύει, τὴν ἀπόδεξις καὶ εἰς
 ὅλα τὰ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ εἶνα συνεχὴς καὶ αἰώνιος με-
 τὴν ὑπαρξίν τοῦ κόσμου. Πᾶσι εἶνα λοιπὸν ἡ ἀπόδειξις,
 «Τοποθετῶ τὸ οὐρανὸν τὸς» εἰς τὰ νέφη καὶ θὰ εἶνα εἰς
 σημείον καὶ εἰς ὑπόμνησιν τῆς συμφωνίας πρὸς συνάπτετα,
 μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ὅλων τῶν ζωντῶν ἐπὶ τῆς γῆς». Νὰ δὲ
 μετὰ τῆς δὲ τῶν λόγων ὑποσχέσεως δίδω καὶ αὐτὸ τὸ ση-
 μείον ἐννοῶ τὸ οὐρανὸν τὸς, τὸ ὁποῖον μερικοὶ λαοὶ
 ζοῦντα ὅτι δημιουργεῖται. Ὡταν ὁ ἄλλος ἐκπέμψῃ τὰς ἀκτῖ-
 νας τοῦ πρὸς τὰ νέφη. ²⁷⁴ Ἐάν ὁ λόγος μου, λέγει, δὲν ἄρ-
 κεῖ, νὰ, σας εἶδω καὶ ἀπὸδεξιῶν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιφέρω
 τοιαύτην τιμωρίαν. Βλέποντες λοιπὸν τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀ-
 παλλάσσεσθε ἀπὸ τὸν φόβον. «Καὶ θὰ συμβῇ ὅταν συνα-
 θροῖζω τὰ νέφη, λέγει εἰς τὴν γῆν, θὰ φανῇ τὸ οὐρανὸν
 τὸς εἰς τὰ νέφη καὶ θὰ ἐνθυμῶν τὴν διαθήκην μου ἡ ὁ-
 ποία ὑπάρχει μεταξὺ μας καὶ μεταξὺ κάθε ἄλλης ψυχῆς
 τοῦ ὑπάρχει εἰς κάθε ζωὸν ὁργανισμὸν ἐπὶ τῆς γῆς». Τί
 λήγεις, μακάριε προφηταί, θὰ ἐνθυμῶν λέγει τὴν δόξην

5. Γεν 9 12

6. Ἐπειδὴ ἀλλοιὲς μὲν το σφῆν οὐκ ἔχοντες νὰ πρὸς καὶ κατασκευ-
 σιὰς καὶ τὰς ἐκείνους τὰς ἐκείνους, ὅτι οὐκ ἔχοντες καὶ ἄλλους, ὅτι εἰ
 νὰ σὺ γάρ σου εἶναι ἀλλοιὲς ὑποσχεσὶν τοῦ Θεοῦ, ὅτι οὐκ ἔχοντες.

7. Γεν 9, 13.

8. Πρόκειται τὸ ὁράντων τῶν δημιουργημάτων καὶ τῆς ἀναστάσεως, τὸν
 λαὸν καὶ τὸν ἀνθρώπου καὶ προστάττοντες ἐπὶ τὸν ἀνθρώπου ἀναστήναι εἰς τὴν
 γῆν. Ἐπειδὴ οὐκ ἔχοντες τὸν Θεὸν ὁ ἄλλος καὶ ὁ ἄλλος καὶ ὁ ἄλλος.

9. Γεν 9 11 12.

κην μου δηλαδὴ τὴν συμφωνίαν μου, τὴν διαβεβαίωσιν,
 τὴν ὑπόσχεσιν μου. Ὁχ, ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκην ὁ Θεὸς ὑπο-
 μνήσεως, ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχωμεν θάρρος, ἀποβλέποντες πρὸς
 αὐτὸν τὸ δοθὲν σημεῖον C καὶ μὴ σκεπτικώμεθα ἡμεῖς τιπο-
 τε φοβερὸν, ἐνθυμούμενοι, ἀμείνως τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ
 Θεοῦ ὅτι οὐδὲν τοιαῦτον θὰ ὑποστώμεν.

3. Εἶδες τὴν συγκαταθετὴν καὶ τὸν Θεὸν, πόσον
 φροντίζει, δὲ τὸ γένος μας, πόσον μεγάλην φιλοφροσύνην
 ἐπέδειξε. Ὁχ, ἐπειδὴ εἶδε τὴν διόρθωσιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλ-
 λὰ διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ με ὅλα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀγαπότη-
 τος Του, «Καὶ δὲν θὰ πᾶσι ποτε πλεον ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς
 διὰ κατακλυσμὸν αὐτῆς, ὥστε νὰ ἐξαλειφῇ κάθε ζωντανὴν
 ὑπαρξίν» ¹⁰ Τοιαύτη δροχὴ δὲν θὰ γίνῃ ποτε. Ἐπειδὴ γνω-
 ρίζεις, ὅτι αὐτὰ κατ' ἐξοχὴν φανερὰ ὁ ἀνθρώπος πρόσσεχε
 πᾶς ἀνακατασκευάσει συνεχῶς τὴν ὑπόσχεσιν, λέγων πε-
 ριτοῦ καὶ ἂν ἴδῃτε πολλὴν τὴν ἐκείνους τῶν καταρρακτω-
 δῶν δροχῶν, οὔτε τότε νὰ ὑποθέσετε ὅτι θὰ συμβῇ κάτι
 φοβερὸν. «Δὲν εἶ εἶνα τὸ ὕδωρ διὰ κατακλυσμὸν τῆς γῆς,
 ὥστε νὰ ἐξαλειφῇ κάθε ζωντανὴν ὑπαρξίν». Τοιαύτη δροχὴ
 δὲν θὰ γίνῃ ποτε, δὲν θὰ δοκιμασθῇ πλεον ἡ ἀνθρωπότης
 με τοιαύτην ὀργὴν. «Καὶ θὰ ὑπάρχῃ, λέγει, τὸ οὐρανὸν
 τὸς μου εἰς τὰ νέφη καὶ θὰ τὸ βλέπω δὲ νὰ ἐνθυμῶμαι
 τὴν αἰώνιον συμφωνίαν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ μεταξὺ πάσης ψυχῆς
 τοῦ ὑπάρχει εἰς ζωικὸν ὄργανον σῶσις». Πρόσεχε πόσον τα-
 πενιὰς λέξεις μεταχειρίζεται, ἐπειδὴ θέλει νὰ διδῇ τὴν
 ἀνθρώπων εἰς θάρρος καὶ δεῖα ὅτι καὶ ἔχοντες τὸ βλέπω.
 λέγει, δὲ νὰ ἐνθυμῶμαι τὴν συμφωνίαν μου. Ἡ θὰ λοιπὸν
 (τοῦ οὐρανοῦ τὸς) ἀδελφεῖ τὸν Θεόν, εἰς τὴν ἐκείνους ν.
 Δὲ, πρὸς νὰ ἐνθυμῶμαι τὰς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δὲ νὰ
 ἔχωμεν θάρρος εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἴδωμεν
 τὸ σημεῖον τοῦτο, καὶ ὅτι, δὲν πρόκειται νὰ ἀφαιρεθῶν αἱ
 διαβεβαίωσις τοῦ Θεοῦ. «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, λέγει, εἰς τὸν
 Νῶε αὕτὸ εἶνα τὸ αἰώνιον σημεῖον τῆς συμφωνίας, πρὸς
 σὺναικα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ κάθε ζωικοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ συ-
 ρισκῆται εἰς τὴν γῆν» ¹² Ἐλαβε, λέγει, τὸ σημεῖον πρὸς
 ὅπως ὡς ἀπὸδεξιῶν τῆς συμφωνίας μεταξὺ ἐμοῦ καὶ κάθε
 ζωικοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ εὐρίσκειται εἰς τὴν γῆν. Μὴ ἀν-
 φιδάλλῃς λοιπὸν πλεον, οὔτε νὰ ἀναστατωθῇς τὰς σκέ-
 ψεις σου, ²⁷³ Ἄ ἀλλὰ βλέπων πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖον ἔχει

10. Γεν 9 17.

11. Γεν 9 18.

12. Γεν 9 17.

καὶ ὁ ἴδιος καλὰς ἐλπίδας καὶ ὅλοι οἱ μετὰ αὐτὸν ἀπὸ αὐτοῦ λαμβάνουν τῆς ἐκ τοῦ σημείου τούτου κατηγορίας καὶ ἡ θέα τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀπλῆς μὲ θάρρος, ὅτι δὲν θὰ καταλάβῃ πλέον τὴν οἰκουμένην τοιαυτὴ ἀνταρραγή. Καὶ ἐν ἀκούῃ αὐξάνουν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων ἐγὼ όμως θὰ ἐκπληρώσω ἐκεῖνα ποὺ ὑποσχέθην καὶ θὲν θὰ ἀσθῆναι πλέον ποιαυτὴν ἀργίαν ἐναντίον βλῶν. Εἰδότε υπερβολὴν ἀγαθότητος, Εἰδότε μέγιστον συγκρατησάμενος, Εἰδότε φύλαν θρωπίας πλεονασμόν, Εἰδότε δ' ἀδεοδαίμων γενναϊοδωρίας, Διότι, δὲν ἐπεξέτεινε τὴν εὐεργεσίαν Του μέχρι δύο καὶ τριῶν καὶ δέκα γενεῶν, Ὡς ἀλλ' ὑποσχέθη ὅτι, θὰ ἐπακτείνῃ αὐτὴν αἰωνίως ἐφ' ὅσον ὑπάρχει κόσμος, ὥστε καὶ ἀπὸ τὰ δύο νὰ σωφρονίζωμεθα, καὶ ἐξ αὐτῶν ποὺ ἐκεῖνοι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων ὑπέστησαν το αὐτὴν τιμωρίαν καὶ ἐξ αὐτῶν ποὺ ἡμεῖς διὰ τὴν ἀνεκφροσύνην φιλονεικῶντων Αὐτοῦ ἠβώθημεν τοιαύτης ὑποσχέσεως. Διότι αὐτοὺς ποὺ ἔχουν διακριτικὴν σκέψιν, ἔλκυον περισσότερο εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπιταγῶν αἱ εὐεργεσίαι παρά οἱ τιμωρίαι. Ἄς μὴ γινώμεθα λοιπὸν ἀγνωστοί Διότι, ἐάν καὶ προηγουμένως μᾶς παρέσχε τέσπιν εὐεργεσίαν πρὶν ἀκομῇ ἐπὶ δεξωμέν κατὰ καλόν, μᾶλλον, θὲ καὶ ἀφοῦ ἐπράξαμεν ἔργα ἀξία τιμωρίας, ἔδω γινώμεν εὐγνωμονεῖ καὶ εὐχαριστήσωμεν διὰ τὰ προηγουμένα C καὶ μεταβληθῶμεν κατὰ πολὺ πρὸς τὸ καλλίτερον, πόσῃ δὲ θὰ μᾶς ἀξιώσῃ πάλιν ἐκ μέρους Του δωρεάς, Διότι, ἐάν τόσον μᾶς εὐεργετήσῃ μάλονότι, εἰμῶθα ἀνάξιοι καὶ συμπεριφέρεται φιλανθρωπῶς πρὸς ἡμᾶς ποὺ εἰμῶθα ἁμαρτωλοὶ ἐάν ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ ἐπὶ βωξωμεν τὴν ἀρετὴν, πόσα θὲν θὰ ἐπὶ τυχεύωμεν, Ἀκριδῶς δι' αὐτὸ μᾶς προλαβάνει, καὶ μᾶς παρέχει πολλὰς εὐεργεσίας καὶ ὅταν ἁμαρτησωμεν πάλιν μᾶς συγχωρεῖ καὶ δὲν ἐπιφέρει αἰωνιώδως τὰς τιμωρίας, διὰ νὰ μᾶς προσελκύσῃ μετὰ, καὶ μετὰ εὐεργεσίας Του καὶ μετὰ τὴν ἀνσχίαν καὶ μακροθυμίαν Του. Πολλὰς φορές δὲ καὶ μετὰ τὴν τιμωρίαν μερικῶς B θέλει, ἀλλοὺς νὰ καθοδηγήσῃ, ὥστε ἀφοῦ σωφρονισθῶν μετὰ τὸν φόβον ἐκείνων, ἀποφύγουν τὴν πείραν τῆς τιμωρίας Εἰδὲς τὴν ἀρετὴν καὶ φιλονεικῶντων τοῦ Θεοῦ πῶς ὅλα τὰ ἀκέραια Αὐτοῦ γνωμένα, ἀποβλέπουν εἰς ἐναι καὶ μόνον σκοπὸν τὴν σωτηρίαν μας, Αὐτὰ λοιπὸν σκεπτόμενοι, ὅς μὴ εἰμῶθα ὁμνηροὶ οὔτε νὰ ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν ἀρετὴν οὔτε νὰ παραμελῶμεν τοὺς ὅπ' Αὐτοῦ θεσπισθέντας νόμους. Διότι ἐάν ἴδῃ ἡμᾶς νὰ ἐπὶ στρέφωμεν καὶ νὰ ἡσυχάζωμεν καὶ σχεδόν

νὰ κάμωμεν κάποιαν ἀρχήν, καὶ Αὐτὸς συνεισφέρει, τὰ ἴδ' ἐκὰς, μετὰ τὸ νὰ καθιστῇ πάντα εἰς ἡμᾶς ἐλεος καὶ ἐκδοχα καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀρήνῃ νὰ λάβωμεν οὔτε αἰσθησῇ E τῶν κόπων τῆς ἀρετῆς. Διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ στρέφῃ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεόν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπατηθῇ ἀπὸ τὴν θεῶν τῶν βλεπομένων, ἀλλὰ ἀφοῦ παρατρέξῃ ὅλα, φαντάζεται ἀκριβέστερον ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εὐρισκονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ὑποπίπτουν εἰς τοὺς σωματικῶς ὀφθαλμούς, καὶ δὲν ὑφίστανται, μεταβολήν, ἀλλὰ παραμένουν συνεχῶς καὶ εἶναι σταθερὰ καὶ ἀκλόνητα Διότι τὸ οὗτο εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας. Ἀποβλέπουσιν συνεχῶς πρὸς τὴν θεῶν ἐκείνων καὶ φωτίζομενα λαμπρῶς διὰ τὸ πᾶς ἐκείθεν ἔκτ' ὀφθαλμοῦ παρέχοντα ὡς ὅτε ὅταν καὶ σκάν, ὅλα 274 A τὰ πράγματα τῆς παρουσίας ζωῆς, χωρὶς νὰ ὑποστούν πλέον κομμίαν ἀπάτην καὶ μὴ ἰδυνάμενοι νὰ παρασυρθῶν εἰς παραλόγους σκέψεις καὶ ἐνεργείας. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἴδωσιν πλοῦτον, τὸν περιγελοῦν ἀμέσως, ἐπειδὴ γνωρίζουν ὅτι μεταπηδᾷ ἀπὸ τῶν ἑνῶν εἰς τὸν ἄλλον καὶ οὐδὲ ποτε παραμένει, ἀλλὰ προβεβαίει ἀναριθμήτητα κακὰ εἰς αὐτοὺς ποὺ τὸν κατέχουν καὶ, ὅς ἀναφύραμεν, ἀφοῦ τοὺς σπρωξῇ εἰς αὐτὸν τὸν κρημνὸν τῆς κακίας, τοὺς καταστρέφει. Καὶ ἐν ἴδωσιν σωματικὴν ὀραϊότητα, πάλιν δὲν μεταμελοῦντα, σκεπτόμενο τὸ πρόσκαιρον, τὸ εὐμετάβλητον, καὶ ὅτι ἀμέσως, ὅταν καταλάβῃ ἀσθενείαν, θὰ ἀμαυρώσῃ ὅλην ἐκείνην τὴν ὀραϊότητα B καὶ πρὸ τῆς ἀσθενείας, ὅταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας θὰ καταστήσῃ ἀπεχθὴ καὶ ἀκμήσαν τὴν πρὸ τούτου ὀραϊαν ὄψιν καὶ τέλος ὅταν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος θὰ καταστρέψῃ ὅλην τὴν εὐμορφίαν τοῦ σώματος. Καὶ ἐν ἴδωσιν κόπον νὰ περβάλλεται μετὰ δόξαν, εἴτε μετὰ ἐξουσίαν εἴτε νὰ ἔχη ἀνέλθε εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῶν ἀξιοματίων καὶ νὰ ἀπολαύῃ κάθε εὐημερίας, παρέχονται καὶ αὐτὸν, ὅτι δὲν κατέχε τιποτε δέδοικαι καὶ ἀμετάβλητον, ἀλλὰ πρὸς ἄλλοτερον ἀπὸ δ' ἡ, τρέχουν τὰ ρεύματα τῶν ποταμῶν παρέχονται καὶ αὐτὰ ἐκείνους τοῦ ὑπερφαρμακούντα δ' αὐτὰ Διότι, ἵ εἶναι εὐτελέστερον ἀπὸ ὅλην τὴν δόξαν τῆς παρουσίας ζωῆς, ὅταν συγκρίνεται μετὰ τὸ ἄνωγος τοῦ χρόνου. Διότι ὅλη ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου, λέγει, εἶναι ὡσανὺ τὸ θῆθος τοῦ χρόνου. 25

4 C Εἰδότε, ἀγαπητοί, πῶς βλέπουν μετὰ ἀκριβείαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως, ὅταν ἡ διάνοια εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν Θεόν; Εἰδότε πῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαπα-

τηθεὺν ἀπὸ κανένα ἐξ αὐτῶν ποὺ βλέπουν, ἀλλ' ἔχοντες τὴν ὁρὴν κρῖναι καὶ ὁκτιμῆσαι τῶν πραγμάτων, δὲν παγι- δεύονται εἰς τὸ φεῦδος, ἅλλ' ἔαν αἷς φαινεταὶ καλόν, ὡς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου, καὶ ἀποῦ προσβέσωμεν ὀλίγα, ὡς διακόψωμεν τὴν διδασκαλίαν, ὥστε νὰ ἰσχυροποιηθῇ ἡ μνήμη τῶν λεχθέντων εἰς τὴν διανοή- σας. Ἀποῦ ἐπὶ τὴν συντελήρωσιν ἡ Θεία Γραφή τὴν δι- γήσιν περὶ τοῦ θεοῦ σημείου, Ὁ θελε πάλιν νὰ μᾶς διδά- ξῃ τὰ σχετικά μὲ τὸν δίκαιον καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ, καὶ λέγει· «Οἱ υἱοὶ δὲ τοῦ Νῶε¹⁴ ποὺ ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κούβαν ἦσαν ὁ Σὴμ, ὁ Χάμ, καὶ ὁ Ἰάφεθ· Ὁ Χάμ δὲ ἦτο ὁ πατήρ τοῦ Χα- ναάν. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε ἀπὸ αὐτοὺς διε- σπάρησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν»· Ἀξίζει ἐδῶ νὰ ἐρευνήσωμεν, διατι, ἀποῦ ἀναφέρων ἡ Θεία Γραφή τοὺς τρεῖς υἱοὺς τοῦ Νῶε, Εἰ προσέθετε, «ὁ Χάμ δὲ ἦτο ὁ πατήρ τοῦ Χαναάν»· Μὴ νομᾶσθε, παρακαλῶ, ὅτι αὐτὸ ἐγγραφεὶ ἀ- σκόπως· ὅτι δὲν ὑπάρχει τιποτε ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα εἰς Θείας Γραφάς, τὸ ὅποιον δὲν ἀναφέρεται διὰ κάποιον λό- γον, ὁ ὅποιος ἔχει κάποιαν κρυμμένην ὠφέλειαν. Διατι λο- πὸν ἐπειρήσανε καὶ προσέθετε, ὅτι «ὁ Χάμ ἦτο ὁ πατήρ τοῦ Χαναάν», θέλει δι' αὐτοὺς νὰ μᾶς δηλώσῃ τὴν ὑπερβολ- κὴν ὁδυνάμω (γενετήσιον) αὐτοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἔκαμε αὐ- τὸν νὰ συσταλῇ αὐτὸ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, αὐτὴ ἡ πό- ση στενωχώρα εἰς τὴν κούβαν, ἀλλὰ ἂν καὶ ὁ μεγαλύτε- ρος ἀδελφὸς δὲν εἶχε ἀκόμη τεκνοποιήσει, αὐτὸς παρεδο- θεὶ τὴν οἰκουμένην, εἰς τὴν ὁδυνάμω (γενετήσιον), ἡσχο- λειτο περὶ τῆς συνουσίαν καὶ δὲν κατέστειλε τὴν ἀχαλ- κωτον ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ ἐφάνερων ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν διεστραμμένην τοῦ διαβόλου· Ἐπειθ' ἡ¹⁵ αὐτοῦν πράκεται μετ' ὀλίγον νὰ δεχθῇ τὴν κατάραν ὁ Χαναάν, ὁ υἱὸς τοῦ Χάμ, ἐξ αἰτίας τῆς ὁδυνάμω αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα τοῦ (Νῶε)· δὲ τοῦτο ἤδη ἐπασημαίετο προηγουμένως ἡ Θεία Γραφή, καὶ μᾶς ἐφάνερωνε καὶ τὴν ἀνωμοσίαν τοῦ παιδός, συγχρόνως δὲ καὶ τὴν ὁδυνάμω τοῦ πατρός τοῦ· Ὅποτε, ὅταν ἴδῃς κατόπιν, ὅτι ἐπέδειξε πολλὴν ἀγνωμοσύνην πρὸς τὸν πατέρα νὰ γνωρίσῃς, ὅτι ἐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἦτο τοιοῦτος, καθ' ὅσον δὲν συνειστάλῃ, αὐτὸ ἀπὸ τὴν συμφορὰν. Δὲ ὅτι ἡ τὴν λύπη ἦτο ἀρκετὴ νὰ σῶσθι καὶ ἡδονὴν, ἀποῦ τί-

14. Ἡ Ἁγία Γραφή ἐν τῇ ἀποστολῇ ζαβ', τοῦ Νῶε ἡ ὥρις ἐ- λο- κρετο 350 ἔτη· Ἐν θ' 28) ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ γενεὸς τῆς ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ διαβόλου καὶ αὐτῶν τοῦ ἀνθρώπου γένους καὶ τὴν παρολὴν ἐν, ἐξ αὐτῶν, τοῦ Σὴμ, ὡς πατρός τῆς ἀποκαλύψεως.

ποτε περισσότερον δὲν δύναται, νὰ κατασταλῇ αὐτὴν τὴν φλογα καὶ τὴν μανίαν· Β' ὅπως ἡ αὐξήσις τῆς λύπης καὶ ἡ ὑπερβολικὴ συμφορὰ· Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἐπέδειξε τὴν λύπην καὶ μανίαν διὰ τὴν παιδοποιαν,¹⁶ ἐν καιρῷ τῶσαν μεγάλων συμφορῶν, ποίαις συγγνωμῆς θὰ εἶναι ἄξιός, ἅλλο μᾶς γεννάται, πάλιν ἀπὸ ἐδῶ ἄλλα ζήτημα· ἐκεῖνο ποὺ πολὺ διακρίνεται καὶ διακρίνεται παντοῦ διακρίνεται, ὁ υἱὸς τὴν κατάραν ἀποῦ ἡμάρτησε ὁ πατήρ, ἅλλο δια νὰ μὴ μακρολογῶμεν τώρα, ὡς ἀναδύωμεν αὐτὸ πρὸς τὸ παρόν, ὥστε ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ ἀναφέρεται, δώσωμεν τότε καὶ τὴν λύσιν, τὴν ὅποιαν θὰ παράσχω εἰς ἡμᾶς, ὁ Θεὸς· Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἀναφέρει προηγουμέ- νως τιποτε δὲν εἶνα, διακρίνεται νὰ εὐρὴς γραφόμενον· Ὁ εἰς τὴν Θείαν Γραφήν χωρὶς κάποιον λόγον καὶ αἰτίαν, Ἐν τῷ ματαξὺ λο τὸν ὡς γνωρίζωμεν αὐτὸ, ὅτι δὲν ἀνέφερε ἀκό- πως καὶ τυχρῶς τὴν ὀνομασίαν τοῦ υἱοῦ ὁ Μωυσῆς μὲ τὸ νὰ εἴπῃ, «ὁ Χάμ δὲ ἦτο ὁ πατήρ τοῦ Χαναάν»· Αὐτοὶ εἶναι λέγει, οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς δ' ἐσπάρησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν· Ὅστε αὐτὸ τὸ λεχθὲν ὡς μὴ παρέλθωμεν ἀπλῶς ἀγαστητοὶ ἀλλὰ ὡς ἐνοησώμεν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦτο τὸ μέγεθος τῆς δυνάμω τοῦ θεοῦ· «Αὐ- τὸ, εἶναι, λέγει, οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε καὶ ἀπὸ αὐτοὺς δ' ἐσπάρησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν»·

Πῶς ἀπὸ τῶν τρεῶν αὐτοῦ προέκυψε τὸς τληθὺς, Πῶς ἡδυνήθησαν νὰ διατηρηθῶν· Ὁ Πῶς ἀπὸ τῶν ὀλίγων αὐτοῦ συνεκρητῆθ' ὅλος ὁ κόσμος, Πῶς διετηρήθησαν τὰ σωματὰ τῶν, Δὲν ὑπῆρχε σπρὸς ποῦ θὰ προσέφερε θερα- πείαν δὲν ὑπῆρχε κάποια ἄλλη φροντίς· Δὲν εἶχον κτίσι, βεβαίως ἀκόμη πόλεις, ἀλλὰ μετὰ τὴν τὴν τὴν ταλα πωρίαν καὶ τὴν ζωὴν εἰς τὴν κούβαν, ἐξῆλθον ὡσάν βαλσαμωμέ- νοι καὶ συμπεπιεσμένοι· Πῶς δὲν κατεστράφησαν λοιπὸν εὐρισκόμενοι, εἰς τὴν ἀνωμοσίαν καὶ ἀπαρηγορητοὺς ἐ- ρημίαν, Πῶς δὲν ἐχρῶσαν· Διότι εἶπε μοι, ὁ φθὸς καὶ ἡ ἀγωνία δὲν τοὺς συνεκλόνε τὴν διανοήσιν καὶ τοὺς συνετά- ρασσε τὸν λογισμὸν, Μὴ παραξενευθῇς, ἀγαπητέ· Διότι, ἦ- το ὁ Θεὸς ποὺ ἐπραγματοῦται τὰ πάντα· Εἰ καὶ ἦτο ὁ θε-

15. Ὁμῶν περὶ τῆς «λύσεως καὶ μανίας περὶ τὴν παιδοποιαν» τοῦ Χάμ ὁ πατὴρ Πῶς δὲν ἀναφέρεται κατὰ τὴν γενεάν· Μὴ γενεάν· Ὁ γένος ἀνομιαντῶν· ἐπὶ ἀναφύσιν καὶ πελοπολὶ· (Μίση PG 63 888)· Ὁμῶν περὶ τῆς γενεάν ἀναφύσιν τοῦ Χάμ· διότι ἐν καιρῷ τῶσαν τῆς ἀνομιαντῶν καὶ γενεάν τῆς ἀνομιαντῶν καὶ ἀνομιαντῶν, περὶ συνεισίστασιν ἀρχολογίας·

μιαρμός της φυσικῆς ποῦ ἐξηφανίζε ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ἐκείνη ἢ προσταγὴ Αὐτοῦ, ἢ ὅποια ἐλέγε «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν»,¹⁶ καὶ ἡ ὅποια συνετέλεε εἰς τὴν αὐξάνειν πᾶν Ἰσραηλῖτα. ὅταν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταπονήσαν¹⁷ εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ πληθοῦ καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πυλῶν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἀκόμη ἠδύνησαν πολὺ περισσότερον. Καὶ οὐτε ἡ ἀσπίλαγχος ἐκεῖνη καὶ ἀπάνθρωπος δαταγὴ¹⁸ τοῦ Φαραώ, ἡ ὅποια διατάσσατο νὰ ριπνῶνται τὰ ἄρρενα εἰς τὸν ποταμόν, οὔτε ἡ λοιπὴ κακοτυχία ποῦ ὑπέφεραν ἀπὸ τοὺς ἐπιστάτας, κατάρθωσε νὰ μειώσῃ τὸ πλῆθος των, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερον ἠδύναντο.¹⁹ Ἀ Διὸς ἦτο ἡ θεία βοήθεια, ἡ ὅποια ἐπραγματοποιεῖ τὰ πάντα καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων ἀκόμη περιστάσεων.

5 Ὅταν λοιπὸν διαπάσῃ ὁ Θεὸς μὴ ζητῆς νὰ ἐξετάσῃς τὰ πράγματα μετὰ ἀνθρώπων κριτήρια. Διὸτ' μετὰ τὸ νὰ εἶναι ἀνωτερός της φυσικῆς δυνάμεως, δὲν ἔχε ἀνάγκην τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐμποδίων προετοιμάζει τὰ πράγματα ὥστε νὰ αὐξάνωνται. Κατὰ τὸν ἴδιον λαὸν πόν προῖπον καὶ τώρα ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἐγγέμισε πάλιν ὅλην τὴν οἰκουμένην. «Διὸτ' ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς, λέγει, διασπάραξαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ὅλην τὴν γῆν». Εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, Εἶδες πῶς, ἂν καὶ ἦσαν πολλὰ τὰ ἐμπόδια, δὲν ὑπῆρχε τίποτε ποῦ νὰ ἀνακόπῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θαλήματος Του, Ὡς τοῦ ἴδιου εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς γινόμενον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς πίστεως. Ἄν καὶ ἦσαν διηλυθὲ τόσοι αὐτοὶ ποῦ τὴν ἠτολμῶουν, καὶ ἦσαν τόσοι αὐτοὶ ποῦ τὴν ἐμποδύλευον, καὶ βασιλεῖς καὶ τύραννοι καὶ λαοὶ ποῦ ἐξεγείροντο καὶ ἔαυον νὰ πᾶντα, ὥστε νὰ στήσουν τὸν σπυρίον τῆς πίστεως, ὅμως δ' αὐτῶν ποῦ τὴν ἐπεβούλευον, δι' αὐτῶν ποῦ ἤθελον νὰ ἐμποδίσουν (τὴν ἐξάπλωσιν της), τόσον μεγάλην ὠφέλην ἢ φλόγα τῆς εὐσεβείας, ὥστε νὰ καταλάθῃ ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν ἀκατοκήτων ἀκόμη περιοχὴν τῆς γῆς. Διὸτ' καὶ ἂν ἀπέλθῃς πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς καὶ ἂν πρὸς τοὺς Σκύθας,²⁰ καὶ ἂν πρὸς

16. Γεν. 1, 22

17. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσήφ ἔρχεται ἡ καταδυνάστευσις τῶν Ἰσραηλῶν ἐν Αἴγυπτῳ. Πυλαγγοῦντο ὑπὸ τῶν ἐκείνων ἐπιστάτων νὰ ἐκτελέσῃν σκληρὰ, ἐργασίας, παρὰ ταῦτα ἠδύνησαν ἄρα πολὺ (πρὸς Γεν. 1, 22)

18. Ξεφ. 1, 28.

19. Μάρκοι, αὗτοι Ἰσραηλῆς καταγωγῆς κατετάχον εἰς τὴν δα' αὐτοῦ ἀναμαρτυρίαν Σουίαν, χωρὶς ἐκτεταμένην εἰς τὰ δα' τῆς Βέρραης καὶ

οὐτὰ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ ἂν εἰς τὸν ἴδιον τὸν ὠκεανόν, θὰ εὗρῃς παντοῦ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Ὡς νὰ καταλαμπρύνῃ τὰς ψυχὰς ὅλων. Καὶ τὸ ἐξοδαμωσάμενον καὶ παρόδοξον εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ θαρσάρα ἔθνη ἀνεμάρτωσε ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας καὶ ἐμάθον νὰ φιλοσοφῶν καὶ μετεπήδησαν πρὸς τὴν εὐσεβείαν ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν παλαιὰν συνήθειαν. Καὶ ὅπως ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἠδύνησε τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ δημιουργὸς τῶν ὁλων τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ εἰς τὴν πίστιν προσεῦκονεν ὅλην τὴν οἰκουμένην μετὰ τοὺς ἑνδεκα, τοὺς ἁλεις, τοὺς ἀγραμμάτους, τοὺς ἰδιώτας, μετὰ αὐτοὺς ποῦ δὲν ἐτόλμων νὰ ανοίξουν τὸ στόμα. Καὶ οἱ ἀγράμματοι, αὐτοὶ καὶ οἱ ἰδιώται καὶ οἱ ἁλεις ἐφάρξαν τὰ στόματα τῶν φιλοσόφων. Ὡς καὶ ὡσάν νὰ ἦσαν περὶ τοιοῦτοτρόπως περιέτρεξαν ὅλην τὴν οἰκουμένην, διὰ νὰ σπεύρουν παντοῦ τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας καὶ νὰ ἐκρίζωσιν τὰς ἀκαθαρσίας καὶ ἐκποτισοῦν τὰς παλαιὰς συνηθείας καὶ φυτεῦσιν παντοῦ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ. Ὅστε κατάρθωσε νὰ σταθῇ εἰς αὐτοὺς ἐμπόδιον ὁ μικρὸς ἀριθμὸς των, οὔτε τὸ ὅτι ἦσαν ἰδιώται καὶ ἀγράμματοι, οὔτε ἡ αὐστηρότης τῶν διαταγῶν, οὔτε τὸ ὅτι ἦτο προκατελημμένον ὁλακλήρουν τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τὴν παλαιὰν συνήθειαν. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια ἀφήρει ἀνοίγουσα τὴν ὁδὸν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπραγματοποιεῖν τὰ πάντα μετὰ εὐκαλίαν, Ἐ δεικνύοντες μεγαλυτέραν προθυμίαν ἐκ τῶν ἐμποδίων αὐτῶν. Καθ' ὅσον δοῦναι μὲν ἐμαστιγύνοντο, ἐνεχώρουν μετὰ χαρὰν, ὅχι ἀπλῶς διὰ τὰς πληγὰς, ἀλλὰ ἐδιότι ἐκρίθησαν ὅστις νὰ κακοποιήθουν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Αὐτοῦ.²¹ Ἀλλοτε δέ, ὅταν ἐκριφθῇσαν εἰς τὴν φυλακὴν, ἐπειδὴ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου, ἐξηκολούθησαν πάλιν τὰ ἴδια καὶ ὅταν ἐρῶσαν εἰς τὸ ἱερὸν²² ἀκήρυττον ὡς ἁλεις²³ σαρκινούσας τὰ πλήθη εἰς τὴν εὐσεβείαν. Καὶ πάλιν ὅταν συνελθόντων ὅχι μόνον δὲν ἐγίνοντο ἐκ τούτου περισσότερον ὁ κληροί, ἀλλ' ἐπαδείκνυν καὶ μεγαλυτέραν παρηγορίαν, ἰσχυμένον ἐν μέσῳ τοῦ μαινομένου λαοῦ ποῦ ἔτριξε τοὺς ὀδύνας καὶ λέγοντες, «Πρέπει νὰ πειθαρχώμεν μᾶλλον εἰς τὸν Θεόν.²⁴ Ἀ παρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους». Εἶδες μεγάλην παρηγορίαν, Εἶδες, ὅτι οἱ ἰδιώται, οἱ ἁλεις παρόδοξον τὰ

21. τῆς ἁλεις.

22. Πράξ. 5, 41

23. Πράξ. 5, 19.

24. Πράξ. 5, 28

σοις μαινόμενους λαούς και ἦσαν ἔτοιμοι διὰ τοὺς φόβους καὶ τὰς σφαγὰς. Ἀλλὰ σὺ, ἀγαπητέ, ἀκούων αὐτά, μὴ ὑπαλογιζῇς τὰ γινόμενα εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν θεῖαν χάριν, ἣ ὅπου καταθεροποιεῖ, καὶ προητοίμαζε τὴν προθυμίαν αὐτῶν. Ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ μακάριος Πέτρος, ὅταν ἀποκατέστησε ὄρθριον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἦτο χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς, ἐνῷ ὅλοι, κατεπλήσσοντο καὶ τοὺς θαυμάζον, δεικνύων τὴν ἐγγνώμασιν του λέγει· «Αὐτοὶς, διὰτι ἔχετε εἰς ἡμᾶς προσηλωμένον τὸ πνεῦμα σας, ὡσάν νὰ ἔχωμεν κάνει θά τῆς ἰσχύος μας δυνάμεως ἡ εὐσεβείας αὐτῶν νὰ περιπατήν.»³² Διὰτι, λέγει, ὡς τὸν ἐξεπλάγητε καὶ εἰσθε ἐκβαμβόδι διὰ τὸ γεγονός. Διὸτ' μήπως εἴμεθα ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι, κατωρρώσασμεν τοῦτο ἢ διὰ τῆς δυνάμεως μας, τὸν ἐπισυνάγοντες εἰς τὴν ὕψιν καὶ τὸν ἐκόμενον νὰ δοθῇ, «διὰτι ἔχετε εἰς ἡμᾶς προσηλωμένον τὸ πνεῦμα σας; Τότε περισσότερον ἡμεῖς δὲν προσεφέραμεν, παρὰ τὸ ὅτι ἰδανισάμεν τὴν γλῶσσαν μας εἰς τὸν Θεόν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπετέλεσε τὸ πᾶν, εἶναι ὁ Θεὸς καὶ δημιουργὸς τῆς φύσεως. Ἐκεῖνος ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, τοὺς ὁποῖους παραδέχεσθε καὶ τιμᾶτε ὡς πατρίάρχας, ἵκεν αὐτὸν ὅτ' ὅν σεις παρεδουκάτε καὶ ἡγήθητε ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ἐνῷ ἐκεῖνος εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ τὸν ἀπολύσῃ. Ἐκεῖνος εἶναι τοῦ ἐπετέλεσε αὐτά, τὸν ὁποῖον σεις ἡγήθητε, τὸν Ἅγιον καὶ τὸν Δικαῖον, καὶ ἐζήτησατε νὰ σὰς χαρισθῇ ἄνθρωπος φονεὺς, καταδικάσατε δὲ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ἐκ τῶν νεκρῶν, τῆς ἀναστάσεως δὲ αὐτοῦ ἡμεῖς εἴμεθα μάρτυρες. Καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως εἰς τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον βλέπετε καὶ γνωρίζετε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα Αὐτοῦ. Καὶ ἡ πίστις, ἣ ὁποῖα ἐνεργεῖται δι' Αὐτοῦ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν πῦλιν ὕψιν ἐνώπιον ὅλων σας.»³³

δ. Ὑπερόχον καὶ μέγα θάρρος. Μεγάλη καὶ ἀπειρος ἡ δύναμις τῆς θεοῦ χάριτος, ἣ ὁποῖα ἐχορηγήθη εἰς αὐτούς. Ἡ παρηγορία τοῦ μακαρίου αὐτοῦ θὰ ἐγίνετο ἡ σφιγμένη ἀπάδη εἰς τῆς ἀναστάσεως. Ὡς Διὸτ' ἡ μεγαλύτερον αὐτοῦ σημεῖον θὰ ζητήσῃ νὰ λάβῃ κανεῖς, ὅταν αὐτός, ὁ ὁποῖος πρὸ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀπτοῖ νῆ τὴν ἀπειλὴν εὐτελοῦς νεανίδος,³⁴ τώρα

32. Πρὸς 3, 19.

33. Πρὸς 3, 13, 16.

34. Ἐννοῦνται ὁ ἱερεὺς Πατὴρ ἀναφέρεται εἰς τὸ κατ' ἑλληνιστὶν λεγόμενον τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πέτρον (Ματθ. 26, 70. Μάρκ. 14, 68-70. Λουκ. 22, 58. 57. Ἰωάν. 18, 17).

τοιουτοτρόπως ἐξεγείρεται, κατὰ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατον καὶ πρὸς τὸν πῦλιν, ὅν καὶ εἶναι μόνος, ὡσάν νὰ ἐξέστη, τοιουτοτρόπως νὰ ἵσταται, ἀντιμετώπος τοῦ πηλῶν καὶ νὰ φωνάζῃ βυνοπὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ ἀφῇ σου περισσότερον τὴν μανίαν των. Εἶδες, ἀγαπητέ, πῶς ἀπαδεικνύεται, καὶ τώρα αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἔλεγον εἰς τὴν ἀρχὴν, Ἐάν κανεῖς ἀλεγγὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἀνέχετα λοιπὸν πλέον νὰ βλέπῃς αὐτὰ τὰ ὅποια ὑποπτεύουν εἰς τοὺς σώματους ἀφθαλμούς. Ἀλλὰ ἀφ' ὅπου ἀποκτήσῃ ἄλλους ὀφθαλμούς, ἐννοῶ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς πίστεως, ὅ ἐκεῖνα φαντάζεται συνεχῶς καὶ πρὸς ἐκεῖνα ἔχει ἐστραμμένη τὴν προσοχὴν του, καὶ ὡσάν νὰ ἔχη εἰς τοὺς οὐρανούς τὸν πολιτευμα, ὅν καὶ δοδῇ εἰς τὴν γῆν, τὸν αὐτοτρόπως καταρθῶναι, τὰ πάντα, χωρὶς νὰ ἐμποδίζετα ἀπὸ κατ' ἄνθρωπον πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Διὸτ' ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν βλέπει πῶς τὰ λαμπρά τῆς ζωῆς, οὔτε τὰ δυσχερῆ καὶ ἀντιθέτα, ἀλλὰ παρέρχεται τὰ πάντα ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μετὰ μεγάλην ἐντασιν τρέχε αὐτὴν τὴν ὁδὸν μετὰ τὸ σῶμα,³⁵ ὁ δὲν βλέπει, κανεῖν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ συναντᾶ ὅσω καὶ ὅν μολὶς φορὰς προσκρούσῃ ἐπ' αὐτὸν, ἀλλ' ἔχων ἐστραμμένη τὴν σκέψιν του εἰς τὸν δρόμον, ἀφ' οὗ παρέλθῃ τὰ πάντα εὐκόλως, ὁ ὅστις νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν του, καὶ τὸν ἴσον λοιπὸν τρόπον καὶ αὐτός, ὁ ὁποῖος φροντίζε νὰ τρέχῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐγκαταλείπει ὅλα ἐκεῖνα τοῦ βλέπει κάτω καὶ ἀφ' ὧν ἐκκλίνει εἰς τὸν δρόμον καὶ δὲν σφαιρᾷ προηγουμένως οὔτε κυριεύεται ἀπὸ κατ' ἑξ' αὐτῶν τοῦ βλέπει, μέχρις οὔτου συνηθῇ νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν. Εἰς αὐτὸν τοῦ ἔχει, αὐτὸς τὰς ἐπιθυμίας, καὶ αὐτὰ τοῦ φροντίζοντα ὅτι εἶναι φοβερά εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, γίνονται εὐκαταφρόνητα. Καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὅτε τὸ ἔλεος ὁ φεβέται, οὔτε τὸν κρημνόν, οὔτε τοὺς δρόμους τῶν θηρίων, οὔτε τὰ βασανιστήρια, οὔτε τὰς χεῖρας τῶν θημῶν, οὔτε κατὰ ἄλλο ἀπὸ τὰ λυπηρὰ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ καὶ ὅν ἴδῃ νὰ ἔχουν στρογγυλὴν καρδίαν ἀναμμένην τοιουτοτρόπως ὁρᾷ ἐπὶ αὐτῶν, ὡσάν νὰ ἐβλεπε λιβάδια καὶ κήπους καταφύτους. Καὶ ὅν ἴδῃ ὅτι θὰ ὀπτοῖ εἰς κάποιον ἄλλο εἶδος βασανιστηρίων, δὲν παύει εἰς τὴν θέαν, οὔτε τὸ ἀποφύγει καὶ μετανοεῖ. Διὸτ' ὁ φόβος τῶν μελλόντων μετέθεσε τὴν διάνοιάν του, καὶ ὡσάν νὰ περιβάλλεται τὸ σῶμα ἀσκόπως καὶ ματαίως, τοιουτο-

τρόπος γίνεται ανώτερος των παθών και ούτε αίσθηση λαμβάνει. των σωματικών πόθων περριφρουρούμενος από την θείαν χάριν. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, δὲ νὰ ἐδυνθώμεν νὰ ὑποφέρωμεν εὐκόλως τοὺς πόθους (πρὸς ἀπάτησιν, τῆς ἀρετῆς, ἃς ἔχωμεν μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἀφ' οὗ στρέψαμεν τὴν διάνοιάν μας ἐκεῖ, ὅτ' αὐτοὶ νὸς τῶν πραγμάτων τῆς παρουσίας ζωῆς ἃς μὴ ἀνατρεπώμεθα εἰς τὸν ὁρόμον πρὸς τὸ ἐκεῖ, ἀλλὰ ἃς ὑποφέρωμεν με ἡρεμίαν ὅλα τὰ ὀδυνηρὰ τοῦ θίου ἀσκητούμενου τὴν συνεχή ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Καὶ οὐτε νὰ μᾶς λατῇ ἡ ταπεινὴ θέσις εἰς τὴν κοινωνίαν, οὐτε νὰ μᾶς συνθλίβῃ ἡ πτωχεία, οὐτε ἡ σωματικὴ ἀσθένεια νὰ χαλαρώσῃ τὴν ψυχὴν μας διάθεσιν, οὐτε νὰ μᾶς καθίστῃ ἡ ἐκ μέρους τῶν πολλῶν καταφρόνισις καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς περισσότερον ἀδιαφόρους εἰς τὴν ἐπιδιώξιν τῆς ἀρετῆς. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ ἀποτινάσσωμεν ὡς κόνιν καὶ ἀποκρίσωμεν γενναίως καὶ ὑψηλὸν φρόνημα, Ὁ τοιοῦτοτρόπως δὲ ὅλα ἃς ἐπιβέβωμεν πολλὴν ἀνδρείαν. Καὶ ὅπως γὰρ παρῆκαλεσά τὴν ἀγάπην σας ἃς προσποθήσασιν προθύμως νὰ συμπύλινθωμεν με τοὺς ἐχθρούς μας καὶ ἃς ἐξαφανίσωμεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας ὅλα τὰ ὑπόλοιπα πάθη. Καὶ ἂν μᾶς ἐνοχλῇ ἡ φάσμαρσις ἐπιθυμίας, ἃς τὴν ἀπομακρυνώμεν. Καὶ ἂν ὁ θυμὸς μας κεντρίσῃ πρὸς ὀργήν, ἃς καταστέλλωμεν τὴν ἐξαψὺ τῆς διὰ τῆς μελωδίας τῶν πνευματικῶν παραινέσεων. τοιζόντες τὴν καταστροφικότητα τοῦ πᾶθους αὐτοῦ «Δι' ὅτ' ἀνθρώπος, λέγει, ἐπ' ἀρετῆς εἰς τὸν θυμὸν δὲν εἶνα στυμνοπρεπής»²⁵ Καὶ πάλιν «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀργίζεται ἐνομιλῶν τοῦ ἀδελφοῦ του χωρὶς αἵτιαν, εἶνα ἑνοχὸς εἰς τὴν κρίσιν»²⁶ Καὶ ἂν ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων ταρασσῇ τὴν σκέψιν, ἔδ' ἀφροντίζωμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὸ καταστροφικὸν αὐτὸ πάθος καὶ νὰ ἀποκόπσωμεν τοῦτο ὡσαν ἀκρὸς τὴν ρίζαν ὅλων τῶν κακῶν. Καὶ κάθε εἶνα ἀπὸ τὰ πάθη τὰ ὅποια μᾶς ἐνοχλοῦν, ἃς φροντίζωμεν νὰ διαρθρώμεν, ὥστε καὶ μετὰ τὸ νὰ ἀπέχωμεν τῶν βλαβερῶν καὶ νὰ ἐπιδωκώμεν τὰς καλὰς πράξεις, δυνθώμεν κατὰ τὴν προθερὰν ἐκείνην ἡμέραν νὰ ἀξιωθώμεν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλοφροσύνης, διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐστολαγγαρίας τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνέκε ἡ εὐχὴ, ἡ ἐξουσία ἡ τιμὴ, τῶρ καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

25. Περικ. 1, 25.
26. Ματθ. 5, 22.

279 Α ΟΜΙΑ Α Ε ΚΟΣΤΗ ΕΝΑΘ

«ΚΑΙ ΗΡΧΙΣΘΗ ὁ ΝΡΡ, ΠΟΙ ΗΡΟ ΛΕΡΕΤΟΣ ΤΗΝ ΚΑΘΑΙΕΡΤΕΙΑΝ
ΤΗΣ ΗΙΣ ΚΑΙ ΕΩΡ ΓΙΣΕΝ ΑΜΠΕΑΡΝΑ, ΚΑΙ Ε, ΛΕΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ
ΚΑΙ ΕΚΕΘΥΣΕ» (Γεν. 9, 20-21)

Ἐρθάσκαμεν λοιπὸν πρὸς τὸ τέλος τῆς σχετικῆς μετὰ τοῦ δικαίου ὑποθέσεως. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, παρακολουθήσατε μου τὴν σκέψιν καὶ προσέχετε με ἀκριβεῖς εἰς τὰ λεγόμενα. Διότι τὰ ὅσα θὰ ἀφελθώμεν ἐξ αὐτῶν τὰ ὅποια ἀνεγνωσάμεν σήμερον δὲν εἶναι οὔτε μικρὰ οὔτε τυχαία. Καθ' ἃσιν ἐκεῖνα τὰ ὅποια συνέβησαν εἰς τοὺς παλαιούς, ἂν θέλωμεν νὰ εἰμεθα ἐγγρητο καὶ συνετά, γίνονται, εἰς ἡμᾶς ἀπορρητὴ πάλυ μεγάλης διδασκαλίας. Ὡς αὐτὸ ἀκριβὲς δὲν ἔχουν γραφῇ μόνον τὰ κατορθώματα τῶν ἁγίων ἀλλὰ καὶ τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε νὰ ἀποφειγώμεν μὲν αὐτὰ ἐκεῖνα δὲ νὰ ἐπιδικώμεν. Καὶ ἔχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ σοὺ παρουσιάζει ἡ θεὰ Γραφὴ καὶ ὁ καίους που πολλὰ καὶ ἡμάρτησαν καὶ ἁμαρτωλοὺς ποὺ ἐπέδειξαν μεγάλην μεταβολήν διὰ τὴν γινωμένην καὶ ἀπὸ τὰ δυο πολλὰ ἀσφαλεῖς καὶ προσεκτικαί, ὥστε οὔτε ἐκεῖνος που ἵσταται εἰς τὴν ἀρετὴν νὰ ἔχη θάρρος βλέπων δικαίους νὰ καταστήσων, οὔτε ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ ἀπολιτίζεται ἀφ' οὗ ἴδῃ, ὅτι πολλοὶ ἀνυψώθησαν καὶ ἡδυνήθησαν νὰ σβάσων καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. Κανείς λοιπὸν παρακαλῶ ἃς μὴ ἔχη θάρρος ἵστασθαι καὶ ἂν ἔχη τὴν συνειδήσιν πολλῶν προσωπικῶν ἀρετῶν, ὁ ἀλλὰ ἃς εἶναι πλήρης αγωνίας καὶ ἃς ἀκούῃ τὸν μακάριον Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει καὶ συμβουλεύει, «Ὅστε ἐκεῖνος ποὺ νομίζει, ὅτι ἵσταται, ἃς προσέχη μίγτως πέση»¹ Οὔτε νὰ ἀπολιτίζεται διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ καταπέσῃ καὶ εἰς αὐτὸν ἀκούῃ τὸν πυθμένα τῆς κακίας, ἀλλὰ ἐννοῶν τὸν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ἃς ἀκούῃ πάλιν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος δὲ στίματος τοῦ προφήτου λέγει, «Μήπως ἐκεῖνος ποὺ τίπτε δὲν σηκωνεταί, ἢ ἐκεῖνος που

ἀπομακρύνεται δὲν ἐπιστρέψας». ³ Καὶ τάλιν, «Δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ καὶ ζήσῃ». ⁴ Εἶδες, ἀγαπητέ μου, πῶς κάθε ἓνα ἐξ αὐτῶν τὰ ὁποῖα ἔχουν γραφῇ εἰς τὴν θείαν Γραφήν, δὲν παρεδόθη διὰ τίποτε ἄλλο εἰς τὴν μνήμην μας. ⁵ Δὲν παρὰ μόνου διὰ τὴν ὠφέλειάν μας καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους. Αὐτὰ λοιπὸν σκεπτόμενο, κάθε ἓνα ἀπὸ ἡμᾶς, ὅς ἐπιβή- τη εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ ἐδῶ τὰ κατάλληλα φάρμακα. Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς εὐρισκονται εἰς τὴν ὁδοῦν δάων καὶ ἐπιτρέπεται εἰς ἑκατόν, ὃ ὁποῖος θέλει νὰ τοποθετῇ τὰ κατάλληλα φάρμακα εἰς τὸ πάθος τοῦ τὸν ἐνοχλοῦ, καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τάχιστα τὴν ὠγίαν, μόνον ἔάν κανεὶς δὲν ἀποποιήσῃ τὴν λατρικὴν θεραπείαν ἀλλ' ἐπιβῇ τὴν εὐ- γνομοσύνην τοῦ. Διότι δὲν ὑπάρχει κατὰ ἐξ αὐτῶν που τα- λοιπωροῦν τὸν ἀνθρώπου, οὔτε ψυχικόν οὔτε σωματικόν πάθος, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν ἀπὸ ἐδῶ θε- ραπείαν. ⁶ Εἰς τὴν ἐπὶ μου, παρακαλῶ. Εἰσέρχεται, κάποιος ἐδῶ που καταπιέζεται ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὰ δυσάρεστα γεγονότα τῆς ζωῆς του. καὶ δ' αὐτὸ καταβυθίζεται εἰς τὴν μελανυχολίαν ὅταν εἰσέλθῃ καὶ ἀκούσῃ ἀμέσως τὸν προ- φῆτην νὰ λέγῃ, «Διὰ τὴν ψυχὴν μου εἶσαι περίλυπος, καὶ δια- τὴν με συνταράσσας, Στήθεξ τὴν ἐλπίδα σου εἰς τὸν Θεόν, θὰ προσευχηθῶ εἰς Αὐτόν. Σωτηρία τῆς υπάρξεώς μου εἴ- ναι ὁ Θεός μου». ⁷ Λαβὼν ἀκερτὴν παρηγορίαν ἀποχωρεῖ ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ δὴν ἀκίνητην τὴν στενοχωρίαν. Ἄλλως πάλιν δυσκολευοῦσα πιεζόμενος ἀπὸ ἀπώλυτον πτωχείαν καὶ στε- νοχωρεῖται. ⁸ Α. Ἐλεπὼν ἄλλους νὰ περιβάλλωται ἀπὸ πλούτου καὶ νὰ ὑπερφρονέωνται καὶ νὰ ζοῦν με μεγάλην πολυτέλειαν καὶ ἐπίβῃ ἔν. Ἄκουε καὶ αὐτὸς πάλιν τὸν ἴδιον προφήτην νὰ λέγῃ «Ἀνάθεσε τὴν φροντίδα σου εἰς τὸν Κύ- ρον καὶ Αὐτὸς θὰ σε διατρέψῃ». ⁹ Καὶ πάλιν, «Μὴ φοβῆσαι ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος ἢ ὅταν αὐξηθῇ ἡ λαμπρότης τοῦ οἴκου του, δὲν ὅταν ἀπὸ θανάτου δὲν θὰ παραλάβῃ τὰ πάντα μοῖς, του». ¹⁰ Ἄλλως πάλιν δυσανασχετεῖ, διότι ὑπὸ σπῆται καταπνεύρους καὶ συκοφαντίας καὶ νομ. ζεῖ ἀνυπό- φορον τὴν ζωὴν, μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ ἀπὸ ποιθὲν ἀν- θρωπίνην βοήθειαν. ¹¹ Διὰ δὲ ἀκρίβειαν λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν μακάριον τοῦτον προφήτην νὰ μὴ καταφεύγῃ κατὰ

3. Ἰερ. 31, 4.
4. Ἰερ. 17, 23.
5. Ἰερ. 41, 4-5.
6. Ἰερ. 17, 23.
7. Ἰερ. 17, 18.

τὰς τοιαύτας δυσκόλους περιπτώσεις εἰς τὴν ἀνθρωπίνην συμπαράστασιν, καθ' ὅσον ἀκούει αὐτὸν νὰ λέγῃ «Αὐτοὶ με ἐκατηγόρουν, ἐγὼ ὅμως προστηχόμην». ¹ Εἶδες ἀπὸ τοῦ ἐπιβήτῃ τὴν βοήθειαν, Ἄλλοι, λέγει, σχεδιάζουσιν δόλους καὶ συκοφαντίας καὶ ἐπιβουλὰς ἐγὼ ὅμως καταφεύγω εἰς τὸ ἀκαταβλήτον τάχος, εἰς τὴν ἀσφαλὴ ἀγκυραν, εἰς τὸν γαλήνιον λιμένα, δηλαδὴ εἰς τὴν προσευχὴν, διὰ τῆς ὁποι- οῦς ὅλα τὰ δυσχερῆ γίνονται. Ἐλαφρὰ καὶ εὐκόλα εἰς ἡμᾶς. ² Ἄλλως πάλιν περιφρονεῖται καὶ παραδίδέτεται ἀπὸ τοῦς πρότερον ὑπηρέτας τοῦ καὶ ἐγκαταλείπεται ἀπὸ τοῦς φί- λους καὶ αὐτὸ τρωπῶντὸς δημιουργεῖ σύγχυσιν καὶ ταρα- χὴν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς, ἔάν θελήσῃ, ἀποῦ ἐλθῇ ἐδῶ θὰ ἀκούσῃ τὸν μακάριον τοῦτον νὰ λέγῃ «Οἱ φίλοι, μοι καὶ οἱ πλησίον μου ἐπήλυσαν καὶ ἐπαύθησαν ἀ- πέναντί μου ἐχθρικῶς, καὶ αὐτοὶ αἱ ὁποῖαι ὤρνοντο πηλ- σον μοι ἀπεμακρυνθήσαν» καὶ ἦσαν διασπικτοὶ αὐτοὶ οἱ ὁ- ποῖοι ἐξήτουν τὴν ψυχὴν μου (νὰ τὴν ἐξολοθρεύουσιν), καὶ αὐτοὶ, ποῦ ἐπιθυμοῦν τὸ κακὸν μου (μέ) ἐσυκοφάντησαν καὶ ἐσχεδίαζον πανουργίας δὴν τὴν ἡμέραν». ³ Εἶδες, ἐπὶ μὲν αὐτοῦ τοῦ θανάτου ἐσχεδίαζον τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ἐπεδείκνυν συνεχῆ τὴν ἐχθρότητα, ⁴ Διότι τὸ, «ἐλθὼν τὴν ἡμέραν», αὐτὸ ἐβλάπνε, δηλαδὴ «καθ' ὅλην τὴν ζωὴν». ⁵ Τ. λοιπὸν ἐπιδρατεῖ αὐτὸς, ἐν ὅσῳ ἐπὶ ἐπὶ τὸν ἑαυτὸν καὶ ἐ- σχεδίαζον αὐτὰ, «Ἐγὼ ἡμῶς, λέγει, ὥσπερ κωφὸς εἶναι ἦ- κουν καὶ ἤμουν ὡς ἄφωνος ποῦ δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα τοῦ καὶ ἐγὼ νὰ ὡσὼν τὸν ἀνθρώπου τοῦ δὲν ἀκούει καὶ δὲν ὁπό- ρουν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀντιλογίαι». ⁶ Εἶδες ὑπερβολικὴν φι- λασφίαν, πῶς αὐτὸς ὑπερίσχυσε δὲ τὸν ἀντιθέτων ὁδῶν; ⁷ Ἐκείνῳ ἐσχεδίαζον κακοεργίας, αὐτὸς ἐφραξέ τὴν ἀσάν, ὥστε οὔτε νὰ ἀκούῃ ἐκεῖνοι δὲν ἔπαυσαν καθ' ὅλην τὴν χρόνον καὶ τὴν γλώσσαν νὰ ἀκονίζουσιν καὶ νὰ λέγουν παρα- φροσύνας καὶ δολότητας. ⁸ Ἐ αὐτὸς ὅμως κατέστειλε με- τὴν σιωπὴν τὴν παραφροσὴν ἐκεῖνων. ⁹ Καὶ διὰ τὴν συμπεριφε- ρεῖται τοιοῦτοτρόπως οὐ καὶ ἐκεῖνοι ἐσχεδίαζον αὐτὰ, καὶ διέκεντο ἀπέναντί των οὕτως, ὥσπερ κωφὸς καὶ ἄλαλος, μὴ ἔχων οὔτε ἀκοὰς οὔτε γλῶσσαν, Ἄκουσε τὸν Ἰδὸν νὰ αἰ- τιολογήῃ τὴν τὸσον φιλασφίαν ἐκείνων συμπεριφορὰν «Διότι ἐπὶ σὲ Κύριε, ἠλπίσαν». ¹⁰ Ἐπειδὴ ἐξήγηται τὸν ἑαυτὸν

1. Ἰερ. 108, 3.
2. Ἰερ. 47, 12, 13.
3. Ἰερ. 37, 14, 15.
4. Ἰερ. 37, 16.

μου, ληγει από την προς σι ελπίδα, δεν ενδιαφέρομαι, διά τας πράξεις των, διότι, η βοήθειά σου είναι ικανή να διασκορπίσῃ τὰ πάντα καὶ νὰ ἀκυρωσῇ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ τὰ πονηρὰ σχέδιά των καὶ οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν ἐπιτρέψῃ τὴν πραγματοποιήσασθαι.

2 Εἶδότε πῶς εἶναι δυνατόν διὰ κάθε μίαν συμφορὰν τοῦ τολοπιωρεῖ τὸν ἀνθρώπον, ἀφοῦ λάβῃ κανεὶς ἀπὸ τῆν θείαν Γραφήν, τὸ κατάλληλον φάρμακον νὰ ἀπελθῇ 281 Α καὶ νὰ ἀποβάλῃ κάθε μικροψυχίαν τῆς ζωῆς καὶ νὰ μὴ συστέλλεται ἀπὸ κάτ' δυσάρεστον ποῦ συμβαίνει. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, καὶ συνεχῶς νὰ προσέρχεσθε ἐδῶ καὶ νὰ προσέχετε μὲ ἀκριδίαν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν καὶ ὅχι μόνον ὅταν παρευρίσκεσθε ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν νὰ λαμβάνετε ἀνὰ χεῖρας τὰ θεία βιβλία καὶ μὲ προσοχὴν καὶ φροντίδα νὰ δέχεσθε τὴν ὠφέλειαν τῶν περιεχομένων. Διότι, εἶναι πολὺ τὸ κέρδος τοῦ προέρχεται ἀπὸ ἐδῶ. Κατὰ πρῶτον αὐτὸ τοῦτο τὸ ὅτι ἀναπαύσασθε ἢ γλώσσα διὰ τῆς ἀναγνώσεως. Ἐπειτα καὶ ἡ ψυχὴ ἀναπτερωνεταί καὶ πετᾷ ὡς πτερόν, μὲ τὸ νὰ κατὰλαμπρύνετα, ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαίας σὺννης καὶ νὰ ἀπαλλάσσεται κατὰ τὸν ἴδιον ἐκεῖνον καρὸν τῆς ἀναγνώσεως, τῆς φθοροποιοῦς ἐπιδράσεως τῶν πονηρῶν λογισμῶν Β καὶ νὰ ἀπολαύῃ πολλῆς νωλῆγης καὶ ἡσυχίας. Καὶ ὅτι, ἀκριδῶς εἶναι ἡ σωματικὴ τροφὴ διὰ τὴν ὑποφῆν καὶ διατήρησιν τῆς δυνάμεώς μας τοῦτο γίνεται καὶ ἡ ἀνάγνωσις διὰ τὴν ψυχὴν. Καθ' ὅσον εἶναι πνευματικὴ τροφή καὶ ἐνδυναμῶσαι τὴν σκέψιν καὶ καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ισχυράν, σταθερωτέραν καὶ περισσότερον φιλοσοφικήν, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀφήνῃ λοιπὸν αὐτὴν νὰ κυρῇ ἀπὸ τὰ παράλογα πάθη, ἀλλὰ νὰ τῆς κἀμνη ἐλαφρόν τὸ πτερόν καὶ νὰ τὴν ἀναδιόξῃ, ὡς θὰ ἐλέγαμεν, μέχρις αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ. Ἀς μὴ ἐμελῶμεν λοιπὸν παρακαλῶ, τὸ τὸσον κέρδος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν ὅς φροντισόμεν C νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν. Καὶ ὅταν προσερχώμεθα ἐδῶ, ὅς μὴ κατασπαταλῶμεν τὸν καιρὸν εἰς φλυαρίας καὶ ἀνωφελεῖς συζητήσεις, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν δ' αὐτὸν ὅπου ἐλθόμεν, τοιοῦτοτρόπως ὅς ἐντείνωμεν τὰς δυνάμεις μας καὶ ὅς προσέχωμεν εἰς τὰ ἀναγνωσκόμενα, ὥστε ἀφοῦ ἀποκομίσετε κάτ' περισσότερον, τοιοῦτοτρόπως νὰ ἀναχωρήσετε ἀπὸ ἐδῶ. Ἐάν πρόκειται ἀφοῦ ἐσέλθετε ἐδῶ, νὰ κατασπαταλᾷτε πάλιν τὸν καιρὸν εἰς ἀκαταλλήλους καὶ ἀνωφελεῖς συναμιχὰς καὶ νὰ ἐπανέρχεσθε εἰς τὴν οἰκίαν χωρὶς τιποτὲ περισσότερον νὰ ὠφεληθῇτε ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν, τί τὸ θόλεον;

Διότι, πῶς δὲν εἶναι παράδοξον, ὅταν μὲν πηγαίνωμεν εἰς κοσμικὴν πανηγυρίν νὰ φροντίζωμεν ἀφοῦ ἀκούσῃμεν ἀπὸ ὅλα ὅσα διαβάτε ἢ πανηγυρὶς νὰ ἐπιστρέφωμεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ πληρωσώμεν χρήματα, B ἐδῶ δὲ ὅταν ἐρχώμεθα εἰς τὴν πανηγυρίν αὐτὴν τὴν πνευματικὴν νὰ μὴ καταβάλλωμεν δὴν μας τὴν προσπάθειαν, ὥστε ἀφοῦ λάβωμεν κάτ' ἀπὸ τὰ χρήματα καὶ ἐναποθέσωμεν αὐτὰ εἰς τὴν ψυχὴν, νὰ ἐπανερχώμεθα, καὶ μάλιστα ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ διαπονήσωμεν χρήματα, ἀλλὰ νὰ ἐπιδείξωμεν μόνον θερμὴν προθυμίαν καὶ προσεκτικὴν σκέψιν, διὰ νὰ μὴ γίνωμεν λοιπὸν χειρότεροι ἀκείνων οἱ ὁποῖοι συμμετέχουν εἰς τὰς κοσμικὰς πανηγυρεῖς, ὅς φροντίζωμεν νὰ ἐπιδεικνύωμεν μεγάλην φροντίδα καὶ ἀγρυπνίαν, δ' αὖ νὰ ἔχωμεν ἐφόδια, ὅταν ἐξερχώμεθα ἀπὸ ἐδῶ ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀρκετὰ μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, E ἀλλὰ νὰ ἐφοδιάζωμεν καὶ ἄλλους καὶ νὰ διευαμεθα νὰ διαοβυνώμεν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς ὑπηρέτας καὶ τοὺς γιῖ τούς καὶ τὸν φίλον καὶ αὐτὸν τὸν ἐχθρόν. Διότι τοιαῦτα εἶναι τὰ πνευματικὰ διδασκαλικά, ὥστε νὰ εὐρισκῶνται εἰς τὴν δ' αἰσιν ὅλων καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ μετὰ τῶν ἀνθρώπων καμία ἀφορα, ἐκτός ἐδῶ, κανεὶς ὑπερτροφία τοῦ πλοῦτος κάποιου, ἀφοῦ ἐπιδείξῃ ἀγρυπνίαν νοῦν καὶ θερμὴν προθυμίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι τὸσον τὸ κέρδος καὶ τῶν ἐδῶ δ' ἀκούστων, ἔμπροσθεν ὅς διαπροσπαγεύομεν ἑαῖνα τὰ ὅποια ἀνεγνώσαμεν σήμερον, καὶ ἀφοῦ ἀποκομίσωμεν τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος τοιοῦτοτρόπως ὅς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας. 282 Α «Καὶ ἤρχαν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γαργός τὴν κολλέργειαν τῆς γῆς, καὶ ἐφύτευσεν ἀμπελώνας καὶ ἔπιεν ἀπὸ τὸν οἶνον καὶ ἐμέθυσε».

Πρόσεξε λοιπὸν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ὠφελεία μας ἐξ αὐτοῦ τοῦ προλόγου τῆς ἀναγνώσεως. Διότι ὅταν ἀκούσωμεν, ὅτι ἔτι καὶ ἐμεθύσαν ὁ δικαίος, ὁ τέλειος, ὁ ἁγίος, ἔλαβε τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τὸν Θεόν, πῶς λοιπὸν δὲν θὰ φροντισώμεν μὲ πολλὴν θύνη μὴ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν ἐκ τῆς μέθης καταστροφὴν ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι ἔχομεν καταβυθισθῇ εἰς τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα, Ἄν καὶ δευθαίως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα τὸ νὰ κυρῇ εὐθὺς ὁ δικαίος αὐτὸς ἀπὸ τοῦ πάθους, καὶ νὰ περιπέσωμεν ἡμεῖς εἰς αὐτὰ. Καθ' ὅσον ὑπάρχουν πολλὰ, τὰ ὅποια καθιστοῦν τὸν δίκαιον αὐτὸν ὅς ἐν συγκρίσει. B Καὶ λέγω αὐτὰ ὅχι διὰ

11 Γεν. 9. 20-21

12 ἄν. 7. 1

νά ἀναφερθῶ εἰς τὴν μέθην, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξω ὅτι ὁ δίκαιος δὲν παρεσύρθη ἀπὸ ἀκράτειαν, ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ἄγνοαν. Καὶ ὅτι δὲν ἀνεκάλυψε τυχαίως τὴν οἰνοποσίαν ἀκούσε αὐτὴν τὴν Γραφήν, ἣ ὅποια λέγει, καὶ κάμνε, τὴν ἀπολογίαν (ὡπὲρ τοῦ Νῶε) διὰ τῶν ὧσων ἀναφέρει «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύτευσεν ἀμπέλωνας, καὶ ἔπειν ἀπὸ τῶν οἴνων καὶ ἐμέθυσε». Αὐτὴ οὕτῃ ἡ λέξις, «ἐμέθυσε», ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν τῆς οἰνοποσίας καὶ παρεσύρθη εἰς τὴν μέθην ἀπὸ πολλὴν ἄγνοιαν καὶ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὰ μέτρα τῆς χρήσεως. Ὁ Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτό, ἀλλ' ἐπειδὴ κατεχετο ἀπὸ πολλὴν λύπην, ἠθέλησε νὰ ἐπινοήσῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ παρηγορίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ὅπως ἀκριβοῶς λέγει καὶ κάποιος σοφός: «Παρασύρεστε οἶνον εἰς τοὺς εὐρεσκάμενους εἰς λύπην, καὶ μέθυ εἰς τοὺς κατεχομένους ὑπὸ στενοχωριῶν».¹⁸ Διὰ νὰ δείξῃ ὅτι, τίποτε δὲν δύνασται, νὰ γνῇ φάρμακον τῆς λύπης τόσον, ὅπως ἡ χηρὴ αὐτοῦ μόνον εἶναι μὴ τυχόν ἡ ὑπερβολικὴ χρῆσις καταστροφὴ τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν. Ποίος δὲ θὰ ἀρνήσθῃ ὅτι ὁ δίκαιος αὐτὸς εὐρίσκει τὸ εἰς λύπην καὶ στενοχωρίαν ἐλπίων εἰς τὴν ἀρνησίαν τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐγκαταλείμενα τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων μαζί με τὰ κτήνη καὶ τὰ βλάνα ζῶα καὶ νὰ εἶναι γινεῖς ἕνας κοινὸς τάφος δι' ὅλους. Διότι ὑπάρχει συνθήκη εἰς τοὺς προφήτας καὶ εἰς ὅλους τοὺς δικαίους νὰ θλιθῶνται ὅχι μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ὑπολοίπους ἀνθρώπους. Ὁ Καὶ ἐάν κανεῖς θέλῃ νὰ ἐξετάσῃ, θὰ εὕρῃ ὅλους νὰ ἐπιδεκνύουσαν αὐτὴν τὴν συμπίπτειαν, καὶ θὰ ἀκούσῃ τὸν μὲν Ἰησοῦν νὰ λέγῃ «Μὴ ἀνυνίκεσθε νὰ μὲ παρηγορήσῃτε διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς θνητότητος τοῦ λαοῦ μου»¹⁹ τὸν δὲ ἑρμῆαν, «Ποίος θὰ βῶ τῇ ὁδῷ εἰς τὴν κεφαλὴν μου καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου πηγὴν δακρυῶν»²⁰ τὸν δὲ ἑζρακὴλ, «Ἀλλοιῶν, Κύριε, θὰ ἐξαλειφθῇ πᾶν δὲ ἀπομένει ἐκ τοῦ ἱεροῦ»²¹ καὶ τὸν Δανιὴλ νὰ θρηγῇ καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι «ἐκκαῶς νὰ γίνωμεν οἱ ὀλιγώτεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη»²² καὶ

18. Ἡ καὶ ὁ οἰνοποσία ὁ ἦτο καὶ πρὸ τοῦ Νῶε, συμφορὰς πρὸς αὐτὴν τοῦ Νῶε νὰ λεχθῇ καὶ παρὶ τὸν αὐτὸν αὐτὴν ἡ ἐν ἡγῶν τοῦ κατακαύσεως. Ὁ Νῶε οὐκ ἔμεθυσε καὶ πῶς οὐκ ἔμεθυσε; (Ἡ καὶ 22, 28)

14. Παροιμ. 31, 6

15. Ἡ καὶ 22, 4

16. Ἡ καὶ 9, 1

17. Ἡ καὶ 9, 1

18. Ἡ καὶ 9, 1

τὸν Ἄμωσ «Μετανοήσατε, Κύριε, διὰ αὐτό»²³ καὶ τὸν Ἀββακούμ, «Δικαίῳ μου ἐδείξες κόπους καὶ ταλαιπωρίας»²⁴ καὶ πάλιν, «καὶ θὰ κάμῃς τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύς τῆς θαλάσσης»²⁵ καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν μακάριον Μωϋσῆν θὰ ἀκούσῃ νὰ λέγῃ, «Εάν μὲν θέλῃς νὰ συγχωρήσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν, συγχώρεσε ἄλλως κατὰ κράτος καὶ ἐμέ»²⁶ Καὶ πάλιν ὅταν ὑπέσχετο ὁ Θεός, ὅτι θὰ ἀναστήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν μεναιότερου ἐθνους, καὶ εἶπεν, «27 Ἀφῆσθέ με νὰ καταστρέψω τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, καὶ θὰ κάμω σὲ καὶ τοὺς ἀπογόνους σου ἕνας μένος»²⁸ οὕτε καὶ τοῦτο ἐξέλεξε, ἀλλ' ἐβίωσεν πρὸς μισέραν τὴν προστάσαν αὐτῶν. Καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν, «Ἡδύχρημν ἐγὼ ὁ ἴδιος νὰ εἶμαι ὀνάθρα ἀπὸ τὸν Χριστὸν χάριν τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν φυσιῶν μου συγγενῶν»²⁹

3. Εἶδате πῶς ἐπαδεκνύει κάθε ἕνας ἀπὸ τοὺς δικαίους πολλὴν συμπίπτειαν πρὸς τοὺς συνανθρώπους τοῦ Ἀντιλαμβανόμενου καὶ τὰ περὶ τοῦ δικαίου τούτου, πόσα ἦτο φυσικὸν νὰ ὑποφέρῃ καὶ πῶς νὰ καταβάλλεται ἀπὸ τὴν λύπην, ὅταν ἐβλέπε καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐρήμωσιν, καὶ αὐτὴν τὴν γῆν, ἡ ὅποια προηγουμένως ἐβαλλε ἀπὸ τὰ πολλά φυτὰ καὶ ἐσταλίζετο μετὰ τὰ ἄνθη Β νὰ παραμένῃ τωρὶ ἐρημὸς καὶ νημενὴ, ὥσάν νὰ ἀπακόσμη ἀμταὺς ἡ κόρη αὐτῆς δηλαδὴ ἡ ἐλπίστις καὶ ἡ ἀνθοφορία τῆς. Ἐπεὶ δὲ λοπὸν τὴν ἦτο ἡ ἀδύναμις τῆς λύπης, ἐπειδὴν κάποιον μικρὸν παρηγορίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ ἐδῶ, ἐπεδόθη εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς. Διὰ τοῦτο λέγει «Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, ποῦ ἦτο γεωργός τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύτευσεν ἀμπέλωνας»³⁰ Ἀλλὰ ἀξίζει νὰ διερωτηθῶμεν, ἐάν αὐτὸς συνήνητος τὸ φυτὸν τωρὶ ἢ ἐάν ὑπῆρχε εὐθεὺς ἐξ ἀρχῆς. Εἶναι εὐλογον δεδωκεν ὅτι αὐτὸ ἐδημιουργήθη εὐθεὺς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν τῆς δημιουργίας, ὅταν κτίσεν ὁ Θεὸς ὅλα ὅσα ἐδημιουργήσῃ καὶ ἦσαν ὅλα τὰ ὡραία»³¹ Διότι λέγει, «κατέπαυσεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἑβδομὴν ἡμέραν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα Αὐτοῦ τὰ ὅποια ἐδημιουργήσῃ»³² Ὁ ὅμως ἀκόμη δὲν εἶχε γινε γνωστὴ ἡ χρῆ-

19. Ἡ καὶ 9, 1

20. Ἡ καὶ 9, 1

21. Ἡ καὶ 9, 1

22. Ἡ καὶ 9, 1

23. Ἡ καὶ 9, 1

24. Ἡ καὶ 9, 1

25. Ἡ καὶ 9, 1

26. Ἡ καὶ 9, 1

27. Ἡ καὶ 9, 1

28. Ἡ καὶ 9, 1

29. Ἡ καὶ 9, 1

30. Ἡ καὶ 9, 1

31. Ἡ καὶ 9, 1

32. Ἡ καὶ 9, 1

ος τοῦ φυτοῦ πρὸς παρασκευὴν οἴνου. Καθ' ἑαυτοῦ δὲν ἡ χρῆσις τοῦ φυτοῦ εἶχε γινεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γνωστὴ ἢ ἦτο δλοφάνερος ὁ καρπὸς του, ὅπως οὐδὲν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄδελ, ὅταν προσέφερον τὰς θυσίας, θὰ προσέφερον ὡς θυσίαν καὶ οἶνον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἠγνόουν ἀκόμη τὴν χρῆσιν τοῦ καρποῦ δὲν ἐχρησιμοποίησαν τὸ φυτόν. Αὐτὸς δὲ μὲν τὸ νὰ εἶναι μεθοδικωτερος εἰς τὴν γεωργικὴν τέχνην, ἀφοῦ ἐφρόντισεν πολὺ τὴν καλλιέργειαν τοῦ φυτοῦ, ἴσως ἐγεύθη καὶ τὸν καρπὸν, καὶ ἀφοῦ συνέλαβε τὰς στοιχειώδεις καὶ κατασκευαστικὰς τὸν οἶνον ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν πρὸς πόσιν. Ὡς καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς εἶχε γεύθῃ προηγουμένως, οὔτε ἄλλον ἐγνώριζε νὰ γευεταί, μὴ γνωρίζων τὸ μέτρον τῆς χρήσεως καὶ τὴν τρώγην ὡφελεῖ νὰ χρησιμοποίησιν αὐτόν, παρασύρθη ἀπὸ τὴν ἀνυσίαν εἰς μέθην. Ἐξ ἄλλου δέ, ἐπειδὴ εἰσῆλθῃ ἡ κρεοφαγία εἰς τὴν ζωὴν, ἠκολούθησεν ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ οἰνοποσία. Πρόσθετε τοῦτον, ἀγαπητέ μου, πῶς οἰκονομεῖται ὁ λόγος κατ' ὀλίγον ἢ οὐσῶς τοῦ κόσμου, καὶ πῶς κάθε ἕνας ἔγινεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐφευρέτης κάποιου τέχνης ἐμπνεύματος ἀπὸ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια ἐνυπάρχει εἰς τὴν φύσιν. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσῆλθον εἰς τὴν ζωὴν οἱ ἀσχαλῖαι τῶν διαφόρων τεχνῶν. Διότι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εὗρε τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ὁ ἐπόμενος τὴν ποιμνικὴν,²⁷ ἄλλος τὴν κτηνοτροφίαν²⁸ καὶ ἄλλος τὴν μουσικὴν,²⁹ ἄλλος τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων.³⁰ Ὁ Αὐτὸς δὲ ὁ δίκαιος ἀπὸ τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς τὴν φύσιν διδασκαλίαν ἐπετύχησεν τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου. Καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε πρὶν ἢ τοῦ ἀνθρώπου γεωργός τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, καὶ ἀφύτευσεν ἀμπέλωνα καὶ ἐποίησεν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐμέθυσε. Πρόσθετε πῶς τὸ φάρμακον τῆς λύπης, τὸ ὅποιον συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς υγιείας ἐπεδὴ ἀπὸ ἀνυσίαν ὑπερέβη τὸ μέτρον, οὐ μόνον δὲν ὠφέλησεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατέστρεψε τὴν δόξασιν.³¹

Ἀλλ' ἴσως θὰ εἴπῃ καὶ οἱ διὰ τὴν εἰσῆλθῃ εἰς τὴν ζωὴν φυτὸν ὅτι ὅποιοι εἶναι πολλοὶ τῶν κακῶν, μὴ λέγῃς ἀσκόπως ἄνθρωπέ μου, ὅτι προχέριος ἐρχεται εἰς

27 Καθ' ἑαυτοῦ δὲν ἡ χρῆσις τοῦ φυτοῦ εἶχε γινεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γνωστὴ ἢ ἦτο δλοφάνερος ὁ καρπὸς του, ὅπως οὐδὲν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄδελ, ὅταν προσέφερον τὰς θυσίας, θὰ προσέφερον ὡς θυσίαν καὶ οἶνον.

28 Κατὰ τὸ Γεν 4, 20 ὁ Ἰσὼθ, ὁ δὲ τοῦ λαοῦ, εἶναι ὁ κατασκευαστικὸς ἀνθρώπος ἐν γενεῇ.

29 Ὁ Ἰσὼθ, ὁ δὲ τοῦ λαοῦ, εἶναι ὁ πρῶτος μουσικός, ὁ κατασκευαστικὸς ἀνθρώπος ἐν γενεῇ καὶ τῆς ἀρχῆς γέν. 3, 21.

30 Ὁ πρῶτος χαλκὸς καὶ κατασκευὴς ἐργαλείων εἶναι ὁ Νῶε τοῦ Ἀβελ θύου (Γεν 4, 32).

τὴν γλῶσσαν σου. Δὲν εἶναι τὸ φυτόν κακόν, οὔτε ὁ οἶνος ἐπιβλαβής, ἀλλ' ἡ κακὴ χρῆσις αὐτοῦ. Ὅτι δηλαδὴ δὲν προερχοῦνται ἀπὸ τὸν οἶνον τὰ δλοφάνερα ἁμαρτήματα ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δλοφάνερον γυνῆν καὶ ὅταν ἡ ὑπερμετρία χρῆσις (κατάχρησις) καταστρέφῃ τὴν ἐξ αὐτοῦ προερχομένην ὠφέλειαν, διὰ τοῦτο πᾶσα μετὰ τὸν κατακλυσμόν σου ποταμὸς ὄζει τὴν χρῆσιν τοῦ οἴνου, διὰ τὴν μάθησιν ὅτι κατὰ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, παρασύρθη ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς ὑπερβολικὴν διαφθοράν καὶ ἠδυστήθησεν εἰς μέγα βλάβην τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἐν ὁδῷ ἠγνόουν τὸ ἡ χρῆσις τοῦ οἴνου. Ὡς καὶ ὅταν ἴδῃς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, μὴ ἀποδώσῃς τὴν οἶσαν τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸν οἶνον ἀλλὰ εἰς τὴν διεφθαρμένην προαιρέσιν ἢ ὅποια μετεστράφη πρὸς τὴν κακίαν. Ἐξ ἄλλου δὲ καὶ νὰ ἐννοήσῃς, ἀνθρώπε μου, τοῦ ἐχρησιμοποίησιν ὁ οἶνος καὶ νὰ φριξῇς, διότι ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀγαθῶν τῆς σωτηρίας μας ἐστὶν αὐτὸς ἐπιτελεσται.³² Γνωρίζουν τὸ λεγόμενον ἐσθύνει, οἱ ὅποιοι ἔχουν μνηστῆρ «καὶ ἤρχισεν ὁ Νῶε, λέγει, τοῦ ἔργο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύτευσεν ἀμπέλωνα καὶ ἔπιεν ἀπὸ τὸν οἶνον καὶ ἠμέθυσε καὶ ἐγυνώθη ἐντὸς τῆς οἰκίας του». Πράγματι φοβερὸν, ἀγαπητέ μου, φοβερὸν εἶναι ἡ μέθη καὶ ἰκανὴ νὰ καταστρέφῃ τὰς αἰσθήσεις καὶ νὰ καταβυθίσῃ τὸν λογισμὸν. Ὁ καθ' ἑαυτοῦ τὸν λογικὸν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος ἀνέλαθε τὴν ἐξουσίαν δύνανται, τὸν καθιστᾷ ὡσάν ἕνα νεκρὸν καὶ ἀναίσθητον, ἀφοῦ βέβαιον αὐτὸν μὲ κάποιον ἄλλο δόξασιν. Μάλιστα δὲ καὶ χειρότερον ἀπὸ νεκρὸν. Διότι ὁ μὲν νεκρὸς δὲν δύναται νὰ πράξῃ οὔτε τὸ καλὸν οὔτε τὸ κακόν, ὁ μεθύσας δὲ καλὸν μὲν δύνανται νὰ πράξῃ, ἀντὶ τούτου δὲ κόμει ὅλας τὰς κακὰς πράξεις καὶ γίνεται περιγελῶς εἰς ὅλους, καὶ εἰς τὴν γυναικὴ καὶ εἰς τὰ παιδιὰ καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς δούλους. Διότι, οἱ μὲν φιλοθεωροῦντες ἰδούσιν τὴν ἐντροπὴν συγκαλύπτουσαν καὶ ἐντρέπονται, Ὡς δὲ ἔχθροι εὐχαριστοῦνται, χλευάζουσιν καὶ καταρῶνται, λέγοντες σχεδὸν αὐτὰ τὰ λόγια πρέπει, αὐτὸς ἀκόμη νὰ ζῇ, πρέπει νὰ ἀναπνέῃ τὸν ἀέρα, τὸ κτήνος ὁ χοῖρος, φωνάζοντες καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη χειρότερον. Διότι, αὐτοὶ συμπεριφέρονται χειρότερον καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι ἐπιστρέφουν ἐκ τῶν πολεμῶν καὶ ἔχουν αἱματωμένους τὰς χεῖρας καὶ προχωροῦν δριμυτικῶς. Ἐκείνους μὲν ἴσως οἱ περισσώτερο ἐγκωμιάζουν διὰ τοὺς θρι-

31 Ἀλλ' ἴσως θὰ εἴπῃ καὶ οἱ διὰ τὴν εἰσῆλθῃ εἰς τὴν ζωὴν φυτὸν ὅτι ὅποιοι εἶναι πολλοὶ τῶν κακῶν, μὴ λέγῃς ἀσκόπως ἄνθρωπέ μου, ὅτι προχέριος ἐρχεται εἰς

αίματος, διὰ τὰς νίκας, διὰ τὰ τραύματα καὶ τὰς σφαγὰς αὐτοὺς δὲ ἐλεηνολογοῦν, ἀποκαλοῦν ὄφλιους, καταρῶνται μὲ ἀναριθμήτους κακολογίας. Ἐ Διότι τί θὰ ὑπάρξη ὁδὸς τερὸν ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνα ἀφωσιμαίμενος εἰς τὴν μέθην καὶ πίνει καθημερινῶς τὸν γυναικὸν οἶνον καὶ καταστρέφει τὸν νοῦν, τὸ κρ. τῆς αἰσίας τὸν σκέψαν, διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς συνεισέφερε λέγων «Ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἄρτος καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἔνδυμα καὶ ἡ οἰκία, ἡ ὁποία συγκαλύπτει, τὴν ἀσχημασίαν», ὥστε καὶ ἂν κανεὶς κυριεύῃ ἀπὸ τῆς μέθης, νὰ μὴ διασῶνται οὔτε νὰ γνωστοποεῖται, ἀλλὰ νὰ περιμαζεύεται ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του καὶ νὰ μὴ γίνεταὶ ἀντ. κείμενον γέλωτος καὶ ἐξευτελισμοῦ ὧν καὶ ἤρχαν ὁ Νῶε, τοῦ ἡτο γεωργός, τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς καὶ ἐφύττεισαν ἀμπελώνας καὶ ἔπειν ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ ἀμέθυσε.

4. Το ὄνομα τῆς μέθης, ἀγαπητέ μου, δὲν ἀναφέρεται παντοῦ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν πρὸς τὸν οἶνον τῆς μέθης, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν πλημολογίαν καὶ τὴν ἀφθονίαν. 285 Α. Τοῦτο λοιπὸν θὰ εἴπω καὶ περὶ τοῦ δικαίου αὐτοῦ, ὅτι δὲν κατέπεσαν εἰς τὴν μέθην ἀπὸ ἀκράτειας, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἀφθονία συνετέλεσεν εἰς τὴν μέθην αὐτοῦ. Διότι ἔκουσε τὸν Δαυὶδ νὰ λέγῃ «Θὰ μεθύσω ἀπὸ τὸν πλῶν τῶν τοῦ αἰῶνος σου», ὅτι νὰ εἴπω μὲν ἀμπελουργοῦν. Ἐξ ἑλλοῦ ἐκεῖνα, οἱ ὁποῖοι παραδίδονται εἰς τὴν μέθην οὐδέποτε ἰκανοποιοῦνται, ἀλλὰ ὅσον περισσώτερον πίνουν τὸν γυναικὸν οἶνον, τόσον περισσώτερον φλογίζονται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡ πῶς γίνεται πάντοτε παράδειγμα πρὸς κορεσμοῦ τοῦ σφοδροῦ των πάθους. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λοιπὸν ἐξοφλεῖται ἡ εὐχαριστία, ἡ δὲ ἐπιθυμία γυναικὶ ἀκατάστατος καταρρίπτει εἰς αὐτοῦ τὸν κρημνὸν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐκυριεύθησαν ὑπ' αὐτῆς. Β. «Καὶ ἐφύττεισαν, λέγει, ἀμπελώνας καὶ ἔπειν ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ ἔμεθυσε καὶ ἐγυμνώθη ἐντὸς τῆς οἰκίας του». Βλέπετε ὅτι αὐτὸς δὲν ὤφισαται τοῦτο κάποιος ἔξω, ἀλλὰ ἐντὸς τῆς οἰκίας του. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐτόνισεν ἡ θεία Γραφή τὸ «ἐντὸς τῆς οἰκίας του», ὅτι νὰ γνωρίσῃς ἀπὸ τὰ ἐπακάλυπτα τὴν ὑπερβολικὴν κακίαν ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ὁ τούτου τὴν γυναικὶν τοῦ πατρὸς των καὶ ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν ἐγνωστοποίησε τὸ γεγονὸς εἰς τοὺς εὐρισκομένους ἔξω δύο ἀδελφούς

32. Σοφ. Στ. 99, 21.
33. Ψαλμ. 38. 8.

του»³⁴ ὥς καὶ ἄλλοι ἐὰν ἦσαν καὶ εἰς ἐκείνους θὰ ἐγνωστοποιεῖ, τὴν ἀσχημασίαν τοῦ πατρὸς τὸσον μεγάλη ἡτο ἡ κακία τοῦ υἱοῦ. Ἐ Διὰ τοῦτο λοιπὸν, διὰ νὰ μῆθῃς ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶχε διαστραμμένην γυναικὶν δὲν εἶπεν ἀπὸ τῆς ἡ Γραφῆς, ὅτι «εἶδεν ὁ Χάμ, τὴν γυναικὶν τοῦ πατρὸς του», ἀλλὰ τ, «Καὶ εἶδεν ὁ Χάμ, ὁ πατήρ τοῦ Χανανῶν. Διότι, εἰπέ μοι ἀναφέρει, καὶ ἔδω τὴν προσωποποιήσαν τοῦ υἱοῦ, Διὰ νὰ μῆθῃς ὅτι ἡτο κάποιος ἀκρατὴς καὶ ἀκάλαστος καὶ μὲ τὴν ἰδίαν σκέψιν, διὰ τῆς ὁποίας ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ νὰ τεκνοποιήσῃ κατ' ἐκείνην τὴν δύσκολον περίστασιν, μὲ τὴν ἰδίαν καὶ τώρα ἠθροδίασε πρὸς τὸν πατέρα. «Καὶ ἀφ' οὗ ἐξῆλθε, λέγει, ἐγνωστοποίησε τὸ γεγονὸς εἰς τοὺς εὐρισκομένους ἔξω δύο ἀδελφούς του». Πρόσεχε ἔδω, παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου, πὺς δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν φύσιν τὰ πράγματα τῆς κακίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γυναικὶν καὶ τὴν διάθεσιν. Ἐ Διὸ τοῦτο καὶ οἱ δύο ἦσαν τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ἀδελφοί, εἶχον τὸν ἴδιον πατέρα, ἠσθάνθησαν τοὺς ἰδίους πόνους, ἔπυχον τῆς ἰδίας ἀνταρραφῆς, ἀλλὰ δὲν ἐπέδειξαν τὴν ἴσαν διάθεσιν. Ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐξεστράφη πρὸς τὴν κακίαν, οἱ ἄλλοι, δὲ ἀπέδωκαν τὴν ἀπειλομένην τιμὴν πρὸς τὸν πατέρα. Ὡς δὲ καὶ νὰ παρενέβη σκοπὴ μὴ εἰς τὴν ἀσχημασίαν τοῦ πατρὸς καὶ ἐγνωστοποίησε διὰ νὰ γέλοισαί τὸ γεγονὸς, καὶ δὲν ἐδ' ἐδόχθη ἀπὸ κάποιον σοφὸν ὁ ὁποῖος λέγει «Νὰ μὴ δοξάζοις ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν τοῦ πατρὸς σου»³⁵. Ἀλλ' οἱ ἀδελφοὶ τοῦ δὲν συμπεριφέρθησαν τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ τί ἐπραξαν, Ἀφ' οὗ ἡκούσαν αὐτὰ ἀλαβόντες, λέγει ὁ Σὴμ καὶ ὁ ἄφω τὸ ἱμάτιον τοῦ πατρὸς των, ἔθεσαν αὐτὸ εἰς τοὺς ὤμους των καὶ ὁπισθοβαποῦντες ἐκέπασαν τὴν γυναικὶν τοῦ πατρὸς των. Ἐ Καὶ τὸ παρόντων των εἶχον πρὸς ἀντίθετον κατεύθυνσιν καὶ δὲν εἶδον τὴν γυναικὶν τοῦ πατρὸς των.³⁶ Εἶδες τὴν εὐγνωμοσύνην των τέκνων, Αὐτὸς μὲν δίδωρε τὸν πατέρα, αὐτοὶ δὲ δὲν ἐπέτρεπον εἰς τὸν ἑαυτὸν των οὔτε νὰ ἴδω, ἀλλὰ ὅτι σθεσθῶν ὁλόντες ἦν βέβαιος, ὥστε, ἀφ' οὗ παύσαντο δοῦν, συγκαλύψουν τὴν γυναικὶν τοῦ πατρὸς. Καὶ βλέπε μετὰ τῆς πολλῆς εὐγνωμοσύνης των καὶ τὴν ἀγαθότητά των. Διὸ, δὲν ἐπ' ἐταῖον οὔτε ἐπιπλήττουν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἐπληροφορήθησαν (τὸ γεγονὸς), εἰς ἐν μόνον ἀπέβλεψαν, εἰς τὸ νὰ διορθώσουν ἀμέσως τὴν

34. Γεν. 9, 23.
35. Σοφ. 2ηρ. 8, 13.
36. Γεν. 9, 26.

κατάστασιν καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τιμὴν τοῦ πα-
τρός.²⁸⁴ Ἀ καὶ τὸ πρόσωπόν των, λέγει, εἶχον πρὸς ἀν-
τιθετὸν κατεστῆναι καὶ δὲν εἶδον τὴν γυνῶσιν τοῦ πα-
τρός των. Πολλὴ εἶναι ἡ εὐλάβεια των πένων καὶ μᾶς ἀ-
ποδεικνύει αὐτὴν τὸ γεγονός, ὅτ' ἔχ. μόνον ἐσκέπασαν αὐ-
τόν, ἀλλὰ καὶ ὅτ' δὲν ἤθελσαν νὰ τὸν ἴδουν. Ἄς διδαχθῶ-
μεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς καὶ ὡφεληθώμεν καὶ ἀπὸ τὰς εὐ-
καί ὡς μιμούμεθα μὲν αὐτοὺς ὡς ἀποφεύγωμεν δὲ τὴν συμ-
περιφορὰν ἐκείνου. Διότι εἴαν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὤνομασε τὴν
φανερὰν γυνῶσιν ἀκριβῶς κατὰρως, καὶ ἀφοῦ ἐξέπεσε
τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀδελφῶν κατεδικάσθη νὰ ὑπηρετῇ σὺ-
τῶς, ἂν καὶ ἔχ. ἐκεῖνος ὁ ἴδιος, ἀλλ' οἱ ἀπόγονοι του,
τὸ δὲ ὑποστῶν ἐκεῖνος, οἱ ὅποιοι καὶ νομολογοῦν τὰ ἁμαρτή-
ματα τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἔχ. μόνον δὲν συγκαλύπτουν αὐ-
τά, ὡς ἀλλὰ καὶ περισσώτερον τὰ φανερωθῶν προξενού-
ντες ἐξ αἰτίας αὐτοῦ πολλὰ ἁμαρτήματα. Διότι, ὅταν δηλο-
σιεύσῃς τὸ σφάλμα τοῦ ἀδελφοῦ ἔχ. μόνον θὰ καταστή-
σῃς ἐκεῖνον περισσώτερον ἀνασχυντόν καὶ ἀκνηρόν ὥσως
πρὸς ἐπιστροφήν εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ θὰ κάμῃς καὶ ἐκεί-
νους, οἱ ὁποῖοι ἀκούουν αὐτά, περισσώτερον ἀπορροβίους κα-
θὰ ἀδελγησῇς αὐτοὺς εἰς ἀπογνώσιν. Καὶ ἔχ. μόνον τοῦ-
το, ἀλλὰ καὶ θὰ συντελέσῃς εἰς τὸ νὰ ἐλθῇ σφαλμῆται καὶ ὁ
νόμος τοῦ Θεοῦ. Οὐδεὶς δὲ ἀγνοεῖ πάσιν τιμωρίαν προσεῖ-
τοῦτο εἰς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι παρέχουν τὴν ἀφορμὴν. Ἄς
ἀποφυγῶμεν λοιπὸν, παρακαλῶ, τὸν ζῆλον τοῦ Χάρι, (νὰ
γνωστῶσι) ὡς μιμούμεθα δὲ τὸν σεβασμὸν τῶν εὐνο-
μῶν αὐτῶν πένων τοῦ ὁποῦ ἐπίδεξαν εἰς τὴν πε-
ρίπτωσιν τῆς γυνώσεως τοῦ πατρός. Ὁ καὶ ὡς συγκαλύ-
πτωμεν τοιοῦτοτρόπως τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν ἔχ.
θὰ νὰ ἐξασκήσωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀδιαφορίαν, ἀλλὰ διὰ
τὰς τοὺς προσφέρωμεν τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐξοχὴν μεγα-
λῶτερον ἀφορμὴν, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῶν συντόμως ἀπὸ τὴν
διαφορὰν ἐκείνην καὶ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀ-
ρετῆς. Ὅπως ἀκριβῶς ἐξηλοθῇ τὸ νὰ μὴ ἔχ. κακεὶς πολ-
λοὺς μάρτυρας πῶν ἁμαρτημάτων του, τοῦτο καθιστᾷ εὐ-
κολώτερον τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὸν ἁγρυπνοῦ καὶ νηφάλιον,
τοιοῦτοτρόπως ὅταν ἡ ψυχὴ ἀποβάλλῃ καθὲς ἐντροπὴν καὶ
ἴδῃ ὅτι αἱ κακὰ πράξεις τῆς αἰδέας διεφυγόν τὴν προρο-
χὴν, ὡς ἀνέχεται νὰ ἀποκαρυνθῇ εὐκόλως. Ἀλλὰ ὡ-
σάν ἀκριβῶς νὰ ἔχ. ἐμπέσει εἰς κάποιαν λίσσιν καὶ ὁμοῦ
καὶ νὰ παρασχεῖται πρὸς τὰ κάτω ὅτ' ἀναρίθμητα κύμα-
τα, δυσκόλως θὰ δυνηθῇ νὰ ἀναρῇ περιελθούσα πλέον

εἰς ἀπογνώσιν καὶ ἐγκαταλείψουσα τὴν προσπάθειαν πρὸς
ἐπιστροφήν.

Ὁ Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, οὔτε νὰ διακρίνωμεν τὰ
σφάλματα τῶν πλῆσιόν μας, καὶ ὅταν πληροφορηθώμεν
αὐτὰ ἀπὸ ἄλλους, ἔς μὴ σπουδαίωμεν νὰ γνωρίσωμεν τὴν
γυμνότητά των. Ἀλλὰ ὡς συγκαλύπτωμεν αὐτὰ ὅπως ἀ-
κριβῶς αὐτοί. οἱ εὐνώμενες παῖδες, ὡς τὰ συκαλιζώμεν,
ὡς φροντίζωμεν νὰ ἀναρθώσωμεν τὴν καταπεσούσαν ψυχὴν
μὲ τὴν παροῖον, μὲ τὰς συμβουλίας, ὡς διδάσκοντες τὸ
μέγεθος τῆς φιλευσπλαχίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερβολὴν τῆς
ἀγαθότητός Του, τὸ ἀμετρον τῆς ἐσπλαγγίσεως Του, διὰ νὰ
ἀπολαύσωμεν μεγαλῶτερος ἐκείνων εὐλογίας ἀπὸ τῶν Θεῶν
τῶν ὄλων, ὁποῖος θέλει εἶδῃ οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθῶν καὶ
νὰ ἔλθουν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας²⁸⁵ καὶ δὲν ἐπιθυμῇ,
ἐπὶ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὥς δτου ἐπιστρέψῃ καὶ ζή-
σῃ²⁸⁶ καὶ τὴν γυνῶσιν, λέγει, τοῦ πατρός των δὲν εἶ-
δον²⁸⁷. Βλέπε πῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προλαμβάνοντες αὐτά,
τὰ ὁποῖα ἐνομιθετήθησαν εἰς τὸν γραπτὸν νόμον πρὸς δι-
δασκαλίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,²⁸⁸ ὡς ἐξεπλήρουν ἀπὸ
τῶν ἐνυπάρχοντα εἰς τὴν φύσιν νόμον καὶ ἐκεῖνον ἀκριβῶς,
τὸ ὁποῖον ὁ νόμος ἔλεγεν «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν
μητέρα σου διὰ τὸ εὐχρηστῆσαι»²⁸⁹ καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὁ-
ρίσας πατέρα ἢ μητέρα ὡς τιμωρῆται μὲ θάνατον,²⁹⁰ τοῦτο
ἤδη ἐξεπλήρωτο διὰ τῶν ἔργων. Εἶδες πῶς προλαμβάνου-
σα (τὸν γραπτὸν νόμον) ἡ φύσις ὁ ἔθετεν ἱκανὴν διδασκα-
λίαν, «Ἀνένηψε δὲ, λέγει, καὶ συνῆλθε ὁ Νῶε ἀπὸ τῆς μέ-
θης καὶ ἐμῆσε ὅσα ἔκαμεν εἰς αἰῶνα ὁ κὸς τοῦ ὁ νεώτε-
ρος»²⁹¹ «Ἀνένηψε δὲ, λέγει, καὶ συνῆλθε». Ἄς ἀκούουν τὸ
μέγεθος τοῦ ὀλισθήματος ἐκεῖνο οἱ ὁποῖοι διέρχονται τὴν
ἡμέραν εἰς τὰ συμπόσια καὶ ὡς ἀποφυγῶν τὴν ἐκ τῆς με-
θης καταστροφήν «Ἀνένηψε δὲ», λέγει. Τί σημαίνει «Ἀ-
νένηψε» ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνηθίζωμεν νὰ λέγωμεν διὰ
τοὺς μαινακούς, ὅταν ἔλθουν εἰς παράφορον κατάστασιν,
ὅτι ὁ δὲ ὁ ἀνένηψε ἀπὸ τῶν βαίμονα καὶ ἀπληρώσει ἀπὸ
τὴν τυραννίαν ἐκείνου, τοῦτο καὶ εἶπεν ὁ Γραφεὴ. Διότι
ἀληθῶς ἡ μέθη εἶναι δαίμων ἐκδοσίας καὶ σκατίζει. τὸν νοῦν
χειρότερον αὐτοῦ, καὶ ὁποσοῦν καθὲς εὐνώμενος ἐκεί-
νου, ὁ ὁποῖος θὰ κυριευθῇ ὅτ' αὐτῆς. Διότι, τὸν μὲν δαιμο-

284. Α' Τιμ. 9, 4.
285. Τιμ. 16, 25.
286. Πρὸς. 20, 19.
287. 2 Πέτρ. 2, 16.
288. Τιν. 9, 24.

νέζομενον, όταν τὸν βλέπωμεν, πολλάκις καὶ ἐλεοῦμεν καὶ συμπονοῦμεν καὶ ἐπιβουλεύομεν πολλὴν συμπαθεῖαν πρὸς αὐτόν. Διὰ τὸν μέθυον όμως πρᾶττομεν τὸ ἀντίθετον Ἀγανακτοῦμεν, δυσσασχετοῦμεν, λέγομεν ἄνθρωποις κακολογίας. Δὲ ποῖον λόγον καὶ διατί. Διότι ἐκεῖνος μὲν τὸ νὰ κατεσθύνεται ἀπὸ τὸν τουήρον δαίμονα, ἢ κάμνει χωρὶς τὴν θέλησίν του ὅσα κάμνει καὶ ἂν λακτίσῃ καὶ ἂν σχίσῃ ἐνθύμα καὶ ἂν φωνάξῃ μερὰ αἰσχροῦ λόγια, εἶναι ὁ ξίος συγγνώμης. Ὁ μέθυος όμως, δὲ καὶ ἂν διαπράξῃ ἄν ὅσα εἴηαι. Δὲ ὅς συγγνώμης, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γενοὺς καὶ δούλους ἔχει φοβερούς κατηγόρους, ὅτε δὲ ἐξ ἑαυτοῦ καὶ μὲ τὴν θέλησίν του ἀκαλουθεῖ τὴν κακίαν καὶ παρέδωκεν τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν τυραννίαν τῆς μέθης καὶ λέγου αὐτὰ, ὅχι διὰ νὰ κατηγορήσω τὸν δίκαιον, διότι ὑπάρχουν πολλά τὰ ὅποια παρέχουν εἰς αὐτὸν τὴν συγγνώμην καὶ μαζί με τὰ ἄλλα τὰ ὅτι, οὐδέποτε πλέον περιέπεσε εἰς τὸ ἴδιον πρῶγμα τὸ ὅποιον εἶναι μεγαίστη ἀπόδειξις, ὅτι καὶ εἰς τὸ προηγούμενον ἁμαρτήμα ὑπέπεσε ἀπὸ ἀγνοίαν καὶ ὄχι ἀπὸ ἀδιαφορίαν. Δὲ διότι, ἂν ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ ἀπὸ ἀδιαφορίαν, θὰ ἔπρεπε μετὰ ταῦτα αὐτὸς νὰ κυρθεῖ καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ πάθος ἀλλὰ δὲν ὑπέπεσε πλέον εἰς αὐτό. Διότι ἂν παρεσύρετο καὶ πάλιν, δὲν θὰ τὸ παροικίωται ἡ Γραφή, ἀλλὰ θὰ μᾶς τὸ ἐγνωρίζε. Καὶ ὅσον ἕως εἴηαι ὁ σκοπὸς καὶ ἕως ὅσον τῆς θείας Γραφῆς, τὸ νὰ μὴ παραλειπῇ τίποτε ἀπὸ τὰ γεγονότα, ἀλλὰ νὰ διδάσκῃ ἡμᾶς με ἀλήθειαν. Διότι οὔτε ἀπὸ κάποιον φθόνον παρατρέχει τὰς ἀρετὰς τῶν δικαίων, οὔτε συγκαλύπτει ἀπὸ χάριν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ θέτει τὰ πάντα ἐμπρὸς μας, διὰ νὰ ἔχωμεν κάποιο ὑπόδειγμα καὶ διδασκαλίαν. Ἐ καὶ ὅταν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ ἀμέλειαν ὑπαπέσωμεν εἰς κάποιο ἁμαρτήμα νὰ ἀσφαλισθῶμεθα μὴ τυχόν ὑποπέσωμεν πάλιν εἰς τὸ ἴδιον. Διότι δὲν εἶναι τόσον φοβερόν τὸ νὰ ἁμαρτανώμεν, ὅσον τὸ νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Μὴ προσέξῃς λοιπὸν τοῦτο, ὅτι ὁ δίκαιος ἐμέθυσε, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἔπαυε πλέον αὐτό. Ἀλλὰ νὰ σκεπτεται, παρακαλῶ, αὐτοὺς οἱ ὅποιοι φθεῖραντα καθημερινῶς εἰς τὰς οἰνοποιίας καὶ διὰ νὰ εἴπωμεν τοιοῦτρόπως καθημερινῶς σχεδὸν ἀποθνήσκουν. ²¹⁸ Α καὶ ὅταν ἔλθουν εἰς συναισθήτην, τότε τοιοῦτοτρόπως ἀποφεύγουν τὴν ἐκ τῆς μέθης φθοράν, ἀλλὰ ἐπιβουλεύουν αὐτὴν ὡς κάποιον ἀξίολογον πράξιν καὶ ἀνδραγαθίαν. Πάλιν δὲ καὶ ἐκεῖνο θὰ ἡδύνατο κοινῶς νὰ σκεφθῇ, ὅτι ὁ δίκαιος αὐτὸς ἂν καὶ ἀπὸ ἀγνοίαν καὶ διότι δὲν ἐγνωρίζε τὰ μέτρα τῆς χρήσεως ἁφροῦ ἔ-

τιαν ἐμέθυσε, ἀλλ' ὅμως μὲ τὸ νὰ εἶναι δίκαιος καὶ νὰ ἔχῃ πολλά κατὰ νόμιμα ἡδύνατο νὰ ἔπασκε ἀξίη τὸ συμβᾶν ἁμαρτήμα. Ἡμεῖς όμως ποῖον παρηγορίαν θὰ ἔχωμεν, εἰπέ μου, ὅταν καὶ ἀπὸ ἀναριθμήτα ἄλλα πάθη εἴμεθα πολιορκημένοι καὶ μαζί με τὰ ἄλλα καταστυγνόμεθα καὶ ἀπὸ τὴν μέθην, Πάτερ Δεῖ θὰ μᾶς ἀξιώσῃ συγγνώμης, ὅταν οὔτε ἐξ ἰδίας περας σωφρονισθῶμεθα. ²¹⁹ «Ἀνέστη δὲ, λέγει, καὶ συνήλθεν ὁ Νωὲ ἀπὸ τὴν μέθην καὶ ἐγνώρισεν ὅσα ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ ὁ νεώτερος» Ἀπὸ ποῦ ἐγνώρισε, ἴσως οἱ ἀδελφοὶ ἐγνωστοποίησαν τὸ γεγονός εἰς τὸν πατέρα, ὅχι διότι ἤθελον νὰ κατηγορήσουν τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνοφέρουν τὸ γεγονός ὅπως συνέβη, ὥστε νὰ δεχθῇ ἐκεῖνος εἰς τὸ τραῦμα τὴν κατάλληλον θεραπείαν. καὶ ὁ γνωρίζων, λέγει, ὁ Νωὲ ὅσα ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ ὁ νεώτερος». ²²⁰ Ὁ σημαίνει «Ὅσα ἔκαμεν; Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἔκαμε μεγάλα καὶ ἀνυπόφορα. Σκέψου δηλαδὴ, ὅτι ἀφοῦ εἶδεν ἐντὸς τῆς οἰκίας τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς καὶ ἔπρεπε νὰ τὴν συγκαλύψῃ, αὐτὸς ἐλθὼν ἔξω διέσπυρε αὐτὴν καὶ, ὅσον ἐξήρπαστο ἀπὸ αὐτὸν, ἔβηλο στο εἰ καὶ ἐχλευασε τὸν πατέρα καὶ ἤθελε νὰ λαθῇ καὶ τοὺς ἀδελφούς συμμετόχους τῆς κακῆς ἀποφάσεως τοῦ. ²²¹ Καὶ ἐνὶ θὰ ἔπρεπε ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ γεγονός, νὰ προσκαλέσῃ τοὺς ἀδελφούς ἐντὸς τῆς οἰκίας καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἀμείψῃ διὰ τὴν γύμνασιν, αὐτοὺς ἐλθὼν ἔξω διευτυμάνουν αὐτὴν, οὕτως ὥστε ἂν παρελθίσκοτο καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἐκεῖνους θὰ καθίστα μάρτυρας τῆς ἀσχημοσύνης τοῦ πατρὸς. Διὰ τοῦτο λέγει, «Ὅσα ἔκαμεν» περιεφρόνησε δηλαδὴ τὸν πατέρα, ἡλικιόμνησε τὴν ἀφειλομένην τιμὴν τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς, διέσπυρε τὰ ἁμαρτήματα, ἠθέλησε καὶ τοὺς ἀδελφούς νὰ παρὰσῃ καὶ νὰ λαθῇ αὐτοὺς συμμετόχους τῆς κακῆς πράξεως τοῦ. ²²² Ὁ «Ὅσα ἔκαμε λέγει εἰς αὐτὸν ὁ νεώτερος τοῦ υἱός» ²²³ Καὶ ὅμως δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ νεώτερος καθ' ὅσον ἦ το δεύτερος καὶ προηγούμενος τοῦ Ἰάφεθ. Ἀλλ' ἔάν καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦτο προηγούμενος ἐκεῖνον, όμως κατὰ τὴν γνώμην ἦτο νεώτερος καὶ ἡ αὐθάδεια ἐποθετίσθη αὐτὸν ἔξω τῆς οἰκίας θάσεως. Διότι ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ παραμείνῃ ἐντὸς τῶν ἰδεῶν τοῦ ὄριον, ἔχουσε καὶ τὴν τ.

49. Κατὰ μίαν παράφρασιν τὴν ἡρῶνικαν καὶ Νωὲ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Νωὲ, πρὸς τὸν Χάμ, ὅτις ἀνέγειλαν αὐτὸν εἰς τὸν πατέρα καὶ καὶ αὐτοὺς ἂν συνελθῶν εἰς τὰς ἀδελφούς τοῦ Ὁρα Θεοφιλῆτος Ἡρότου Μ.Ρ.Ο. 80, 180.

μην, τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν ἡ φύσις. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, αὐτὸ τὸ ὁποῖον εἶχε ἀπὸ τὴν φύσιν ἐπρόδωκε ἕνεκα τῆς κοκῆς διαθέσεώς του, τοιοῦτότρόπως καὶ ὁ Ἰάφεθ, ἐκεῖνος τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε ἀπὸ τὴν φύσιν, προσέλαβε τοῦτο ἀπὸ τὴν ὀγιά γυνάμην του.

6. Εἶδες πῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν κάτι, τὸ ὁποῖον νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν θείαν Γραφὴν ἀσκόπως καὶ ματαίως; «Ὅσα ἔκομεν εἰς αὐτόν, λέγει, ὁ νεωτερός του υἱός». «Καὶ εἶπεν Ἡ Κατηραμένος θὰ εἶναι ὁ υἱός (τοῦ Χάμ) Χαναναῖν, δοῦλος θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀδελφούς του».⁴³ Ἰδοὺ ἐρῶθασαμεν εἰς τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον περιφέρεται πανταῦ. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσῃ πολλοὺς νὰ λέγουν διατί, ἐνῷ ἡμάρτησεν ὁ πατήρ καὶ ἀνῆγγεῖλε τὴν γυνάμωσιν, δέχεται ὁ υἱὸς τὴν κατάραν; Δι' αὐτὸ, παρακαλῶ, ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς καὶ λάβετε τὴν λύσιν αὐτοῦ τοῦ προβλήματος. Διότι ἐκεῖνος θὰ εἴπωμεν, τὰ ὅποια ἀκριβῶς θὰ μᾶς παραχωρήσῃ ἡ θεία χάρις πρὸς ἀφελείαν σας. «Καὶ εἶπεν κατηραμένος θὰ εἶναι ὁ υἱός Χαναναῖν, δοῦλος θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀδελφούς του».⁴⁴ Ἀ δὲν ἀνέφερεν ἀσκόπως οὕτε μοταίως τὸν υἱόν, ἀλλὰ διὰ κάποιον ἐνυπάρχοντα λόγον. «Ἦθελε δηλαδὴ συγχρόνως καὶ νὰ κατηγορήσῃ τὸν Χάμ διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν βδρὴν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ νὰ μὴ παραδολῶν τὴν ἡδὴ παραχωρηθεῖσαν ἀπὸ τὸν Θεὸν εὐλογίαν».⁴⁵ Διότι λέγει, «εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε ὅταν ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν κιβωτὸν καὶ τοὺς υἱούς του».⁴⁶ Διὰ νὰ μὴ φαίνεται λοιπὸν ὅτι καταρτίζῃ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἡδὴ προηγούμενως ἔτυχε τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, ἐν τέλει μὲν ἀφῆναι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὕδρισεν αὐτόν, ἐπιφέρει δὲ πρὸς τὸν υἱὸν τὴν κατάραν. Ναί, θὰ εἴπῃ κανεὶς, αὐτὸ μὲν ἀποδεικνύει ὅτι διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν κατηράσθη τὸν Χάμ, ἐπειδὴ ἀπήλαυσε τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ διατὶ ὁμοῦ, ἐνῷ ἐκεῖνος ἡμάρτησεν, αὐτὸς τιμωρεῖται; Ὅτε τοῦτο συμβαίνει ἄνευ λόγου. Καθ' ὅσον καὶ ὁ Χάμ ὑπέφερε τὸ μαρτύριον καὶ ἡσθάνετο τὴν τιμωρίαν διὰ ἀγνωστέρων ὑπὸ τὸν υἱὸν του. Διότι γνωρίζετε, γνωρίζετε πῶς οἱ πατέρες ἠυχήθησαν παλλάκις νὰ ὑπαστοῦν τὴν τιμωρίαν χάριν τῶν τέκνων των, καὶ πῶς εἶναι θαυυτέρα δι' αὐτοὺς ἡ τιμωρία τὸ νὰ ἐλέ-

43. Γεν. 9, 25.

44. Ὁ Νῶε δὲν ἐβλόκε νὰ καταρτίζῃ τὸν Χάμ, ὁ ὁποῖος προηγούμενως ἔτυχε τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ τιμωρηθῇ καὶ ἐκδιέλθῃ τὸ ἀπὸ αὐτοῦ γένος. Ἡ ἀρὰ ἦτο πρόβλεψις τῆς μελλοντικῆς δουλείας τῶν Χαναναίων εἰς τοὺς Ἰσραηλῖτας.

45. Γεν. 9, 1.

πιουν τὰ τέκνα των νὰ τιμωρῶνται ἀπὸ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Συνέδη λοιπὸν τοῦτο, ὥστε καὶ ὁ Χάμ νὰ δοκιμάσῃ περισσότερον πόνον ἕνεκα τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας καὶ παραμεινῇ ἀκέραιος ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ υἱὸς ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὴν κατάραν πληρῶν τιμωρίας τῶν ἱσκῶν του ἁμαρτημάτων. Ὁ Διότι, ἐάν δέχεται γὰρ τὴν τιμωρίαν διὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦ πατρὸς του, ἀλλ' ὁμοῦ φυσικὸν ἦτο νὰ τιμωρηθῇ καὶ διὰ τὰ προσωπικά του ἁμαρτήματα. Δὲν ἐδέχθη δηλαδὴ τὴν κατάραν μόνον διὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκείνου ὑποστῇ μεγαλῦτέραν τιμωρίαν. Τὸ ὅτι βεβαίως δὲν τιμωροῦνται οὔτε οἱ πατέρες χάριν τῶν τέκνων, οὔτε τὰ τέκνα χάριν τῶν γονέων, ἀλλὰ καθὲς ἕνας εἶναι ὑπεύθυνος δι' ἐκεῖνα ποὺ ἔπραξε, τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν λεχθῆν εἰς πολλὰ μέρη τῆς θείας Γραφῆς ἀπὸ τοὺς προφήτας. Ὅπως ἀκριβῶς ὅταν λέγουν, «Ἐκεῖνος ποὺ δὲ φάγῃ τὰς ἀώρους σταφυλὰς θὰ μουδιῶσιν οἱ δέοντες»⁴⁶ καὶ «ἡ ψυχὴ ποὺ ἡμάρτησε αὐτὴ καὶ θὰ ἀποθάνῃ».⁴⁷ Καὶ πάλιν, «δὲν θὰ ἀποθάνουν οἱ πατέρες χάριν τῶν τέκνων, οὔτε τὰ τέκνα χάριν τῶν γονέων».⁴⁸ Ὁ Κανείς λοιπὸν ἀπὸ οὗς, παρακαλῶ, ἄς μὴ τολμᾷ νὰ κατηγορήσῃ αὐτά, τὰ ὅποια ἔχουν γραφῇ, ἀγνοῶν τὸν σκοπὸν τῆς θείας Γραφῆς, ἀλλὰ ἄς δέχεται τὰ λεγόμενα μὲ εὐνόμενα σκέψιν καὶ ἄς θαυμάζῃ τὴν ἀκρίβειαν τῆς θείας Γραφῆς καὶ ἄς ἀναλογίζεταί πῶσον κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία. Διότι Ἰδοὺ τὸν ἀδελφόν, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη μὲ τοὺς αὐτοὺς πόνους ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν Ἰδίαν κοιλάδα, αὐτόν, ἀφοῦ ἡ ἁμαρτία εἰσεχώρησε, κατέστησε δοῦλον καὶ ἀφοῦ τοῦ ἀφῆρασε τὴν ἐλευθερίαν τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν δουλείαν. Ἐ Κοι' αὐτόν λοιπὸν τὸν τρόπον λαμβάνει ἀπὸ ὁδῶ ἀρχὴν ὁ θεσμός τῆς δουλείας. Καθ' ὅσον πρὸ τοῦτου δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἀνοηρία οὕτῃ (τῆς δουλείας) καὶ τὸ νὰ κομψευκόμεθα τοιοῦτότρόπως καὶ νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην ἀπὸ ἄλλους ὑπηρέτας, ἀλλὰ καθὲς ἕνας μόνος του ὑπηρετεῖται καὶ ὑπῆρχε πολλὴ ἱστορία καὶ κάθε θνωμαλία εὐρίσκειτο μακράν. Ἐπειδὴ δὲ εἰσεχώρησεν ἡ ἁμαρτία, κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν καὶ διέφθειρε τὴν ἀξίαν, ἡ ὁποία ἐβόδη ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ εἰσέγαγε τὴν δουλείαν, διὰ νὰ εἶναι συνεχὴς ὁ δόσκαλος καὶ νοθεσία εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος,⁴⁹ ὥστε νὰ ἀποφευγῇ μὲν τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρ-

46. Ἱερ. 18, 80.

47. Ἱερ. 18, 80.

48. Αποκ. 24, 18.

τίας, ἐπανέρχεται δὲ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀρετῆς. Ὅτι θηλασθὴ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ κύριος ἔχουν συνεχὴ τὴν ἀπὸ ἐδῶ προερχομένην ὠφέλειαν, ἐὼν θέλωμεν, ὡς ἐνόησαν, ὅτι ὁ μὲν δοῦλος διὰ τοῦτο ἔγινε δοῦλος, ἐπειδὴ ὁ Χάρι παρεσύρθη εἰς τὴν αὐθάδεϊαν. Καὶ ὁ Κύριος πάλιν ὡς ἀναλογίζεται, ὅτι ἡ ὑποταγὴ καὶ ἡ δουλεία δὲν προήλθε ἀπὸ κάποιου ἄλλου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διεστραμμένης γνώμης, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἐκεῖνος καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξέπεσε τῆς ἰσοτιμίας τῶν ἀδελφῶν.

7. Ἀλλ' ἐὰν αἰμεθα ἔγρυπνοι καὶ συνετοί, αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἰσῆχθησαν εἰς τὴν ζωὴν ἐξ αἰτίας τῶν ἀμαρτημάτων τῶν προγόνων μας, εἰς τίποτε δὲν δύναται νὰ μᾶς βλάψουν. Ὡς μὲ τὸ νὰ ὑπάρχουν μόνον κατ' ὄνομα. Ἐπειδὴ καὶ ὁ πρωτόπλαστος ἕνεκα τῆς παραβάσεως εἰσῆγαγε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου καὶ τὸ νὰ φθείρωμεν τὴν ζωὴν μας εἰς λύπας καὶ κόπους καὶ αὐτὸς ὁ Χάρι εἰσῆγαγε τὴν δουλείαν. Ἀλλ' ἀφοῦ ἦλθεν ὁ Δεσπότης Χριστὸς δῶκεν αὐτῶν ἀφεση μόνον τὸ δῶμα νὰ ὑπάρχη, ἐὰν θελήσῃς βέλωμεν. Διότι οὔτε ὁ θάνατος λοιπὸν εἶναι θάνατος, ἀλλὰ μόνον ὄνομα ἔχει θανάτου. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα κατηργήθη. Διότι δὲν ὀνομάζομεν αὐτὸν πλέον θάνατον, ἀλλὰ κοιμησιν καὶ ὕπνον. Ὁ Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔλεγε, «Ὁ Ἀδάμας ὁ φίλος ἡμῶν ἔχει κοιμηθῆναι»⁴⁹. Καὶ ὁ Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς λέγει, «Ὅσον ἀφορρᾷ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν κοιμηθῆναι, δὲν θέλω νὰ ἀγνοήτε, ἀδελφοί»⁵⁰. Καὶ ἡ δουλεία πάλιν ὁμοίως ὄνομα εἶναι, διότι ἐκεῖνος εἶναι δοῦλος, ὁ ὁποῖος πράττει τὴν ἀμαρτίαν.⁵¹ Καὶ διὰ τὴν κατήργησιν ὁ Χριστὸς ὅταν ἦλθε καὶ ἀφῆκε νὰ ὑπάρχη μόνον κατ' ὄνομα, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐξήλειψεν, ἔδωκεν τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ, «Ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὅποιοι ἔχουν πιστοὺς κυρίους, ὡς μὴ καταφρονοῦν αὐτοὺς, διότι εἶναι ἀδελφοί»⁵². Βλέπετε διὰ ποίου τρόπου ὅταν εἰσχωρήσεν ἡ ἀρετὴ, ὡδήγησεν εἰς τὴν ἀδελφικὴν συγγένειαν αὐτοῦς, οἱ ὅποιοι προηγουμένως ἦσαν δοῦλοι. «Καὶ θὰ εἴπω, λέγει, ὁ υἱὸς Χαναάν δοῦλος εἰς τοὺς ἀδελφούς του». Δὲν ἐχρησιμοποίησε, λέγει, θεόντως τὸ ἀξίωμα, οὔτε ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὴν εὐτυχίαν τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἰσοτιμίας. Διὰ τοῦτο θέλω νὰ σὲ σφραγίσω διὰ τῆς

ὑποταγῆς. Ταῦτο ὄφειλεν ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν γυναῖκα. Ἐπειδὴ θηλασθὴ, ἂν καὶ ἐδημιουργήθῃ ἰσοτιμία πρὸς τὸν ἄνδρα, δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὴν δοθείσαν τμήν, διὰ τοῦτο τῆς ἀφῆρθέῃ ἡ ἐξουσία καὶ ἦκουσε· «Ὁ ἄνδρας σου θὰ εἶναι κατεφύγιόν σου καὶ αὐτὸς θὰ σὲ ἐξουσιάζῃ»⁵³. Ἐπειδὴ δὲν γνωρίζεις, λέγει, νὰ χρησιμοποίησῃς καλῶς τὸ ἀξίωμα, μάθε νὰ κυβερνᾷς καλῶς, παρὰ νὰ ἐξουσιάζῃς κακῶς. Ἐ διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ οὗτος τῶρα χάριν σφραγισμοῦ δέχεται τὴν ποινὴν καὶ διὰ μέσου τοῦ υἱοῦ τοῦ ὁμοίου τιμωρεῖται, διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι μαλουνότι εὐρίσκετο εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν, ἡ τιμωρία θὰ μεταβῇ εἰς τὸν υἱόν. Τοῦτο ἀκριβῶς ἔκαμεν τὴν ζωὴν τοῦ πατρὸς καὶ ὀδυνήσαν ἐννοοῦν ὅτι καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ υἱὸς ἐπρόκειτο νὰ τιμωρήται δι' ὅσα ἐπράχθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Τὸ ὅτι δὲ καὶ ὁ υἱὸς ἦτο ἐξ αὐτοῦ κακὸς καὶ ὁμοῖοι οἱ ἀπόγονοί του ἔγιναν μισητοί, ἀφοῦ ἀπέκλιναν πρὸς τὴν κακίαν, ἄκουσε τὴν Γραφὴν νὰ λέγῃ ὡς εἶδος κατάρσις.⁵⁴ Ἀ «Ὁ πατὴρ σου ἦτο Ἀμορραῖος» καὶ ἡ μήτηρ σου Χετταία.⁵⁵ Καὶ κάποιος ἄλλος πάλιν ὑφίξειν λέγει, «Ἀπόγονοι τοῦ Χαναάν καὶ οὐχὶ τοῦ Ἰούδα»⁵⁶. Εἶναι ἀνάγκη ἑμῶς τῶρα νὰ ἀκούσωμεν μετὰ τὴν ἐπιτίμησιν, τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη αὐτὸς ποὺ διέσωσε τὴν γέννησιν τοῦ πατρὸς, πάλιν ὁμοιῶν ἀξιώνωνται αὐτοὶ ποὺ ἀπένευμαν τάσαν σεβασμοῦ καὶ τιμῆς εἰς τὸν πατέρα. «Καὶ εἶπε, λέγει, εὐλογημένος Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σῆμ καὶ ὁ Χανανὴν θὰ εἶναι δοῦλος αὐτοῦ»⁵⁷. Τοῦτο, ἰσως θὰ εἴπῃ κανεῖς, δὲν εἶναι εὐλογία πρὸς τὸν Σῆμ. Καὶ ὅμως ἠλόγησεν αὐτὸν πλουσίως. Διότι ὅταν ὁ Θεὸς εὐχαριστῆται καὶ εὐλογῆται διὰ μέσου τῶν ἀνθρώπων, συνηθίζει τότε νὰ χορηγῇ πλουσιωτέραν τὴν εὐλογίαν Του εἰς ἐκεῖνους, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος εὐλογεῖται. Ὡς Ἐπειδὴ ἠλόγησε λοιπὸν τὸν Θεόν, κατέστησεν αὐτὸν ὑπερτέραν μεγαλυτέρας εὐλογίας καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ Νῶε ἔγινεν αἵτιος περισσοτέρας ἀμοιβῆς εἰς τὸν Σῆμ.

49. Γεν. 5, 16.

50. Ὁ Ἀμορραῖος ἦτο ὁ τέταρτος υἱὸς τοῦ Χαναάν (Γεν. 10, 18). Οἱ δὲ αὐτοὶ ὀνομαζόμενοι Ἀμορραῖοι ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ ταυτίζονται πάλαι μετὰ τοῦ Χαναάν. Πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς Χαναάν ἐκ τῆς ἱστορίας εἶχον ἱερῶς ταχὺν βιβλίον (Παλμ. 194, 10-12).

51. Γεν. 16, 8. Ὁ Χετταῖος ἦτο ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Χαναάν (Γεν. 10, 10). Ἡ ὁμοία κατανόησις οἱ Χετταῖοι, εἰδικολογικῶς λαὸς κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιότητος.

52. Δαν. (2ος) 13. Ὁ Ἰούδας ἦτο ὁ 8' υἱὸς τοῦ Ἰακώβ καὶ τῆς Λίας. Ἐν τῇ εὐχῇ αὐτοῦ, ὅ ὅσα ἀπερρίχθη τῶν ἄλλων, κατέστη καὶ ὁ Κύριος (Γεν. 48, 9-12).

53. Γεν. 3, 26.

49. Γεν. 11, 11.

50. Α' Θεο. 4, 15.

51. Γεν. 6, 34.

52. Α' Τιμ. 6, 9.

ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς θὰ ἤξιωνε αὐτόν, ἐὰν ᾔνυχε ταῦτον ἀπ' ἑαυτοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς δηλαδὴ, ὅταν εὐλογηται ἐξ αἰτίας μᾶς, ἀξιῶναι ἡμᾶς πολλῆς ἐκ μέρους Του χάριτος, κατ' αὐτὸν πάλιν τὸν τρόπον, δὲν ἐξ αἰτίας μᾶς ἀλλοι ὑδρίζουν Αὐτόν, γίνεται ἐκ τούτου μεγάλυτέρα ἡ κατὰ κρίσεις εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι παρέχουμεν τὴν αἰτίαν. Ὡς φροντίζουμεν λοιπόν, παρακαλῶ, τοιοῦτοτρόπως νὰ ζώμεν καὶ τὴν νὰ ἐπιδικνούμεν τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, ὥστε ὅσοι μᾶς παρατηροῦν, νὰ ἀποδίδουν εὐλογίας καὶ ὕμνους εἰς τὸν Δεσπότην Θεόν. Ὁ Διότι θέλει, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, νὰ δοξάζεται διὰ μέσου ἡμῶν, ὥς ἵπνῃ Αὐτὸς προσλαμβάνει κατὰ εἰς τὴν δόξαν Του, καὶ ὅσον εἶναι ἀνευθεῖς, ἀλλὰ διὰ τὴν παράσχουμεν εἰς Αὐτόν ἀφορμὰς, ὥστε νὰ μᾶς ἀξιῶν ὑπερσυνεχῶς χάριτος καὶ φιλοανθρωπίας. Ἐυλογημένος Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Σῆμ, καὶ ὁ Χαναν δούλος αὐτοῦ. Βλέπετε πῶς ἐπιβάλλει πατρικὴν τιμωρίαν, ἡ ὁποία εἶναι μᾶλλον σωφρονισμὸς παρά τιμωρία. Διότι ἢτο πατὴρ καὶ μάλιστα πατὴρ φιλόστοργος καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν, ἀλλὰ μόνον νὰ ἀνακόψῃ τὴν προέκτασιν τῆς κακίας. Ὁ Διὰ τοῦτο, λέγει, σὲ καταδικάζω εἰς τὴν δουλείαν, διὰ τὴν ἔχῃς συνεχή καὶ ἀνεξάλειπτον τὴν ὑπόμνησιν. Ἐπειτα λέγει, «Ὡς μεγαλῶσα καὶ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὴν γενεάν τοῦ Ἰάφεθ καὶ ὡς κατοικήσῃ ὁ Ἰάφεθ⁵⁸ εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ, καὶ ὡς γίνῃ ὁ Χαναν δούλος αὐτοῦ⁵⁹.» Μεγίστη εἶναι πάλιν ἡ εὐλογία αὐτῇ, ἔχουσα ὅπωςδήποτε κεκρυμμένον κάποιον θησαυρόν. Διότι λέγει, «Ὡς μεγαλῶσα καὶ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὴν γενεάν τοῦ Ἰάφεθ». Δὲν θὰ ἡμάρτανε κακίς ἐὰν ἔλεγεν, ὅτι εἶναι προφητεῖαι αἱ εὐλογίαι τοῦ δικαίου. Διότι ἐὰν ὁ πατὴρ τοῦ δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀσκόπως καὶ ματαίως τὸ ὄνομα (Νῶε)⁶⁰ ἀλλὰ νὰ προφητεύσῃ διὰ τοῦ ὀνόματος τὴν μέλλουσαν νὰ ἐκπύσῃ ἀνοστοραχὴν, πολὺ περισσότερο ὁ δικαίος αὐτὸς δὲν ἔκρινεν ἀσκόπως καὶ ματαίως τὰς εὐλογίας. Νομίζω ὅτι διὰ τῶν δύο τούτων εὐλογιῶν πρὸς τὸν Σῆμ καὶ τὸν Ἰάφεθ, ὁ Νῶε προφητεύει τὴν κλῆσιν τῶν δύο λαῶν. Καὶ διὰ μὲν (τῆς εὐλογίας) τοῦ Σῆμ, τὴν κλῆσιν τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅσον ἀπὸ ἀκρίτων κατὰγεται ὁ Ἀβραάμ, καὶ ἡξήσῃ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων. Διὰ δὲ τῆς εὐλογίας

58. Ἀπὸ τῶν τοῦ Ἰάφεθ, διὰ τῆς πίστεως εἰς Χριστόν, ἐισέρχονται εἰς τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τοῦ Σῆμ, ὡς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία.
59. Γεν. 9, 27.
60. Πράκ. Γεν. 5, 29.

πρὸς τὸν Ἰάφεθ, ἐνωσεῖ τὴν κλῆσιν τοῦ ἐθνῶν. Πρόσεχε λοιπόν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ εὐλογία προσηνύει τοῦτο. Διότι λέγει, «Ὡς μεγαλῶσα καὶ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὸν Ἰάφεθ καὶ ὡς κατοικήσῃ αὐτὸς εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ». Τούτου βλέπομεν νὰ πραγματοποιηταί πρακτικῶς περὶ τῶν ἐθνῶν.⁶¹ Διότι, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ μὲν «Ὡς μεγαλῶσα καὶ αὐξήσῃ», ὑπενόησεν ὅλα τὰ ἐθνη μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δέ, «Ὡς κατοικήσῃ εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ», ἤθελε νὰ τὴνίσῃ ὅτι, ἐν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι προητοιμάσθησαν καὶ ἐπολιώσθησαν, τὰ ἐθνη ἀπήλυσαν τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπεκόμισαν τὰ ὀφέλη. «Καὶ ὡς γίνῃ ὁ Χαναν δούλος αὐτοῦ».

8. Ἐῶς ποίας ἀμοιβὰς ἔλαβον καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν εὐγνωμοσύνη των, καὶ μὲ πόσῃ ἀμείαν περιέβαλε ἑκείνος τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὴν ἀσθαλείαν του. Ὡς ἔχουμεν αὐτὰ γραμμένα συνεχῶς εἰς τὴν διανοίαν μᾶς, διὰ τὴν θυνηθόμεν νὰ γίνωμεν ἀκρίτων μὲν μιμηταὶ καὶ ζηλωταί, ἀπορῶντες δὲ τὴν διεστραμμένην γυμνὴν καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς προπετείας αὐτοῦ. Ὡς καὶ ἔχῃς, λέγει, ὁ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τριακόσια πενήκοντα ἔτη, καὶ ἀπέθανεν.⁶² Μὴ νομίσῃς ὅτι ἀπλῶς ἐπέσημονε καὶ τοῦτο ἡ θεία Γραφή, ἀλλὰ πρόσεχε καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὴν ἐγκράτειαν τοῦ δικαίου, ὅτι δὲν ἐπέδιδεν πλεον τὴν ἀπάτησιν καὶ ἄλλων τέκνων, ἀν καὶ ἀπήλυσεν πολλὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεσιν, καὶ ἔχῃς τόσα πολλὰ ἔτη, μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τὴν κιβωτῶν. Καθ' ὅσον δὲν ἀνέφερον ἡ Γραφή, ὅτι ἀπάτησεν ἄλλους υἱούς, ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων. Ἀπὸ ἐδῶ νὰ σκεπτεσθαι πάλιν αὐτὴν τὴν πολλὴν ὁλοκασίαν τοῦ Χάμ, ὅτι δὲν ἐσωφρονίζετο, ἀν καὶ ἔβλεπε τὸν πατέρα νὰ ἐπιδικνύῃ τὴν ἐγκράτειαν. Ὁ Διὰ ἐλὼς εἰς ὅλα συμπεριφερέτο ἀντιθέτως πρὸς τὸν πατέρα του. Διὰ τοῦτο καὶ εὐλόγως ὁλόκληρον τὸ ἐξ αὐτοῦ γένος⁶³ καταδικάσθη εἰς τὴν δουλείαν, διὰ τὴν ἔχῃ χαλινὸν τῆς διεστραμμένης γυμνῆς. Ἐπειτα ἀπὸ ἐδῶ διηγουμένη ἡ θεία Γραφή αὐτοὺς ποὺ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τοὺς τρεῖς υἱούς, λέ-

61. Ἄλλως ἐξηγεῖται τὸ χωρίον ἐς τὸν Φύλακ. Κατ' αὐτὸν, ὁ Θεὸς κατέστησε εἰς τὰ σκηνώματα τοῦ Σῆμ πρῶτον διὰ τῆς ἀναδείξεως πατριάρχῃ καὶ προφητῶν καὶ ὅλους διὰ τῆς ἐνομήσεως ἀλλοτρίως τοῦ Θεοῦ ἄδου, καταστήσαντος καὶ ἑαυτὸς τὴν ἐκ οὐρανόθεν Ἀβραάμ καὶ αὐτοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὅλους ἐκ τῶν Σῆμ γὰρ καὶ οἱ κατὰ τὸν γένος. Μ.Ρ.Ο. 101, 1059.

62. Γεν. 9, 28.

63. Δὲν κατεδικάζθησαν ὅλοις εἰς δουλείαν πάντες οἱ ἀπόγονοι τοῦ Χάμ, εἰμὴ μόνον ὁ Χαναν καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ κατεστῆσαντες.

γει· «Ὁ Χάμ δὲ ἐγέννησε τὸν Χούτ»⁶⁴ καὶ πάλιν· «Ὁ Χούτ δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος γίγας εἰς τὴν περιοχὴν του. Αὐτὸς ἦτο ἀνδρείος κυνηγὸς ἐνώπιον Κυρίου».⁶⁵ Καὶ μερικοὶ μὲν ἐξηγοῦν τὸ «ἐναντίον Κυρίου», ἀντὶ τοῦ «ἐναντιούμενος πρὸς τὸν Θεόν»· ἐγὼ ὅμως δὲν νομίζω ὅτι αὐτὸ θέλει νὰ υποδηλώσῃ ἡ θεία Γραφή, ἀλλὰ ὅτι ἦτο κάποιος ἰσχυρὸς καὶ ἀνδρείον. Ἡ τὸ δὲ «ἐπέναντι Κυρίου τοῦ Θεοῦ», ἀντὶ νὰ εἴπῃ ὅτι «ὡς» αὐτοῦ ἐδημιουργήθη, ὅτι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν, ἢ ὅτι ἐπρόκειτο ὁ Θεὸς διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ θαυμάζεται, διότι ἐδημιούργησε καὶ ἀνέδειξε τοιαύτου ἀνθρώπου εἰς τὴν γῆν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πάλιν ἐπειδὴ ἐμίμηθη τὸν πρόγονον, καὶ δὲν ἐχρησιμοποίησε καλῶς τὰ φυσικὰ προτερήματα, ἐφευρε ἄλλων τρόπων δουλείας, καὶ ἐπεχείρησε νὰ γίνῃ ἀρχὸν καὶ βασιλεὺς. Διότι βασιλεὺς δὲν θὰ ὑπάρξῃ ποτέ, ἐὰν δὲν ὑπάρχουν οἱ ἐξουσιαζόμενοι. Αὐτὴ θεοτικῶς φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι μᾶλλον ἐλευθερία ὅμως εἶναι χειρόστη δουλεία, εἰς τὴν ἐλευθερίας καθ' ὅσον ἐξουσιάζει καὶ τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καὶ βλέπε πόσο κἀκεῖναι ἡ πλεονεξία· ἢ βλέπε τὴν δύναμιν τοῦ σώματος ὅτι δὲν περιορίζεται εἰς τὰ σωματικά, ἀλλὰ ἐπιδίδωκε συνεχῶς τὸ περισσώτερον καὶ ἐπιβύμαί τὴν ἐξουσίαν. Καθ' ὅσον δὲν ἐκυριάρχει εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρχηγὸς τῶν, ἀλλὰ ἐκτίθει καὶ πόλεις,⁶⁶ διὰ νὰ ἐξουσιάσῃ καὶ τῶν ἐχθρῶν. Ἀπὸ ἐκεῖ, λέγει, ἀπὸ τὴν περιοχὴν ἐκείνην ἀνεχώρησεν ὁ Ἀσσοὺρ,⁶⁷ καὶ ἐκτίσας τὴν Νινευί.⁶⁸ Παρατήρησε πάλιν ἡμεῖς, πῶς εἰς αὐτὸν βλέπεται τὴν φύσιν μας ἡ κακία τῶν προγόνων. Διότι αὐτοὶ οἱ Νινευῖται, οἱ ὅποιοι ἀπέσπασαν μὲ τὴν μετάνοιάν των τὴν φιλευθροπρίαν τοῦ Θεοῦ,⁶⁹ καὶ ἀνεκάλεσαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου, αὐτοὶ μὲν προηγουμένως εἶχον προπάτορα τὸν Χάμ, ἐκείνον τὸν πατρικτόνον· ἔπειτα τὸν Νεβρώδ, ἄνθρωπον τύραννον καὶ ὑπεράπτην, ποῦ εἶχε ἕγγονον τοῦ Ἀσσοῦρ. Ἀναφέρονται δὲ ἴσως ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι εἰς αὐτοὺς μοιθοκαὶ καὶ κομψευόμενοι, ποῦ ἔζων εἰς τὴν παρανομίαν καὶ τὴν διαφθοράν, καὶ εἶχον παραδοθῇ εἰς τὴν μέθην καὶ τὸν γέλωτα

64. Γεν. 10, 6.

65. Γεν. 10, 8-9.

66. Ὁ Νεβρώδ ἔκτισε τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἕλως πόλεις καὶ συνέστησε τὴν ἀρχιερατικὴν ἐκκλησίαν τοῦ χρόνου παρὰ τὸ 3160 π.Χ.

67. Ἐκ τῆς τοῦ Ἀσσοῦρ, δευτερογενεῖς υἱοῦ τοῦ Σὴμ (Γεν. 10, 22), ἐκτίσθη ἡ Νινευί, μεγάλη καὶ ἐνδοξὸς πόλις, ὅπως ἐκείνη ἐστὶ τῆς ἀνατολικῆς ὁχθῆς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ἀπέναντι τῆς τῶν Μεδωγῶν.

68. Γεν. 10, 11.

καὶ τὰς δοίμους διασκαδὰς καὶ τοὺς ἀπεισιμούς· ἀλλὰ ἐπειδὴ ἠθέλησαν νὰ ἐπιδείξουν πραγματικὴν μετάνοιαν, δὲν ἐδάψαν αὐτοὺς εἰς τίποτε ἢ κακίαν τῶν προγόνων, ἀλλὰ προσεῖλκυσαν τὴν πολλὴν καὶ μεγάλην τὴν θείαν βοήθειαν, ἢ ὥστε μέχρι τῶρα νὰ ἐγκωμιάζεται τὸ κατάρθωμα τῆς μετάνοιαν των.⁶⁹ Αὐτοὺς λοιπὸν ὡς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀφοῦ μάθωμεν ὅτι οὐτε ἡ κακία τῶν προγόνων μᾶς θλάπτει, ἐὰν θέλωμεν νὰ προσέχωμεν, οὐτε ἡ ἀρετὴ τῶν προγόνων δύναται νὰ μᾶς ὠφελήσῃ εἰς κάτι, ἐὰν ἀδιαφορώμεν, ὡς ἐπιδιδώμεν μὲ κάθε προθυμίαν καὶ ζῆλον τὴν ἀρετὴν, καὶ ὡς ἐπιδείξωμεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας, ὥστε νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς ἰσίας μὲ τὸν Σὴμ καὶ τὸν Ἰάφεθ εὐλογίας, καὶ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὴν κατάραν καὶ τὴν δουλείαν ποῦ ὑπέστη ὁ Χαναν, καὶ μὴ γίνωμεν δοῦλοι τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ ἀφοῦ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀληθὴ ἐλευθερίαν, ὡς ἐπιτύχωμεν τῶν ἀπεριγράπτων ἐκείνων ἀγαθῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευθροπρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνῆκε ἡ δόξα, ἡ ἐξουσία, ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

69. Πρβλ. Ἰω. 1, 1-16. Ματθ. 22, 41.